

Warrantprogram

Handelsbanken

Börsprospekt

Börsprospektet för warranter som emitteras inom ramen för warrantprogrammet består som basdel av detta prospekt, kompletterat med en tilläggsdel med information om de aktuella warranterna.

Börsprospektet för warrantprogrammet har utarbetats av och godkänts av Finansinspektionen. Finansinspektionen svarar dock inte för riktigheten av uppgifterna i prospektet. Finansinspektionen har den 27 april 2004 (diarie nr 59/250/2004) med stöd av finansministeriets stadga (539/2002) 6 § 1 mom. 4 punkten om börsprospekt beviljat Svenska Handelsbanken AB (publ), filialverksamheten i Finland undantagstillstånd, enligt vilket Svenska Handelsbanken AB (publ), filialverksamheten i Finland, inom ramen för detta warrantprogram kan emittera warranter med det börsprospekt som godkänts i samband med emittringen av de första warranterna. Tillståndet gäller tills dess att Svenska Handelsbanken AB:s (publ) bokslut för år 2004 har fastställts av ordinarie bolagsstämma 2005.

27 april 2004

Innehållsförteckning

Ansvariga för prospektet.....	4
Allmän beskrivning av warranter.....	6
Allmänna villkor för programmet.....	9
Emission av warranter.....	17
Handel med warranter	18
Modell för warrantspecifika villkor.....	19
Beskattning av warranter	21
Risker förknippade med warranter	22
Svenska Handelsbanken AB (publ), Filialverksamheten i Finland	24
Svenska Handelsbanken AB (publ)	25
Allmänna uppgifter.....	25
Handelsbankskoncernen	25
Förvaltning	26
Kapitalstruktur	26
Fastigheter	26
Räntebärande värdepapper, aktier och andelar	26
Skulder och åtaganden utanför balansräkningen	26
Upplysningar om bankens framtidsutsikter	26
Tvister	26
Nyckeltal för handelsbankskoncernen.....	27
Svenska Handelsbanken AB årsrapport 1 januari 31 december 2003.....	28
Risker och riskkontroll.....	28
Ekonomisk utblick	34
Koncernens utveckling	35
Redovisningsprinciper.....	42
Resultaträkning.....	46
Balansräkning.....	47
Förändring i eget kapital	48
Kassaflödesanalys	49
Noter till resultaträkningen	50
Noter till balansräkningen.....	57
Noter till övriga upplysningar	71
5-årsöversikt.....	76
Förslag till vinstdisposition.....	78
Revisionsberättelse 2002.....	79
Revisionsberättelse 2003.....	80
Svenska Handelsbanken AB delårsrapport 1 januari 31 mars 2004	81

Ansvariga för prospektet

Svenska Handelsbanken AB:s (publ) centralstyrelse ("Centralstyrelsen") är ansvarig för innehållet i detta prospekt. I Centralstyrelsen ingår följande ledamöter, vilkas adress i deras kapacitet som styrelseledamöter är SE-106 70 Stockholm.

VIKTIGASTE ÖVRIGA UPPDRAG

Arne Mårtensson, ordförande	Bankdirektör. Vice ordf. i Telefonaktiebolaget LM Ericsson; styrelseledamot i Holmen AB, AB Industrivärden, Sandvik AB, Skanska AB, V&S Vin & Sprit AB, Svenska ICC, Näringslivets Börskommitté, International Business Council of World Economic Forum; ordf i Stockholms Handelshögskolas Advisory Board
Hans Larsson, vice ordförande	Direktör. Ordf i Nobia AB, Sydsvenska Kemi AB, Biolight International AB, Carema AB; styrelseledamot i Holmen AB och Pergo AB
Anders Nyrén, vice ordförande	VD och koncernchef i AB Industrivärden. Styrelseledamot i Ernströmgruppen AB, AB Industrivärden, Sandvik AB, Skanska AB, Svenska Cellulosa AB SCA, SSAB Svenskt Stål AB
Lars O Grönstedt, VD och koncernchef	Bankdirektör. Ordförande i Svenska Bankföreningen
Pirkko Alitalo	Civilekonom. Styrelseledamot i Lagercrantz Group AB
Jon Fredrik Baksaas	VD och koncernchef i Telenor ASA
Ulrika Boëthius	Banktjänsteman
Tommy Bylund	Bankdirektör. Ordf i Stiftelsen Oktogonen
Göran Ennerfelt	Direktör. VD och koncernchef i Axel Johnson-koncernen. Styrelseledamot i Saba Trading AB, Spirent plc
Sigrun Hjelmquist	Investment Manager & Partner i BrainHeart Capital AB. Styrelseledamot i IBS AB, Sandvik AB, Sydkraft AB och Svenskt Näringsliv
Fredrik Lundberg	Ekonom dr h c. VD och koncernchef i L E Lundbergföretagen AB. Ordf i Holmen AB, Cardo AB och Hufvudstaden AB; styrelseledamot i L E Lundbergföretagen AB, AB Industrivärden, NCC AB och Stadium AB
Sverker Martin-Löf	Direktör. Ordf Svenska Cellulosa AB SCA, Skanska AB och SSAB Svenskt Stål AB; styrelseledamot i Telefonaktiebolaget LM Ericsson, AB Industrivärden
Bente Rathe	Civilekonom. Ordförande i Petoro AS; styrelseledamot i Det Norska Veritas

FÖRSÄKRAN FRÅN SVENSKA HANDELSBANKEN AB:S (PUBL) CENTRALSTYRELSE

Centralstyrelsen försäkrar att upplysningarna i prospektet, så vitt Centralstyrelsen känner till, överensstämmer med de faktiska förhållandena och att ingenting är utelämnat som sannolikt skulle kunna påverka betydelsen av prospektet.

Stockholm den 27 april 2004

Svenska Handelsbanken AB:s (publ) Centralstyrelse

BEFOGENHETER

Centralstyrelsen har den 27 april 2004 beslutat att fortsätta upprätthållandet av ett warrantprogram för Svenska Handelsbanken AB (publ), filialverksamheten i Finland riktat till den finska marknaden.

I beslut av Centralstyrelsen daterat den 27 april 2004 befullmäktigas bankdirektör Pär Boman, bankdirektör Petri Hatakka och bankdirektör Lennart Francke att, var för sig eller i förening å Centralstyrelsens vägnar, vid emission av värdepapper under warrantprogrammet bekräfta att inga väsentliga händelser inträffat efter senaste bokslut som kan påverka värdepapperens värde.

REVISORER

Svenska Handelsbanken ABs (publ) årsredovisning, koncernredovisning och bokföring samt styrelsen och verkställande direktörens förvaltning, har för de tre senast avslutade räkenskapsåren har granskats av:

FÖR RÄKENSKAPSÅRET 2001

Ordinarie revisorer:

Thomas Thiel, auktoriserad revisor, KPMG Bohlins AB, SE-103 23 Stockholm

Stefan Holmström, auktoriserad revisor, KPMG Bohlins AB, SE-103 23 Stockholm

Åke Hedén, auktoriserad revisor, Ernst & Young AB, Box 3143, SE-103 62 Stockholm

Utsedd av Finansinspektionen:

Ulf Davéus, auktoriserad revisor, Deloitte & Touche AB, Box 10152, SE-121 26 Stockholm-Globen

FÖR RÄKENSKAPSÅRET 2002

Ordinarie revisorer:

Thomas Thiel, auktoriserad revisor, KPMG Bohlins AB, SE-103 23 Stockholm

Stefan Holmström, auktoriserad revisor, KPMG Bohlins AB, SE-103 23 Stockholm

Åke Hedén, auktoriserad revisor, Ernst & Young AB, Box 7850, SE-103 99 Stockholm

Utsedd av Finansinspektionen:

Ulf Davéus, auktoriserad revisor, BDO Feinstein Revision AB, Box 24193, SE-104 51 Stockholm

FÖR RÄKENSKAPSÅRET 2003

Ordinarie revisorer:

Thomas Thiel, auktoriserad revisor, KPMG Bohlins AB, SE-103 23 Stockholm

Stefan Holmström, auktoriserad revisor, KPMG Bohlins AB, SE-103 23 Stockholm

Åke Hedén, auktoriserad revisor, Ernst & Young AB, Box 7850, SE-103 99 Stockholm

Utsedd av Finansinspektionen:

Ulf Davéus, auktoriserad revisor, BDO Feinstein Revision AB, Box 24193, SE-104 51 Stockholm

REVISORERNAS UTLÅTANDE

Årsredovisningen, koncernredovisningen och bokföringen samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning i Svenska Handelsbanken AB (publ) har för 2001, 2002 och 2003 granskats av KPMG Bohlins AB, Ernst & Young AB och av Ulf Davéus (av Finansinspektionen förordnad revisor). Revisionsberättelser har avgivits för respektive år och är daterade den 6 mars 2002, den 6 mars 2003 och den 4 mars 2004.

Delårsrapporten för perioden 1 januari – 31 mars 2004 har inte varit föremål för granskning.

KPMG Bohlins AB

Thomas Thiel

Stefan Holmström

Ernst & Young AB

Åke Hedén

Ulf Davéus

(av Finansinspektionen förordnad revisor)

HANDLINGAR

Warrantprogrammet arrangeras av Handelsbanken Capital Markets, SE-106 70 Stockholm, Sverige.

Kopior av handlingar som gäller warrantprogrammet finns till påseende under kontorstid hos Handelsbanken Capital Markets, Blasieholmstorg 12, S-106 70 Stockholm, Sverige samt hos Handelsbanken, Alexandersgatan 11, FIN-00 100 Helsingfors.

Allmän beskrivning av warrant

För definitioner av vissa begrepp som används nedan hänvisas till "Definitioner" i Allmänna Villkor för Programmet.

Warranter är värdepapper, till skillnad från exempelvis EUREX standardiserade optioner, som är bilaterala avtal. Varje warrant beskrivs och definieras av ett prospekt, som finns tillgängligt på Handelsbankens kontor samt på HEXGate, Fabiansgatan 14 i Helsingfors.

Handelsbankens warranter är APK-registrerade, vilket innebär att det inte utfärdas några fysiska värdepapper. Kunden behöver endast ett APK-konto (Värdeandelskonto) hos en bank eller fondkommissionär för att kunna handla warranter.

Kreditrisk

Den som köper en warrant tar kreditrisk på utfärdaren. Risken består i utfärdarens förmåga att fullgöra sitt åtagande på lösendagen. En hög kreditvärdighet hos utfärdaren är därför av godo. Handelsbanken har för närvarande kreditbetyget A+ (Standard & Poor's) och Aa2 (Moody's), från ratinginstituten. För mer information om bankens vid var tid aktuella rating, besök gärna Handelsbankens Investor Relations på <http://www.handelsbanken.se/ir>.

Köp- och säljwarranter

Warranter kan i huvudsak delas in i två olika grupper:

- Warranter för den placerare som tror att den underliggande aktien eller indexet kommer att stiga i värde. Dessa warranter heter köpwarranter.
- Warranter för den placerare som tror att den underliggande aktien eller indexet kommer att falla i värde. Dessa warranter heter säljwarranter.

Den som köper en köpwarrant köper rätten till en eventuell värdeuppgång över ett givet pris, det s k lösenpriset för den aktie eller index warranten är baserad på. En säljwarrant ger på samma sätt innehavaren rätten till en eventuell värdenedgång under lösenpriset för den aktie eller index warranten är baserad på.

Lösenpris och löptid

En warrant har en begränsad livslängd. Rätten att köpa eller sälja aktien eller indexet gäller endast under en viss tid, den s k löptiden. Löptiden löper från och med emissionsdagen till och med lösendagen.

Warrantens lösenpris och löptid bestäms vid utgivningen. På warrantens Värderingsdag fastställs slutkursen på den underliggande aktien eller indexet. Om slutkursen är högre än köpwarrantens lösenpris, erhåller innehavaren av warranten mellanskillnaden, med hänsyn till multiplikator och eventuell omräkningskurs. Om slutkursen är lägre än eller lika med köpwarrantens lösenpris, förfaller warranten utan värde. Det omvända gäller för säljwarranter.

Amerikansk eller europeisk warrant

Warranter kan vara amerikanska eller europeiska. En amerikansk warrant går att lösa in till aktier eller pengar när som helst under warrantens löptid. En europeisk warrant går inte att lösa in till aktier eller pengar förrän på warrantens lösendag. Handelsbankens warranter är av europeisk typ.

Kontantavräkning eller leverans

Warranter kan ha kontant slutavräkning av lösenprisdifferensen eller leverans av aktier till lösenpriset.

För warranter som har kontant slutavräkning erhåller innehavaren lösenprisdifferensen på slutlikviddagen, med hänsyn till multiplikator och eventuell omräkningskurs. Lösenprisdifferensen är skillnaden mellan lösenpriset och kursen på den underliggande aktien, aktiekorgen, valutan eller indexet vid lösentidpunkten.

När warranter har leverans av aktier måste innehavaren av warranten erlagga betalning (lösenpriset) för att byta warranterna till aktier på lösendagen.

Handelsbankens warranter är kontant slutavräknade.

Warranter på utländska aktier

Handelsbanken erbjuder även warranter på utländska aktier och aktieindex. Fördelarna med Handelsbankens warranter på utländska aktier är följande:

- Warranterna är noterade i EUR och är APK-registrerade.
- Det är möjligt att köpa warranter i små poster.
- Omräkning av eventuell slutlikvid till likvidvalutan genomförs automatiskt av Handelsbanken till den i de warrantspecifika villkoren definierade omräkningskursen.

Prissättning av warranter

Nedan förklaras en del av prissättningen av warranter.

Antag följande om en köpwarrant på bolag ABC:

- Aktiekurs 20 euro.
- Warrantpris 5 euro.
- Lösenpris 18 euro.
- Lösendag om ett år.
- Det krävs en warrant för en aktie (multiplikator = 1.0).

För det fall köpwarrantens Lösendag vore idag, skulle warranten vara värd 2 euro, vilket är skillnaden mellan aktiekursen och lösenpriset. Orsaken till att warranten, som har ett års längre löptid, är värd mer än dubbelt så mycket som en warrant med Lösendag idag beror på följande:

En warrants pris kan delas upp i två delar: realvärde och tidsvärde.

- Realvärde = $[\text{Aktiekurs} - \text{Lösenpris}] / \text{Warranter per aktie}$
- Tidsvärde = $\text{Warrantpris} - \text{Realvärde}$

Vi kan nu bestämma ABC warrantens realvärde och tidsvärde:

- Realvärde = $[20 - 18] / 1 = 2$ euro
- Tidsvärde = $5 - 2 = 3$ euro

Tidsvärdet representerar det värde placeraren är villig att betala för dels den möjligheten att den eventuella slutkursen blir högre än den nuvarande aktiekursen dels den begränsade förlustrisken.

Det finns i första hand sex faktorer som påverkar priset på en warrant, nämligen följande:

- Underliggande aktiekurs.
- Warrantens lösenpris.
- Warrantens löptid.
- Underliggande akties utdelningar.
- Den rådande marknadsräntan.
- Underliggande akties kursrörelser, d v s volatilitet, vilken kan ses som en prognos på hur mycket den underliggande aktien kommer att röra sig i framtiden.

Köpwarranter

I tabellen nedan beskrivs hur var och en av dessa faktorer påverkar priset på en köpwarrant.

Faktor	Rörelse	Inverkan på Warrantpriset (köpwarrant)	Kommentarer
Underliggande aktiekurs			När aktiekursen stiger ökar sannolikheten att warranten kommer att ha ett (högt) realvärde på slutdagen
Lösenpris			Ju högre lösenpris, relativt aktiekursen, desto lägre sannolikhet att warranten kommer att ha ett realvärde på slutdagen
Löptid			Ju längre tid till slutdagen, desto större sannolikhet att warranten kommer att ha ett realvärde på slutdagen
Underliggande akties utdelningar			Placeraren erhåller ej aktiens utdelning vid innehav av warranten.
Marknadsränta			Alternativkostnaden för att äga aktier ökar
Volatilitet			När volatiliteten stiger ökar sannolikheten att warranten kommer att ha ett högre realvärde på slutdagen

Säljwarranter

I tabellen nedan beskrivs hur var och en av dessa faktorer påverkar priset på en säljwarrant.

Faktor	Rörelse	Inverkan på warrantpriset (säljwarrant)	Kommentarer
Underliggande aktiekurs			När aktiekursen sjunker ökar sannolikheten att warranten kommer att ha ett (högt) realvärde på slutdagen
Lösenpris			Ju högre lösenpris, relativt aktiekursen, desto högre sannolikhet att warranten kommer att ha ett realvärde på slutdagen
Löptid			Ju längre tid till slutdagen, desto större sannolikhet att warranten kommer att ha ett högre realvärde på slutdagen
Underliggande akties utdelningar			Placeraren erhåller ej aktiens utdelning vid innehav av warranten
Marknadsränta			Alternativkostnaden för att äga aktier ökar
Volatilitet			När volatiliteten stiger ökar sannolikheten att warranten kommer att ha ett högre realvärde på slutdagen

Den faktor som påverkar priset på en warrant mest är i regel den underliggande aktiekursen.

På Lösensdagen har warranten endast ett realvärde. Realvärdet på Lösensdagen kan endast vara större än eller lika med noll. Har warranten ett realvärde kan warrantens värde beräknas enligt följande:

Köpwarrant:

Värde på Lösensdagen = $[\text{Aktiens slutkurs} - \text{Lösenpris}] /$
Warranter per aktie

Säljwarrant:

Värde på Lösensdagen = $[\text{Lösenpris} - \text{Aktiens slutkurs}] /$
Warranter per aktie

Ovanstående Allmänna Beskrivning av Warranter skall betraktas endast som en allmän beskrivning. Beskrivningen är inte fullständig och kan inte ensamt utgöra grund för investeringsbeslut. Presumtiva köpare skall fatta investeringsbeslut endast efter noggrant övervägande och efter att ha försäkrat sig att de förstår beskaffenheten och innebörden av Warranter. Det bör särskilt uppmärksammas att Warranter kan falla i värde och att hela det investerade beloppet kan förloras

Allmänna villkor för programmet

Svenska Handelsbanken AB:s (publ) Centralstyrelse har den 27 april 2004 beslutat att fortsätta upprätthållandet av ett warrantprogram ("Programmet") för Svenska Handelsbanken AB (publ) filialverksamheten i Finland riktat till den finländska marknaden. Inom ramen för Programmet kan Svenska Handelsbanken AB (publ), filialverksamheten i Finland ("Emittenten") emittera enskilda warranter i enlighet med gällande lagstiftning i Finland. Villkoren för enskilda warranter består av dessa allmänna villkor och de warrantspecifika villkoren. De allmänna villkoren gäller såvida inte annat föreskrivs i de warrantspecifika villkoren. I fall av tvist mellan parterna, tillämpas i första hand de warrantspecifika villkoren. Modellen för de warrantspecifika villkoren är en del av börsprospektets basdel. Börsprospektet för de aktuella warranter som emitteras inom Programmet består av börsprospektets basdel kompletterad med de warrantspecifika villkoren för de aktuella warranterna. Emittenten förbehåller sig rätten att ändra villkoren för Programmet enligt vad som beskrivs nedan. Aktuella villkor framgår av det vid var tid gällande börsprospektet, inklusive eventuella tillägg ("Amendments") till börsprospektet.

1. Definitioner

Aktiebörs:	Den börs eller auktoriserad marknadsplats som anges som sådan i de warrantspecifika villkoren och på vilken enligt Emittentens bedömning handeln huvudsakligen sker för underliggande aktie(r) eller om underliggande är ett index, komponentaktierna i indexet.
Aktieindex:	Det index som (i förekommande fall) anges i de warrantspecifika villkoren.
Aktiekorg:	Underliggande Aktiekorg, där benämningen och antalet av respektive aktie som ingår i Aktiekorgen framgår (i förekommande fall) av de warrantspecifika villkoren.
Alternativ Omräkningskurs:	Den omräkningskurs som finns angiven i de warrantspecifika villkoren och som ersätter Omräkningskursen om denna inte är tillgänglig på Värderingstidpunkten.
Bankdag:	Dag då banker i Finland håller allmänt öppet och när Valutan kan fastställas.
Börsdag:	Dag då Aktiebörs har öppet fram till tidpunkten för normal stängning.
Emittent:	Svenska Handelsbanken AB (publ) Filialverksamheten i Finland.
Fastställelseperiod för Slutkurs:	I förekommande fall, en period om ett antal Börsdagar som löper från och med första Börsdagen i Fastställelseperiod för Slutkurs till och med Värderingsdagen. Slutkurs fastställs i dessa fall som det aritmetiska medelvärdet av värdet av Underliggande Tillgång på Värderingstidpunkten under varje Börsdag under Fastställelseperiod för Slutkurs. Varje sådan Börsdag skall anses vara en Värderingsdag med hänsyn till Marknadsavbrott.
EUR:	Gemensam valuta inom Europeiska Unionen.
Första handelsdagen:	Den dag då handel med warranter på Helsingfors Börs inleds.
Handelsbanken:	Svenska Handelsbanken AB (publ), organisationsnummer 502007-7862.
Helsingfors Börs:	Helsingfors Värdepapper- och derivativbörs, clearingbolag Ab.
HEX Kontinuerlig Handel Fas I	Tiden mellan 10.00 – 18.00 då Helsingforsbörsen håller öppet för kontinuerlig handel. Detta kan komma att ändras under Programmets löptid.
HEX Kontinuerlig Handel Fas II	Tiden mellan 18.03 - 19.30 då Helsingforsbörsen håller öppet för kontinuerlig handel. Detta kan komma att ändras under Programmets löptid.

Indexwarrant:	En Warrant med ett Aktieindex som underliggande tillgång.
Innehavare:	Den som är registrerad på Värdeandelskonto hos Värdepapperscentralen som ägare av warrant.
Kalkylering av Slutkurs:	Beskrivning av hur Slutkurs bestäms – antingen på Värderingsdagen eller under Fastställelseperiod för Slutkurs. Detta anges i de warrantspecifika villkoren.
Kontant Slutavräkning:	För varje Warrant skall Emittenten på Slutlikviddagen till Innehavaren betala eventuell Slutlikvid på det sätt som närmare specificeras i punkt 6, Lösenförfarande av warrant, nedan.
Korgwarrant:	En Warrant med en Aktiekorg som underliggande tillgång.
Köp warrant:	Warrant av köpoptionstyp.
Likvidvaluta:	EUR.
Lösensdag:	Den Bankdag då Emittenten genomför Lösenförfarande avseende Warrant. Lösensdag anges i de warrantspecifika villkoren, vilken dag kan komma att senareläggas om Värderingsdag ändras pga Marknadsavbrott.
Lösenförfarande:	På Lösensdagen sker lösen av Warrant automatiskt genom att Emittenten utför Kontant Slutavräkning.
Lösenpris:	Lösenpriset för en Warrant enligt vad som anges i de warrantspecifika villkoren.
Lösenprisdifferens:	För en Köpwarrant, det största av <ul style="list-style-type: none"> (i) noll och (ii) Slutkurs – Lösenpris <p>För en Säljwarrant , det största av</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) noll och (ii) Lösenpris – Slutkurs
Marknadsavbrott för aktie eller korg av aktier:	Med Marknadsavbrott avses handelsstopp eller begränsning av handeln under Börsdag <ul style="list-style-type: none"> (i) med Underliggande Aktie på Aktiebörs samt stängning av Aktiebörs; eller (ii) med options- eller terminsmarknadskontrakt avseende Underliggande Aktie på options- eller terminsmarknadsbörs eller annan auktoriserad marknadsplats eller stängning av sådan börs eller marknadsplats. <p>En begränsning av antalet timmar för handel som beror på en ändring av ordinarie tider för handel på Aktiebörs skall inte anses utgöra Marknadsavbrott.</p> <p>Emittenten förbehåller sig, med iakttagande av vad som sagts ovan, rätten att bedöma huruvida Marknadsavbrott föreligger p g a handelsstopp eller begränsning av handeln.</p> <p>Skulle enligt Emittentens bedömning ett Marknadsavbrott inträffa under Värderingsdag som varar en eller flera dagar, utgår den eller dessa dagar, och Värderingsdagen avseende Underliggande Aktie som är föremål för Marknadsavbrott skall infalla på första</p>

Börsdagen därefter då inget Marknadsavbrott längre föreligger. Värderingsdag, Lösendag och Slutlikviddag kan komma att justeras i motsvarande mån.

Marknadsavbrott för
Aktieindex:

Med Marknadsavbrott avses för respektive Aktieindex att det på relevant Aktiebörs eller Options- eller terminsmarknadsbörs under de sista trettio minuterna före Värderingstidpunkten på en Börsdag inträffat inställande av eller inskränkning i handeln (p g a kursrörelser som överstiger tillåtna nivåer eller av annan orsak) med

- (i) aktier som ingår i Aktieindexet och som omfattar 20% eller mer av värdet av Aktieindexet; eller
- (ii) optionskontrakt relaterade till Aktieindexet; eller
- (iii) terminsmarknadskontrakt relaterade till Aktieindexet;

i varje sådant fall om Emittenten anser att inställandet eller inskränkning är väsentlig.

För bestämmandet av huruvida Marknadsavbrott inträffat enligt (i) ovan skall den relevanta procentandelen av sådan aktie i förhållande till Aktieindexet baseras på en jämförelse av (x) den del av Aktieindexets värde som hänför sig till sådan aktie och (y) hela värdet på Aktieindexet, omedelbart före inställandet av eller inskränkning i handeln.

Skulle enligt Emittentens bedömning ett Marknadsavbrott inträffa under Värderingsdag som varar en eller flera dagar, med iakttagande av vad som sagts ovan, utgår den eller dessa dagar och Värderingsdagen avseende Underliggande Index som är föremål för Marknadsavbrott skall infalla på första Börsdagen därefter då inget Marknadsavbrott längre föreligger.

Värderingsdag, Lösendag och Slutlikviddag kan komma att justeras i motsvarande mån.

Marknadsavbrott för
Valuta:

Med marknadsavbrott avses handelsstopp eller begränsning av handeln med underliggande valuta/valutapar samt stängning av börs eller valutamarknad. Med Marknadsavbrott avses också handelsstopp eller begränsning av handel med options- och terminsmarknadskontrakt avseende underliggande valutor på options- eller terminsmarknadsbörs eller annan auktoriserad marknadsplats eller stängning av sådan börs eller marknadsplats. Handelsbanken förbehåller sig rätten att bedöma huruvida Marknadsavbrott föreligger p g a handelsstopp eller begränsning i handeln.

Multiplikator:

För Warrant med en enskild aktie som underliggande avser Multiplikatorn det antal underliggande aktier som warranten ger rätten till Lösenprisdifferensen på.

För Warrant med en Aktiekorg som underliggande avser Multiplikatorn det antal underliggande aktiekorgar som warranten ger rätten till Lösenprisdifferensen på.

För Warrant med ett Index som underliggande avser Multiplikatorn det antal underliggande enheter av index som warranten ger rätten till Lösenprisdifferensen på.

För Warrant med en Valuta som underliggande avser Multiplikatorn det antal underliggande enheter av valuta som warranten ger rätten till Lösenprisdifferens på.

Omräkningskurs:

I förekommande fall, omräkningskurs för pris eller belopp från en Valuta till en annan.

Options- eller
Terminsmarknadsbörs:

Med Options- eller Terminsmarknadsbörs avses för respektive Aktieindex den börs eller de börser där, enligt Emittentens bedömning, options- och terminsmarknadskontrakt avseende Underliggande Tillgång vid var tidpunkt huvudsakligen omsätts.

Sista Handelsdag:	Dag då Emittenten fastställer Slutkurs
Slutlikvid:	Ett belopp lika med Multiplikatorn multiplicerat med Lösenprisdifferensen, i förekommande fall omräknat till Omräkningskurs eller Alternativ Omräkningskurs.
Slutlikviddag:	Den Bankdag då Slutlikvid, om någon, utbetalas till Innehavare av Warrant och som framgår av de warrantspecifika villkoren. Slutlikviddag så angiven kan komma att senareläggas om Värderingsdag ändras p g a Marknadsavbrott.
Slutkurs:	Med slutkurs avses för <ul style="list-style-type: none"> (i) en warrant med en enskild aktie som Underliggande Tillgång, värdet på Underliggande Aktie på Aktiebörsen på Värderingstidpunkten på Värderingsdagen, alternativt det aritmetiska medelvärdet av värdet på Underliggande Aktie på Aktiebörsen på Värderingstidpunkten under Fastställelseperiod för Slutkurs, vilket alternativ framgår av de warrantspecifika villkoren, (ii) en warrant med en korg av aktier som Underliggande Tillgång, Aktiekorgens sammanlagda värde, baserat på respektive ingående Underliggande Akties värde på respektive Aktiebörs på Värderingstidpunkten på Värderingsdagen, alternativt Aktiekorgens sammanlagda värde, baserat på det aritmetiska medelvärdet av ingående Underliggnade Akties värde på respektive Aktiebörs under Fastställelseperiod för Slutkurs, vilket alternativ framgår av de warrantspecifika villkoren, (iii) en warrant med ett index som Underliggande Tillgång, indexnoteringen på Värderingstidpunkten på Värderingsdagen alternativt det aritmetiska medelvärdet av indexnoteringarna på Värderingstidpunkten under Fastställelseperiod för Slutkurs, vilket alternativ framgår av de warrantspecifika villkoren. (iv) en warrant med en enskild valuta som Underliggande Tillgång, värdet på Underliggande Valuta på Värderingstidpunkten på Värderingsdagen, alternativt det aritmetiska medelvärdet av värdet på Underliggande Valuta på Värderingstidpunkten under Fastställelseperiod för Slutkurs, vilket alternativ framgår av de warrantspecifika villkoren,
Sponsor:	I förekommande fall, den institution som beräknar och publicerar Aktieindex och som anges i de warrantspecifika villkoren.
Säljwarrant:	Warrant av säljoptionstyp.
Typ:	Säljwarrant eller Köpwarrant.
Underliggande Index:	Det Aktieindex som utgör Underliggande Tillgång för en Indexwarrant
Underliggande Tillgång:	Det instrument warranten avser, dvs det relevanta av <ul style="list-style-type: none"> Aktie ("Underliggande Aktie"), Korg av aktier ("Underliggande Aktiekorg"), eller Aktieindex ("Underliggande Aktieindex"). Valuta ("Underliggande Valuta")
Valuta:	AUD: Australiensiska Dollar, den lagliga valutan i Australien. CAD: Kanadensiska Dollar, den lagliga valutan i Kanada. CHF: Schweizerfranc, den lagliga valutan i Schweiz.

DKK: Danska kronor, den lagliga valutan i Danmark.

EUR: Euro, den gemensamma valutan inom Europeiska Unionen.

GBP: Brittiska pund, den lagliga valutan i Storbritannien.

HKD: Hong Kong Dollar, den lagliga valutan i Hong Kong.

JPY: Japanska Yen, den lagliga valutan i Japan.

NOK: Norska kronor, den lagliga valutan Norge.

SEK: Svenska kronor, den lagliga valutan i Sverige.

USD: US Dollar, den lagliga valutan i Amerikans Förenta Stater.

Valutawarrant	En Warrant med en Valuta som Underliggande Tillgång
Värdepapperscentralen:	Suomen Arvopaperikeskus Oy ("APK")
Värderingsdag:	Den dag som Slutkurs på Värderingstidpunkten fastställs och som specificeras i de warrantspecifika villkoren.
Värderingstidpunkt:	För en warrant med <ul style="list-style-type: none">(i) index som Underliggande Tillgång avser Värderingstidpunkten den tidpunkt på dagen då den institution som beräknar och publicerar Underliggande Index, fastställer officiellt stängningsindex.(ii) en aktie eller en korg av aktier som Underliggande Tillgång avser Värderingstidpunkten den tidpunkt på dagen då respektive Aktiebörs beräknar och fastställer Underliggande Akties officiella stängningskurs. Beträffande HEX definieras stängningskurs som "det sista avslutet som uppgår till minst en börspost under HEX Kontinuerlig Handel Fas I"(iii) en valuta som Underliggande Tillgång avser Värderingstidpunkten den tidpunkt på dagen då respektive valutas officiella referenskurs fastställs på Reutersida ECB37, eller sådant annat system eller på sådan annan sida som ersätter nämnda system respektive sida.
Warrant:	Med en Warrant avses ett värdepapper, som berättigar Innehavaren att erhålla och förpliktar Emittenten att leverera den prestation som beskrivs i villkoren.

2. Rättigheter och åtaganden av emittenten av warranter respektive warrantens innehavare

Emittenten åtar sig att enligt metod och tidpunkt detaljerad i warrantspecifika villkor överföra Slutlikvid till Innehavare av Warranter.

Emittenten eller någon av Emittentens filialer eller dotterbolag äger rätt att när som helst köpa en eller flera warranter till vilken kurs som helst, genom budgivning, privat uppgörelse eller liknande.

Skulle en warrant köpas av Emittenten eller dess filial eller dotterbolag, kan den annulleras, behållas, återsäljas eller på annat sätt handhas enligt Emittentens egen bedömning.

3. Underliggande Tillgång avseende Warrant

Den Underliggande Tillgången specificeras i de warrantspecifika villkoren.

De huvudsakliga källorna för information beträffande det Underliggande Instrumentet framgår av de warrantspecifika villkoren.

4. Warranternas antal

I de warrantspecifika villkoren inom ramen för programmet, redogörs för max- respektive minimibelopp av de warranter som emitteras. Warranter emitteras under löptiden på basis av efterfrågan upp till det maxbelopp som definierats i villkoren.

Emittenten kan öka warranternas antal utöver det antal som nämnts i det warrantspecifika prospektet givet att ökningen meddelas i enlighet med punkt 19.

5. Warranternas löptid

Startdagen för de emitterade warranterna och den Första respektive Sista Handelsdagen samt Lösendagen framställs i de warrantspecifika villkoren.

Skulle enligt Emittentens bedömning ett Marknadsavbrott inträffa under Värderingsdag som varar en eller flera dagar, utgår den eller dessa dagar, och Värderingsdagen avseende Aktieindex / Aktie eller Valuta som är föremål för Marknadsavbrott skall infalla på första Börsdagen därefter då inget Marknadsavbrott finns. Värderingsdag, Lösendag och Slutlikviddag kan komma att justeras i motsvarande mån.

Warranterna makuleras från Innehavarens värdeandelskonto vid betalning av Slutlikvid.

6. Lösenförfarande av warrant

Alla warrant emitterade under Programmet är av europeisk typ, vilket innebär att de bara kan lösas på Lösendagen.

På Lösendagen kommer lösen att ske automatiskt genom att Emittenten utför Kontant Slutavräkning.

För varje Warrant skall Emittenten på Slutlikviddagen till Innehavaren betala eventuell Slutlikvid till det likvidkonto som är anslutet till värdeandelskontot. All likvidutbetalning kommer att ske via Värdepapperscentralen eller genom annat utbetalningsförfarande som Emittenten bestämmer.

Warranten förfaller värdelös om Slutlikviden är noll.

7. Omräkningsregler beträffande Underliggande Aktier

Skulle någon händelse inträffa före eller på Värderingsdag som påverkar Underliggande Aktie eller en eller flera av de Underliggande Aktier som ingår i Aktiekorg, såsom nyemission, fondemission, split, omstämpling, utdelning av aktier eller rättigheter utan vederlag eller annan extraordinär utdelning, nedsättning av aktiekapitalet med återbetalning till aktieägarna, tvångsinlösen, bindande accept av aktieägare med följd att offentligt erbjudande godtages, fusion, expropriation, likvidation, konkurs eller annan liknande händelse som kan påverka Underliggande Aktie eller aktie i Underliggande Aktiekorg, skall Emittenten, om så anses nödvändigt av Emittenten, besluta om motsvarande justering av Lösenspris och/eller antal Underliggande Aktier per Warrant enligt vedertaget sätt för justering av derivatkontrakt utställda på aktier eller enligt omräkningsmetod som enligt Emittenten är mer riktig med avseende på specifik händelse, för att i största möjliga utsträckning tillse att de ekonomiska förutsättningar som gällde omedelbart före denna händelse bibehålles.

Vid likvidation, expropriation, konkurs, bindande accept av aktieägare med följd att offentligt erbjudande godtages, fusion eller tvångsinlösen kan enligt Emittentens bestämmande Underliggande Aktie eller aktie i Underliggande Aktiekorg ersättas av sådana andra finansiella

instrument, kontanter eller annan ersättning som erbjuds innehavare av aktien.

I de fall aktiebolag som ger ut Underliggande Aktie är föremål för likvidation, expropriation, konkurs eller liknande med följd att ingen ersättning utgår till innehavare av motsvarande aktie, fastställs aktiens värde till noll eller till det värde som bestäms av Emittenten om endast en del av sådan Underliggande Aktie eller aktie i Underliggande Aktiekorg gått förlorad på grund av sådan omständighet.

8. Omräkningsregler beträffande Aktieindex

Substitut av Sponsor: Om ett Aktieindex inte beräknas och publiceras av den institution som enligt ovan är ansvarig för detta utan beräknas och publiceras av annan part som Emittenten anser acceptabel ("Tredje Part"), skall relevant/-a Slutkurs/-er istället fastställas på basis av det av Tredje Part beräknade och publicerade indexet.

Substitut av Index: Om Aktieindex upphör men ersätts av ett annat aktieindex som Emittenten bedömer som likvärdigt, skall sådant aktieindex användas vid fastställandet av relevant/-a Slutkurs/-er.

Beräkningsmetod förändras: Om det på eller före Värderingsdag visar sig att formeln för eller metoden som används vid beräkningen av Aktieindex har ändrats av den institution som enligt ovan är ansvarig för detta, eller av Tredje Part, skall Emittenten fastställa relevant Slutlikvid så att utfallet i möjligaste mån överensstämmer med den/de Slutkurs/-er som skulle ha fastställts om ingen ändring skett.

Aktieindex upphör: Om varken den institution som anges ovan eller Tredje Part beräknar eller publicerar Aktieindex, vare sig temporärt eller permanent, skall Emittenten fastställa relevant/-a Slutkurs/-er på basis av den formel och metod som användes den sista dag som detta index beräknades så att indexberäkningen i möjligaste mån överensstämmer med det värde som skulle ha publicerats om institutionen eller Tredje Part hade beräknat Aktieindexet enligt den ursprungliga formeln eller metoden.

9. Korrigering av Aktieindex

Om Aktieindex som skall användas vid fastställandet av Slutkurs blir korrigerat på ett uppenbart misstag vid beräkningen av den institution som beräknar och publicerar detta index, senast tre dagar efter publiceringstillfället, skall Emittenten göra motsvarande korrigeringar vid fastställandet av Slutlikvid. Emittenten svarar inte för skada som kan ha uppkommit till följd av beräkningar som gjorts av indexberäknande institution.

Meddelanden beträffande omräkning lämnas enligt punkt 19.

10. Warranternas ställning när det gäller förmånsrätt

Warranter har samma förmånsrätt som Emittentens övriga förbindelser utan säkerhet.

11. Ställda säkerheter för warranter

Ingen säkerhet kommer att ställas för warranter under detta Program.

12. Överlåtelse av warranter

Warranter är fritt överlåtbara.

13. Överföring av warranter till värdeandels-systemet

Warranter är anslutna till Värdepapperscentralens värdeandelsystem.

Emittenten förbehåller sig rätten till insyn i den av Värdepapperscentralen förda förteckningen över innehavarna av Warranter.

14. Officiell handel med warranter

Emittenten kommer att lämna ansökan om notering av warranter till Helsingfors Börs i samband med emission.

Detaljer angående officiell handel med warranter ges i de warrantspecifika villkoren.

Emittenten åtar sig att, under normala marknadsförhållanden, agera marknadsgarant för warranter enligt villkor fastställda i de warrantspecifika villkoren.

Emittenten kommer att basera kvoterade priser på värderingsparametrar, exempelvis volatilitet, som kan härledas från derivatkontrakt på samma underliggande tillgång, som handlas på derivatbörser och / eller på OTC-marknaden, justerad eller helt baserad på Emittentens egen syn eller prognos på sådana värderingsparametrar. En presumtiv investerare bör notera att värdepapper emitterade under detta Program är separata värdepapper som är föremål för handel på Helsingforsbörsen och är därför utsatta för påverkan av utbud och efterfrågan. Emittenten har rätt att kvotera vilka priser som helst efter eget gottfinnande och har inte något åtagande att offentliggöra värderingsparametrar eller den eller de metoder som används av Emittenten för att fastställa värderingsparametrar eller hur dessa värderingsparametrar används för att beräkna de priser som kvoteras på värdepapper under detta Program.

15. Provisioner och andra kostnader

Om inte annat framgår från de warrantspecifika villkoren, påförs Innehavaren inga provisioner av Emittenten vid emittering eller vid lösenförfarande av warranter.

Bank eller annat företag som tillhandahåller placeringstjänster och till vilken ett uppdrag angående handel av warranter har lämnats, debiterar för verkställandet av uppdraget i enlighet med rådande servicetariff.

Vidare debiterar de som underhåller värdeandelsregister var för sig en betalning för uppehåll av värdeandelskonto i enlighet med rådande servicetariff.

16. Ändring av villkor för warranter

Skulle någon av bestämmelserna i dessa Villkor konstateras vara eller komma att bli ogiltiga, skall giltigheten av övriga bestämmelser i dessa Villkor icke påverkas av detta.

Emittenten äger rätt att besluta om ändring av Villkoren i syfte att klargöra oklarhet, revidera eller komplettera bestämmelse i dessa Villkor på sådant sätt att de ekonomiska förutsättningar som gällde omedelbart före denna händelse i största möjliga utsträckning bibehålles. Emittenten äger vidare rätt att, utan hänsyn till eventuell ekonomisk skada för Innehavaren, ändra dessa villkor om ändringen skulle nödvändiggöras av lagbestämmelse, domstols- eller myndighetsbeslut.

Meddelanden beträffande förändringar lämnas enligt punkt 19.

17. Myndighetspåbud

Om förutsättningarna för fullgörande av Warrant på grund av myndighetspåbud, ändrad lagstiftning, domstolsavgörande eller liknande, bortfallit eller avsevärt förändrats äger Emittenten rätt att bestämma om och i så fall hur fullgörande skall ske mellan parterna.

18. Ansvarsbegränsning

Emittenten är inte ansvarig för skada, som beror av finländskt eller utländskt lagbud, finsk eller utländsk myndighetsåtgärd, krigshändelse, strejk, blockad, bojkott, lockout eller annan liknande omständighet. Förbehållet i fråga om strejk, blockad, bojkott och lockout gäller även om Emittenten själv vidtar eller är föremål för sådan konfliktåtgärd.

Emittenten är inte heller skyldig att i andra fall ersätta skada som uppkommer, om banken varit normalt aktsam. Emittenten ansvarar inte i något fall för indirekt skada.

Föreligger hinder för Emittenten att verkställa betalning eller att vidta annan åtgärd på grund av omständighet som anges i första stycket får åtgärden uppskjutas tills hindret har upphört. Om Emittenten till följd av sådan omständighet är förhindrad att verkställa eller ta emot betalning, skall Emittenten respektive Innehavaren inte vara skyldig att erlagga dröjsmålsränta.

19. Upplysningar och meddelanden

Upplysningar och meddelanden beträffande warranter publiceras som börsmeddelande enligt värdepappersmarknadslagen.

Emittenten är ansvarig för att informera om sin verksamhet enligt värdepappersmarknadslagen och rådande regler på Helsingfors Börs. Beträffande informationsplikt tillämpas de principer som gäller informationsplikt för emittenter av börsskuldebrev.

Emittenten publicerar inga meddelanden beträffande information som kan påverka det underliggande instru-

mentets värde. Informationen finns tillgänglig från publika källor enligt sätt som har beskrivit i mera detalj i warrantspecifika villkor.

20. Tillämplig lag

För detta Program tillämpas finländsk lag.

Tvister till följd av detta Program handläggs vid Helsingfors tingsrätt. I tvistemål där käranden är en konsument kan konsumenten, enligt konsumentskyddslagen, väcka talan även vid den allmänna underrätt inom vars domkrets han är bosatt.

Emission av warranter

Inom ramen för Programmet kan Svenska Handelsbanken AB (publ), filialverksamheten i Finland ("Emittenten") emittera, i enlighet med gällande lagstiftning i Finland, enskilda warranter. Det underliggande instrumentet för warranterna kan vara en aktie, aktiekorg, valuta eller ett publikt index som är föremål för offentlig handel på Helsingforsbörsen, annan börs inom den Europeiska Unionen eller någon av börserna i Norge, Schweiz, USA, Kanada, Hong Kong, Japan eller Australien. Vid emission av respektive warrant, ifall så inte uttryckligen beskrivs i det warrantspecifika prospektet, fastställs inte en teckningstid, förutbestämd totalvolym eller ett fast pris utan warranterna emitteras enligt efterfrågan direkt till emittentens värdeandelskonto, varifrån emittenten själv eller via andra förmedlare säljer dem till det marknadspris som råder på Helsingforsbörsen. Warranterna inom programmet emitteras inom värdeandelssystemet.

Handel med warranter

Kunden kan lämna uppdrag för köp och försäljning av warranter på Handelsbankens kontor eller på en annan bank eller annat företag som tillhandahåller tjänster för handel i värdepapper noterade på HEX. På uppdrag som gäller handel med Handelsbankens warranter tillämpar Handelsbanken samma praxis ifråga om debitering och arvoden som i handeln med aktier. Handel och clearing i warranter noterade på HEX, sker enligt praxis som tillämpas för aktier. Kunden behöver inte öppna ett särskilt värdeandelskonto för warranter, eftersom warranterna noteras på samma värdeandelskonto som aktierna. Förvaringen av Handelsbankens warranter på värdeandelskonton i Handelsbanken är avgiftsfri. För förvaring hos en annan värdeandelskontoförvaltare tillämpas rådande service-tariff. Information om priset på och handeln med warranter finns att tillgå i realtid eller fördröjd på Helsingforsbörsens huvudlista.

Innan kunden ger ett uppdrag som gäller warranter bör kunden beakta bland annat:

- Omsorgsfullt läsa igenom de allmänna villkoren för warranter och de warrantspecifika villkoren.
- Omsorgsfullt tillse att man väljer rätt warrant som objekt för sitt uppdrag.
- Kontrollera warrantens multiplikator. En warrant ger i allmänhet inte rätt till en underliggande aktie, utan förhållandet anges med en multiplikator i formen antal av underliggande tillgång per warrant. T.ex. multiplikatorn 1/10 betyder att tio warranter motsvarar en aktie.
- Kontrollera warrantens börspost. Warrantens börspost skiljer sig ofta från det underliggande värdepapperets börspost. Warranter kan handlas i poster annat än börspost men för att öka möjligheten till ett snabbt genomförande av uppdraget, rekommenderas handel med börsposter eller multiplar av dem.

Modell för warrantspecifika villkor

Dessa warrantspecifika villkor utgör tillsammans med de allmänna villkoren för Svenska Handelsbanken AB (publ), daterade [datum] fullständiga villkor för den här emissionen av warranter inom warrantserien för filialverksamheten i Finlands warrantprogram. De allmänna villkoren gäller såvida inte annat föreskrivs i de warrant-specifika villkoren.

Emittent:	Svenska Handelsbanken AB (publ), filialverksamheten i Finland.
Säkerhet:	Ingen säkerhet
Antal warranter:	[]
Underliggande Tillgång:	[detaljerad beskrivning av tillgången] [De huvudsakliga källor för information beträffande Underliggande Tillgång]
Aktiebörs:	[Namn på tillämplig Aktiebörs]
Multiplikator:	[]
Typ:	[Europeisk Köp warrant/Europeisk Säljwarrant]
Pris vid Emission:	[Marknadsmässig/annat]
Första emissionsdag:	[datum]
Löptid:	fr o m [Första emissionsdag] t o m [Lösndag]
Lösenpris:	[]
Lösndag:	[datum]
[Fastställelseperiod för Slutkurs:]	[Om tillämpligt, anges den period bestående av ett visst antal Börsdagar under vilken Slutkurs fastställs.]
Kalkylering av Slutkurs:	[detaljerad beskrivning]
Omräkningskurs:	[Om så erfordras, Omräkningskurs och Alternativ Omräkningskurs för omräkning av priser eller belopp från en valuta till en annan såsom exempelvis Likvidvalutan och uppgifter om hur sådan kurs bestäms.]
Lösenförfarande:	Automatisk lösen.
Värderingsdag:	[Datum]
Slutlikviddag:	[datum, normalt tre Bankdagar efter Lösndag]
Likvidvaluta:	[Här anges den valuta i vilken Slutlikvid utbetalas]
Börsnotering:	[Här anges börs och lista]
Första handelsdag:	[datum]
Sista handelsdag:	[datum, normalt fem Bankdagar före Lösndag]
Börspost:	[Antal warranter]

Marknadsgaranti: [Här beskrivs Handelsbankens åtagande att kvotera köp- och säljpriser på den relevanta warranten]

Emittenten förbehåller sig rätten att basera prissättningen på värderingsparametrar framtagna efter eget gottfinnande.

Likviddagar vid handel av warranter: [T+3, om inte annan överenskommelse träffas mellan köpare och säljare]

Provisioner och andra kostnader: Vid emittering eller lösenförfarande av warranter påförs inga provisioner av Emittenten

ISIN kod: []

Börskod: []

Uppgifter om Underliggande Tillgång: [Grundfakta om Underliggande Tillgång]

[Kursdiagram över utvecklingen av Underliggande Tillgång under de senaste 12 månaderna]

Viktiga uppgifter om utvecklingen av Emittentens affärsverksamhet:

Helsingfors den [] [] []

SVENSKA HANDELSBANKEN AB (publ)

Lennart Francke / Petri Hatakka / Pär Boman

Helsingfors den [] [] []

SVENSKA HANDELSBANKEN AB (publ),

FILIALVERKSAMHETEN I FINLAND

Beskattning av warranter

Bakgrund

Warranten är en placeringsprodukt på den finländska marknaden som inte direkt regleras i den finländska skattelagstiftningen. Det har inte heller etablerats någon rätts- eller skattepraxis för warranter, vilket kan medföra vissa oklarheter vid tolkningen av beskattning av warranter, vilket måste beaktas som bakgrund till nedanstående redogörelse. **Beskattningsprinciper presenterade nedan baserar på skattelagstiftningen som är i kraft under tiden programmet har givits ut.**

Överlåtelsevinst

Enligt dagens uppfattning anses warranter i inkomstbeskattningen som förmögenhet och försäljningen av warranter kan ge överlåtelsevinst eller överlåtelseförlust.

Överlåtelsevinst beskattas som kapitalinkomst när det gäller allmänt skattskyldiga fysiska personer eller dödsbon. Undantaget är warranter som anses ingå i näringsverksamhet som bedrivs av en fysisk person eller ett dödsbo. Storleken på överlåtelsevinst eller -förlust beräknas genom att dra av försäljningskostnaderna och anskaffningspriset från försäljningspriset. Anskaffningspriset utgörs av warrantens pris adderat med eventuella kostnader för anskaffningen. Vid beräkningen av överlåtelsevinst eller -förlust på warrant som ärvt eller erhållits som gåva utgår man från ett anskaffningspris som är detsamma som värdet i arvs- eller gåvobeskattningen. Vid beräkningen av överlåtelsevinsten eller -förlusten kan en fysisk person eller ett dödsbo också välja att utgå från ett antaget anskaffningspris som är minst 20 % av försäljningspriset. I detta fall kan inte kostnaderna för försäljningen dras av. Skattesatsen för överlåtelsevinsten är 29 %. En överlåtelseförlust kan dras av från överlåtelsevinst samma år eller de tre därpå följande åren.

Om warranten anses vara ett värdepapper i inkomstbeskattningen, och om warranten förfaller utan värde, kan förlusten (anskaffningspriset) anses vara en överlåtelseförlust.

Inkomster som härrör från försäljningen av warranter är beskattningsbar inkomst om warranterna ingår i näringsstillgångarna i ett samfund som är allmänt skattskyldigt i Finland. På motsvarande sätt är anskaffningskostnader, som inte blivit avskrivna, också avdragsgilla. Om warranterna inte ingår i näringsstillgångarna, beskattas inkomsterna som överlåtelsevinst eller -förlust som ovan. Ett samfund kan emellertid inte använda alternativet med ett antaget anskaffningspris. Skattesatsen för samfundsinkomster är 29 %.

Begränsat skattskyldiga är vanligen inte skyldiga att erlagga skatt på överlåtelsevinst enligt finsk lagstiftning då överlåtelsevinsten härrör från försäljningen av warranter.

Överlåtelseskatt

Warranterna torde inte vara det slags värdepapper som avses i lagen om överlåtelseskatt. Alltså torde de inte heller vara belagda med överlåtelseskatt. De warranter som handlas på Helsingfors Börs är dock alltid befriade från överlåtelseskatt.

Förmögenhetsskatt

Warranterna är beskattningsbar förmögenhet. Personer som är bosatta i Finland vid skatteårets utgång, alla dödsbon och vissa samfund, exkl. aktiebolag, andelslag samt begränsat skattskyldiga är skyldiga att erlagga förmögenhetsskatt. Avtalen om förmögenhetsskatt begränsar beskattningen av begränsat skattskyldiga i Finland.

Arv- och gåvoskatt

På warranterna utgår arvs- och gåvoskatt om arvlåtaren, arvtagaren, givaren eller mottagaren var bosatt i Finland vid dödsfallet eller vid tidpunkten för gåvan. Avtalen om arvsskatt begränsar delvis beskattningen av arvtagare som är bosatt i Finland eller i något av de övriga nordiska länderna. Avtalet om arvsskatt mellan de nordiska länderna begränsar också beskattningen av gåva i Finland.

Risker förknippade med warranter

Handeln med warranter innebär möjligheter till god avkastning på placerat kapital, men är också förknippad med en betydande förlustrisk. En utmärkande egenskap för denna värdepappershandel är att relativt små kursförändringar i det underliggande värdet - till exempel, aktier eller aktieindex - kan medföra avsevärda förändringar i värdet på innehavarens positioner. Dessa förändringar i värdet kan vara till placerarens fördel, men de kan också vara till placerarens nackdel. Warranter har också en begränsad löptid, varför vinster och förluster realiserar utan uppskov vid löptidens utgång. En sjunkande kurs på underliggande tillgång kan medföra att köpwarrantens värde blir väsentligt mindre, eller till och med att warranten är värdelös på slutdagen. En stigande kurs på underliggande tillgång kan medföra att säljwarrantens värde blir väsentligt mindre, eller till och med att warranten är värdelös på slutdagen. Innan placerare gör affärer i warranter måste de noga överväga om handel med denna värdepapperstyp passar deras ekonomiska förutsättningar och var gränsen skall gå för engage-mangnet. Nedan anges de risker och grundläggande förhållanden, utan att göra anspråk på fullständighet, som placerare bör reflektera över innan de börjar handla med warranter.

Marknads- och kreditrisk

Innehavaren av warranter tar en risk som både är förknippad med den underliggande tillgångens prisutveckling och med emittentens återbetalningsförmåga. Handelsbanken ställer inga säkerheter för emitterade warranter under Programmet.

En warrant påverkas inte enbart av kursförändringar på den underliggande tillgången, utan dessutom av en rad ytterligare faktorer, t ex löptiden för warranten, intensiteten i kurssvängningarna hos den underliggande tillgången (volatilitet) och förväntningarna om framtida volatilitet, räntenivån och förväntad utdelning på den underliggande tillgången. Dessa faktorer påverkar det så kallade tidsvärdet i en warrant. En värdeminskning på en warrant kan uppstå även när priset på den underliggande tillgången är oförändrat, enbart på grund av att löptiden blir kortare. Tidsvärdet minskar, ju kortare löptiden blir, för att slutligen vara noll vid löptidens utgång. Tidsvärdeminskningen sker snabbare ju kortare återstående löptid en warrant har. Köp av en warrant med ett relativt sett högt tidsvärde och kort återstående löptid är därför förbundet med en särskilt hög risk.

En lägre förväntad volatilitet på underliggande tillgång minskar värdet på såväl köpwarranter som säljwarranter i och med att tidsvärdet sjunker. Man bör särskilt vara uppmärksam på att priset på den underliggande tillgången kan stiga, men en köpwarrant ändå sjunka i pris på grund av lägre förväntad framtida kursrörlighet för den underliggande tillgången. Detsamma gäller för en säljwarrant när kursen på den underliggande tillgången sjunker.

En lägre ränta påverkar priset på en köpwarrant negativt. En högre ränta påverkar priset på en säljwarrant negativt.

En högre förväntad utdelning på underliggande tillgång under warrantens löptid sänker värdet på en köpwarrant, men höjer värdet på en säljwarrant. Det omvända gäller för en lägre förväntad utdelning. En utdelningsförändring kan i vissa fall medföra att priset på en warrant faller kraftigt, i värsta fall kan warranten bli värdelös.

Placerare bör också uppmärksamma att warranter handlas som självständiga värdepapper på börsen och är underkastade förhållandet mellan utbud och efterfrågan.

Valutarisk

I de fall den underliggande tillgången noteras i annan valuta än euro, kan kursförändringar påverka avkastningen på warranterna. Detta är dock inte fallet med warranter som enligt villkoren är explicit valutaskyddade dvs löper med fast växelkurs.

Bestämmelser

Vid handel med warranter bör placeraren informera sig om innehållet i de bestämmelser (t ex prospektet för warranten) som gäller för handel samt vara uppmärksam på att dessa bestämmelser kan bli föremål för tillägg och ändringar.

Kunskapsnivå

Placeraren bör förvissa sig om att kunskaperna om handel med warranter är tillräckliga för att placeringsbesluten skall kunna ge en god avkastning på kapitalet samtidigt som onödiga och oväntat stora förluster undviks. Dessutom bör placeraren observera att riskerna och möjligheterna varierar betydligt även inom samma typ av instrument.

Information

Placeraren måste dagligen hålla sig informerad om hur marknadsutvecklingen påverkar innehavet av warranter för att i god tid vidta nödvändiga åtgärder för att skydda värdet på placeringarna eller minska förlusterna. Man bör även vara uppmärksam på att under en viss tidsperiod kan det vara svårt eller omöjligt att avyttra positionerna. Detta kan inträffa till exempel vid kraftiga kursrörelser, vilka kan medföra svårigheter att handla till rimliga priser, eller att berörd eller berörda marknadsplatser stängs, eller att handeln åläggs restriktioner under en viss tid. Marknaden kan också vara illikvid vilket kan medföra svårigheter att komma ur positionen och man bör även räkna med att tekniska fel kan störa handeln på marknadsplatsen.

Eftersom marknadsutvecklingen är extremt viktig vid handel med warranter bör man vid deltagande i sådan handel inte vistas på orter där man inte kan hålla sig informerad om utvecklingen och har svårigheter att komma i kontakt med sin bank eller mäklarfirma.

Ansvar

Placeraren bör uppmärksamma att denne alltid själv är till fullo ansvarig för beslut att genomföra eller inte genomföra varje enskild transaktion samt för det ekonomiska resultatet av transaktionerna.

Lagstiftning

Finland saknar än så länge skattelagstiftning och skattepraxis som uttryckligen gäller warranter och därför vet man tills vidare inte med säkerhet hur de behandlas i beskattningen.

Anmälningsskyldighet

Warranter omfattas av stadgandena om anmälningsskyldighet för personer i insynsställning, precis på samma sätt som den aktie eller det värdepapper som utgör warrantens underliggande tillgång och som enligt Aktiebolagslagen ger rätt till en aktie, värdeutvecklingen eller avkastningen på en aktie.

**SVENSKA HANDELSBANKEN AB (PUBL),
FILIALVERKSAMHETEN I FINLAND**

Allmänna uppgifter om emittenten

Svenska Handelsbanken AB (publ), filialverksamheten i Finland, är emittent i lånen utgivna under warrantprogrammet och utgör en del av Svenska Handelsbanken AB (publ) som svarar för filialverksamhetens förpliktelser och åtaganden. Med anledning därav följer nedan en utförlig beskrivning av Svenska Handelsbanken AB (publ).

Handelsbanken är medlem av den finska bankföreningen och lyder under samma regler och lagar som övriga banker verksamma i Finland. Banken övervakas därför, förutom av den svenska finansinspektionen, även av den finska finansinspektionen.

Handelsbanken har varit verksam i Finland sedan 1990 och verksamheten är en del av bankens strategi att vara en universalbank med Norden som hemmamarknad.

Filialverksamheten är registrerad i handelsregister i Finland med FO-nummer 086 1597-4.

Kontorsadresser - Handelsbanken i Finland

Helsingfors - Södra Esplanaden Södra Esplanaden 12 PB 121 00131 Helsingfors	Jakobstad Köpmansgatan 8 PB 108 68601 Jakobstad	Tammerfors Kauppakatu 6 33210 Tammerfors / Tampere
Helsingfors - Bulevarden Skillnadsgatan 4 PB 272 00121 Helsingfors	Joensuu Torikatu 29 80100 Joensuu	Tammerfors - Kyttälä Rautatienkatu 10 PB 857 33101 Tammerfors
Helsingfors - Böle Bölegatan 8 PB 122 00241 Helsingfors	Jyväskylä Kauppakatu 27 40100 Jyväskylä	Tavastehus Kasarmikatu 3, 2. vån. PB 155 13101 Tavastehus
Helsingfors - Kampen Fredriksgatan 48 PB 639 00101 Helsingfors	Karleby Mannerheimplatsen 2 67100 Karleby	Torneå Hallituskatu 10 PB 78 95401 Torneå
Helsingfors - Munkshöjden Raumovägen 1 PB 25 00351 Helsingfors	Kouvola Kauppakatu 9 PB 39 45101 Kouvola	Uleåborg Kyrkogatan 31 90100 Uleåborg
Helsingfors - Östra centrum Revalsplanen 1 00930 Helsingfors	Kuopio Haapaniemenkatu 13 PB 328 70101 Kuopio	Vanda Konvaljvägen 28 PB 217 01301 Vanda
Björneborg Yrjönkatu 15 - Teljäntori 28101 Björneborg	Lahtis Rautatienkatu 20 PB 23 15111 Lahtis	Vanda Eldstadstorget 1 01600 Vanda
Esbo-Alberga Konstapelsgatan 4 02600 Esbo	Raisio Varppeenaukio 3 21200 Raisio	Vasa Hovrättsesplanaden 18 PB 376 65101 Vasa
Esbo - Hagalund Västanvindsvägen 1 PB 60 02101 Esbo	Raumo Valtakatu 9-11 26100 Raumo	Villmanstrand Valtakatu 42 PB 190 53101 Villmanstrand
Hyvinge Hämeenkatu 14 05800 Hyvinge	Rovaniemi Koskikatu 14-16 (Kalotlinna 2.krs) 96200 Rovaniemi	Åbo Slottsgatan 18 PB 171 20101 Åbo
Imatra Lappeentie 11 PB 36 55101 Imatra	Salo Turuntie 1 24100 Salo	
	Seinäjoki Kalevankatu 1 60100 Seinäjoki	

Svenska Handelsbanken AB (publ)

ALLMÄNNA UPPGIFTER

Svenska Handelsbanken AB (publ) organisationsnummer 502007-7862 bildades 1871 och är ett publikt bankaktiebolag med säte i Stockholm, som bedriver verksamhet under svensk banklagsstiftning. Efter förvärvet av Stadshypotek AB (Sveriges ledande bolåneinstitut) i början av 1997, blev Handelsbankskoncernen en av de största kommersiella bankerna i Norden (Danmark, Finland, Norge och Sverige), vilket banken betraktar som sin hemmarknad.

Handelsbankskoncernen är en universalbank, dvs. tillhandahåller finansiella tjänster inom områdena: traditionella företagsaffärer, investment banking och trading samt privata affärer inklusive livförsäkringar.

Handelsbankens övergripande mål är att ha en högre räntabilitet på eget kapital än vägt genomsnitt för övriga börsnoterade nordiska banker. Kvaliteten på koncernens tjänster skall leva upp till krävande kunders förväntningar. Handelsbanken skall ta rimligt betalt för utförda tjänster. Kostnadsnivån skall vara lägre än i andra banker. Lönsamhet är alltid viktigare än volym.

Under 1999 utökade banken sin nordiska närvaro genom att förvärva Bergensbanken, en lokal affärsbank i Norge, och är efter förvärvet den femte största kommersiella banken i Norge. I december 2000 lade Handelsbanken ett bud på den konkurrensutsatta delen av försäkringsbolaget SPP. Genom förvärvet av SPP Liv AB fick Handelsbankskoncernen en femtedel av den svenska livförsäkringsmarknaden, vilket är i nivå med den störste aktören. SPP-förvärvet fullbordades i mars 2001.

I april 2001 lade Handelsbanken ett publikt bud på Midtbank A/S, en bank med huvudkontor på Jylland i Danmark. Genom köpet fick Handelsbanken ett produktutbud som kompletterar det banken hittills har kunnat erbjuda sina kunder, t ex fonder genom ett danskt fondbolag. Banken är representerad i alla delar av Danmark med tonvikten på Jylland. Efter förvärvet är Handelsbanken den femte största banken i Danmark.

Under våren 2003 fusionerades Stadshypotek och Handelsbanken Hypotek.

Handelsbanken bedriver även universalbanksrörelse i Storbritannien där banken har 10 kontor. Verksamheten ombildades 2002 till regionbank.

Bankens verksamhet utanför Norden och Storbritannien koncentreras främst på att erbjuda tjänster för nordiska företag med verksamhet utomlands samt icke-nordiska företag med verksamhet i Norden liksom för privatpersoner med nordisk anknytning.

Banken hade per den 31 december 2003 453 kontor i Sverige, 28 i Norge, 30 i Finland, 33 i Danmark och tio i Storbritannien. Handelsbanken är den fjärde största banken i Finland och den femte i Norge och Danmark med avseende på total balansomsättning.

Banken är organiserad och redovisas resultatmässigt i följande rörelsegrenar:

KONTORSRÖRELSEN utgörs av elva regionbanker – sju i Sverige och en i vardera Norge, Finland, Danmark och Storbritannien.

HANDELSBANKEN MARKETS ansvarar för verksamheten inom områdena penning- och valutamarknaderna, aktiehandel, Corporate Finance, lånekapitalfinansiering, correspondent banking och handelsfinansiering. Vidare ingår bankens ekonomiska sekretariat och bankrörelsen utanför Norden och Storbritannien. Sedan januari 2003 är verksamheterna inom Handelsbanken Trading och Handelsbanken Securities sammanförda till ett gemensamt affärsområde – Handelsbanken Capital Markets.

HANDELSBANKEN KAPITALFÖRVALTNING omfattar fondförvaltning, diskretionär förvaltning och institutionella depåtjänster.

HANDELSBANKEN PENSION OCH FÖRSÄKRING marknadsför ett komplett sortiment av livförsäkrings- och pensionsprodukter. I rörelsegrenen ingår Handelsbanken Liv samt SPP.

Vidare ingår **HANDELSBANKEN FINANS** och **STADSHYPOTEK BANK**.

Svenska Handelsbanken AB (publ) står under den svenska Finansinspektionens tillsyn.

HANDELSBANKSKONCERNEN

Handelsbankskoncernen består av moderbolaget Svenska Handelsbanken AB (publ) och dess dotterbolag, av vilka de största är:

Stadshypotek

STADSHYPOTEK lämnar bottenlån mot säkerhet i småhus, fritidshus, bostadsrätter, flerbostadshus samt kontors- och affärsfastigheter.

Handelsbanken Finans

Erbjuder leasing, avbetalning, finansieringssamarbeten med leverantörer av investeringsobjekt, finansiering och administration av tjänstebilar, fakturaservice, inkasso samt konsumentkrediter och selektiva kontokort genom återförsäljarsamarbeten.

Bedriver verksamhet i Sverige, Norge, Finland, Danmark och Storbritannien.

Handelsbanken Liv

Den 1 januari 2002 ombildades Handelsbanken Liv till ett vinstutdelande bolag och Livbolagets resultat konsolideras från 2002 i Handelsbankens resultat.

Erbjuder ett fullständigt sortiment av livförsäkringsprodukter såsom privata pensionsförsäkringar, tjänstepensionsprogram, grupplivförsäkringar, fondförsäkringar, sjuk- och olycksfallsförsäkringar samt utländska kapitalförsäkringar.

Bedriver verksamhet i Sverige, Norge, Finland och Danmark.

SPP

SPP drivs enligt ömsesidiga principer och konsolideras ej in i Handelsbankens resultat- och balansräkning. SPP:s huvudverksamhet är tjänstepensionsförsäkringar, tjänstegruppsförsäkringar, kompletterande privata försäkringar samt tillhörande administrativa tjänster.

Handelsbanken Fonder

Förvaltar och administrerar bankens värdepappersfonder samt administrerar fonder åt kundföretag.

Bedriver verksamhet i Sverige, Norge, Finland, Danmark, Luxemburg, Schweiz, Frankrike och Spanien.

Stadshypotek Bank

Telefon- och Internetbank som erbjuder ett begränsat urval av standardiserade och paketerade bank- och försäkrings-tjänster för privatkunder.

FÖRVALTNING

Svenska Handelsbanken AB:s (publ) centralstyrelse beslutar i större kreditärenden, större investeringar och strategiska frågor. Styrelsen utfärdar arbetsordning för styrelsen, instruktioner för verkställande direktören samt kreditinstruktioner. Styrelsen utser vidare ledamöter i kreditkommitté och lönekommittén. Styrelsens ordförande utser nomineringskommitté vars uppgift är att lämna förslag på styrelseledamöter. Bankens ordinarie bolagsstämma väljer årligen styrelseledamöter.

KAPITALSTRUKTUR

Antalet utestående aktier i Svenska Handelsbanken AB (publ) uppgick per 31 december 2003 till 693 387 415 st med ett nominellt belopp på 4 kr. Aktierna är fördelade i två serier; A och B. Aktier av serie A har en röst vardera och aktier av serie B 1/10 röst vardera. Bankens aktiekapital uppgick till 2 859 mkr.

Banken vare sig återköpte aktier eller sålde tidigare återköpta aktier under 2003. I syfte att justera kapitalstrukturen hemställer styrelsen att bolagsstämman bemyndigar styrelsen att

återköpa maximalt 40 miljoner aktier. Samtidigt uttalar styrelsen att, under förutsättning att stämman beslutar enligt styrelsens förslag, banken ska köpa tillbaka aktier för maximalt 5 mdkr. Mellan bolagsstämman och publiceringen av halvårsresultatet ska återköp göras för maximalt 2,5 mdkr. Styrelsen föreslår också att bolagsstämman drar in de 21,4 miljoner aktier banken hittills återköpt. Slutligen föreslår styrelsen att bolagsstämman fattar beslut om att de aktier som kan komma att återköpas om stämman fattar beslut enligt styrelsens förslag, kan användas för finansiering av eventuella företagsförvärv.

FASTIGHETER

Handelsbankens centrala och regionala huvudkontor är i huvudsak inrymda i egna fastigheter. Det bokförda värdet uppgick till 1.283 mkr per den 31 december 2003.

Handelsbankskoncernens fastigheter presenterats i årsredovisningen not 25.

RÄNTEBÄRANDE VÄRDEPAPPER, AKTIER OCH ANDELAR

Uppgifter om räntebärande värdepapper respektive aktier och andelar, presenteras i noter 16 och 19, och uppgifter om dotter- och intressebolag presenteras i noter 20 och 21, till resultat- och balansräkningarna.

SKULDER OCH ÅTAGANDEN UTANFÖR BALANSRÄKNINGEN

Bokfört värde på emitterade skuldebrev, lån och övriga skulder presenteras i noter 28 till 33 och efterställda skulder i not 36 till resultat- och balansräkningarna. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter presenteras i not 34 till resultat- och balansräkningarna.

Säkerheter som har ställts för egna skulder är presenterade i not 39 till resultat- och balansräkningarna.

Uppgifter om ansvarsförbindelser, pensionsförpliktelser och övriga åtaganden presenteras i noter 41 till 43.

Det optionsprogram, som erbjöds kontorschefer och andra ledande befattningshavare 1999, beskrivs i not 7.

UPPLYSNINGAR OM BANKENS FRAMTIDSUTSIKTER

Handelsbankens övergripande mål är att ha en högre lönsamhet på eget kapital än ett vägt genomsnitt för övriga börsnoterade nordiska banker.

TVISTER

Tvister kan uppstå som en konsekvens av bankens verksamhet.

Banken är part i ett antal tvister, ingen av dem bedöms ha materiell finansiell inverkan på koncernen.

Nyckeltal för handelsbankskoncernen

	2003	2002	2001	2000	1999
Omsättning, mkr	52 382	58 471	65 666	76 252	64 309
Rörelseresultat, mkr	11 550	10 190	11 208	11 683	8 607
% av omsättning	22,0	17,4	17,1	15,3	13,4
Årets resultat, mkr	8 116	7 282	8 290	9 105	6 663
% av omsättning	15,4	12,5	12,6	11,9	10,4
Balansomslutning, mkr	1 260 454	1 277 514	1 174 521	1 020 353	936 256
Eget kapital, mkr	56 835	52 192	48 112	42 466	38 570
Avkastning på totalt kapital, %	0,90	0,83	0,99	1,17	0,93
Räntabilitet på eget kapital, %	14,9	14,6	18,4	22,3	18,4
Soliditet, %	4,5	4,1	4,1	4,2	4,1
Kapitaltäckningsgrad, %	10,0	9,3	9,9	9,5	9,4

Uppgifterna för 1999-2000 har omräknats med tillämpning av Redovisningsrådets rekommendation nr. 5 till nu gällande redovisningsprinciper – för 1999-2000 redovisas Intressebolagens resultat separat, för 2000 har därtill redovisningsprinciper för inkomstskatt förändrats.

DEFINITIONER

Omsättning	Ränteintäkter, erhållna utdelningar, provisionsintäkter, nettoresultat av finansiella transaktioner samt övriga rörelseintäkter.
Rörelseresultat	Resultat före minoritetsandelar, dispositioner och skatter.
Avkastning på totalt kapital	Rörelseresultat före skatt i relation till genomsnittlig balansomslutning.
Räntabilitet på eget kapital	Periodens resultat efter bokslutsdispositioner och skatt i relation till genomsnittligt eget kapital justerat för nyemission samt utdelning.
Soliditet	Eget kapital i förhållande till balansomslutningen.
Kapitaltäckningsgrad	Kapitaltäckningen eller kapitaltäckningsgraden utgör kapitalbasen i förhållande till riskvägd volym. Kapitaltäckningsgraden ska minst uppgå till 8%. Den riskvägda volymen bestäms genom att tillgångarna och posterna utanför balansräkningen, enligt lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, placeras i olika riskklasser. Volymerna vägs med hänsyn till bedömd risk så att de kommer att ingå i den riskvägda volymen till 0%, 20%, 50% eller 100%. Kapitalbasen är summan av primärt och supplementärt kapital. Med primärt kapital avses eget kapital minus goodwill samt i moderbolaget 72% av obeskattade reserver. Som supplementärt kapital räknas tidsbundna förlagslån med viss reduktion då den återstående löptiden understiger fem år. Dessa lån får ej överstiga 50% av det primära kapitalet. Efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen, får även andra instrument räknas in i det primära eller supplementära kapitalet. Det supplementära kapitalet får dock aldrig överstiga det primära. Från summan av primärt och supplementärt kapital avgår bokfört värde på innehav i försäkringsverksamhet samt viss finansiell verksamhet. För täckande av kapitalkrav på marknadsrisker får förlagslån med ursprunglig löptid på minst två år inkluderas i kapitalbasen.

Följande sidor (t o m sidan xx) utgör en förvaltningsberättelse som baserar sig på en avskrift av Handelsbankens årsredovisning för verksamhetsåret 2003.

Sidnumren som använts i hänvisningarna i förvaltningsberättelsen refererar till Handelsbankens årsredovisning 2003.

Risker och riskkontroll

I bankens verksamhet uppstår kreditrisker, betalningsrisker, finansiella risker och operativa risker.

Kreditrisk är beroende av om den enskilda kunden kan fullgöra sina åtaganden mot banken och dessa uppstår huvudsakligen inom kontorsrörelsen.

Betalningsrisk uppkommer i transaktioner, till exempel vid valutaväxling, då banken fullgjort sina åtaganden men saknar möjlighet att i samma ögonblick kontrollera om motparten gjort detsamma. Betalningsrisker uppstår inom kontorsrörelsen och Handelsbanken Markets.

Finansiella risk inkluderar marknadsrisker och likviditetsrisker. Marknadsrisk är effekten på bankens resultat av förändrade marknadspriser och likviditetsrisk är kopplade till bankens möjligheter att erhålla finansiering till normal kostnad. Marknadsrisker uppstår huvudsakligen inom Handelsbanken Markets. Likviditetsrisk kan uppstå i hela koncernen.

Operativa risk, som förekommer i hela koncernen, hänför sig främst till handläggningssfel inom banken som kan förorsaka förlust.

Banken vill förena ansvaret för affärer och risker hos en och samma medarbetare. Den som bäst känner kunden och marknadsförutsättningarna har också bäst möjlighet att värdera risken. På detta sätt tas det fulla ansvaret för affärsverksamheten och det görs så nära kunden som möjligt. Decentraliserat risktagande förutsätter emellertid en centraliserad styrning och uppföljning av risker. Storleken på kreditrisker och finansiella risker begränsas alltid genom kredit- eller limitbeslut.

Den totala exponeringen för kreditrisker och finansiella risker mäts och rapporteras bland annat till Centralstyrelsen och Finansinspektionen. Exponeringen leder till krav på det

egna kapitalets storlek och med schabloner anges hur stora risker banken har i relation till kapitalbasen.

Kapitaltäckningskraven för kreditrisker är emellertid ett ofullständigt mått på den verkliga risken. En bättre bild av Handelsbankens kreditrisker får man genom att se på de faktiska utfallen. Bankens sätt att analysera och hantera kreditrisker har under lång tid – och särskilt under finanskrisen i början av 1990-talet – medfört väsentligt lägre kreditförluster än för konkurrenterna i förhållande till utestående volymer.

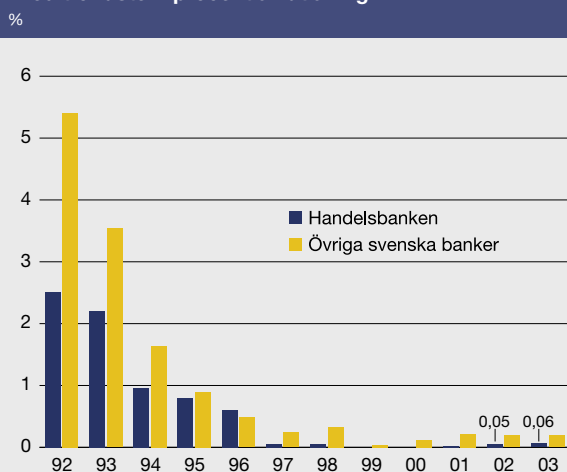
KREDITRISKER

Med kreditrisk avses de risker som uppstår vid utlåning och garantigivning, men även de risker som uppstår i samband med att kunder gör affärer med banken på valuta- och värdepappersmarknaderna. Den senare typen av risker brukar sammanfattas under begreppet värdeförändringsrisker. En sådan uppkommer när banken ingått derivatkontrakt, till exempel valutaterminer, ränteswappar eller optioner, med en motpart och det finns risk för att denne inte kan komma att fullfölja sina åtaganden. Om en sådan situation inträffar måste banken anskaffa motsvarande kontrakt på nytt i marknaden som ersättning för det gamla. Detta kan innebära en kostnad för banken beroende på prisutvecklingen på den aktuella marknaden. Risken för en sådan kostnad beräknas för varje kontrakt och betraktas som en risk på motparten i kontraktet. Detta innebär att värdeförändringsrisken vid derivatkontrakt ingår i bankens kreditlimit och totala engagemang för en viss kund.

Ansvaret för Handelsbankskoncernens kreditengagemang ligger på de kundansvariga kontoren.¹⁾ Genom kontorets löpande samarbete med kunden får man en god och kontinuerlig bild av hur kundens verksamhet utvecklar sig och kan snabbt identifiera eventuella problem som påverkar bankens kreditrisk. Medarbetaren har en personlig beslutandelimit, inom vilken han/hon tar det fulla ansvaret. Vid behov av en större limit krävs beslut i högre instans i banken. Bankens arbetssätt leder till att alla som gör affärer förknippade med risk tillägnar sig ett väl etablerat synsätt på vad som är en för banken acceptabel risk.

För samtliga engagemang över 1 mkr, vid bostadsfinansiering över 3 mkr, upprättar kontoret en limithandling. Antalet limitkunder uppgick till fler än 30 000. Limithandlingen innehåller uppgifter om kundens aktuella respektive maximala engagemang i Handelsbankskoncernen, det så kallade limitbeloppet samt vilka krav på säkerheter som gäller för limitbeloppet. Som underlag för limitbeslutet görs

Kreditförluster i procent av utlåning

1) Vissa typer av kreditgivning är undantagna från denna princip, nämligen bankens exponering mot andra banker och renodlad exportfinansiering, för vilka kreditansvaret åvilar enheter inom Handelsbanken Markets, samt viss smärre konsumentkreditgivning inom Handelsbanken Finans och Stadshypotek Bank.

en affärsbedömning. I den ingår en beskrivning av kundens verksamhet, en analys av redovisningen och en bedömning av företagets framtidsutsikter. Vidare görs en bedömning av graden av kreditrisk i bankens engagemang. Därvid analyseras kundens återbetalningsförmåga vilken graderas med ett internt kreditriskindex, den så kallade interna ratingen. Banken har använt samma grundläggande system för intern rating i närmare 25 år. Intern rating av återbetalningsförmågan görs i två steg. Dels uppskattas sannolikheten för finansiella påfrestningar för kunden, dels bedöms kundens finansiella motståndskraft. Bedömningarna görs på en skala från ett till fem, där en etta representerar mycket låg risk och mycket hög motståndskraft och en trea motsvarar normal risk respektive motståndskraft.

Bankens metod för intern rating utgår från företagsbedömningen. Denna ger en god kunskap om hur företagets möjligheter att fullgöra sina åtaganden har varit under de senaste åren. Eftersom bedömningen av risken för finansiella påfrestningar är framåtriktad, måste den historiska informationen och analysen kompletteras med en bedömning av den framtida utvecklingen av resultat och kassaflöde, det vill säga den framtida risken för finansiella påfrestningar.

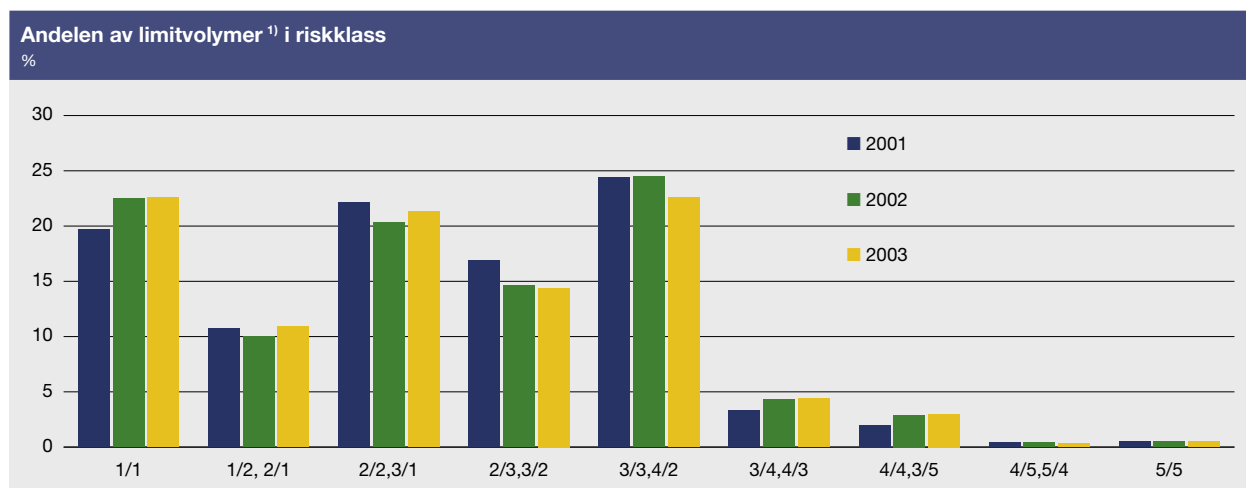
Hög risk för finansiella påfrestningar behöver inte nödvändigtvis leda till problem. Avgörande är hur de eventuella finansiella påfrestningarna kan mötas. Därför bedömer banken även den finansiella motståndskraften. Med finansiell motståndskraft avses företagets möjlighet att i en situation av finansiella påfrestningar kunna generera likvida medel som kompenserar bristen i det löpande kassaflödet. Företaget får därigenom möjlighet att fullgöra sina åtaganden, och vinner dessutom tid för att åtgärda de problem i rörelsen som lett till finansiella påfrestningar.

Nedanstående diagram visar hur bankens beviljade limiter för företagskunder (exklusive stater och banker) fördelar sig enligt den interna ratingen. Av diagrammet framgår att omkring 90% av den maximala exponeringen är till företagskunder med normal eller bättre återbetalningsförmåga. I samband med detta har banken stämt av den interna ratingen mot den externa ratingen från Moody's respektive Standard & Poor's, för de företag där sådan rating föreligger. Då framkommer att ett annat sätt att uttrycka ovanstående är att omkring 90% av bankens maximala exponering är beviljad till företag med en återbetalningsförmåga som motsvarar "investment grade". Det bör understrykas att banken aldrig förlitar sig på en extern rating utan alltid gör en egen bedömning.

Kreditriskavsnittet i affärsbedömningen avslutas med en sammanfattande riskbedömning där, förutom kundens återbetalningsförmåga, hänsyn tas till säkerheternas värde i händelse av en obeståndssituation.

Affärsbedömningen avslutas med bankens ekonomiska utbyte och strategi för det fortsatta samarbetet med kunden. Affärsbedömning görs minst en gång per år för samtliga limitkunder vad avser både företag och privatpersoner. Beroende på limitens storlek och säkerheternas beskaffenhet tas kreditbeslut på kontoret, vid det regionala huvudkontoret, i bankens centralstyrelse eller dess kreditkommitté.

Härutöver gör varje kontor kvartalsvis en genomgång av sina kreditengagemang för att identifiera och rapportera engagemang som bedöms representera en förhöjd kreditrisk. För varje sådant engagemang anges hur stor den tänkbara (mindre) respektive påtagliga (större) risken för kreditförlust bedöms vara samt om reservering för sannolik kreditförlust behöver göras. Normalt har engagemanget

1) Exklusive limiter beslutade på kontor.

riskrapporterats och riskbegränsande åtgärder vidtagits innan krediten blir nödlidande. Riskrapporterna sammanställs för respektive regionbank och dotterbolag samt för Handelsbanken Markets av respektive enhets kreditavdelning samt för koncernen av Centrala Kreditavdelningen. De kvartalsvisa riskrapporterna föredras i regionbanks- och dotterbolagsstyrelserna samt i Centralstyrelsen.

BETALNINGSRISKER

Betalningsrisker uppträder vid transaktioner där banken fullgjort sina åtaganden i form av en valutaväxling, betalning eller en leverans av värdepapper och samtidigt inte kan kontrollera att motparten fullgjort sina åtaganden mot banken. Bankens risk uppgår då till 100% av transaktionens värde.

Betalningsrisker ingår inte i bankens kreditlimit för en kund. Däremot ingår de i en separat limit, där limitering, beslut och uppföljning av betalningsrisker följer samma mönster som gäller för kreditrisker. I normalfallet beviljas limiten för betalningsrisken samtidigt som kreditlimiten. I banken limiteras värdeförändringsrisk vid avistaaffärer som betalningsrisk medan övriga värdeförändringsrisker limiteras som kreditrisk.

OPERATIVA RISKER

Operativa risker definieras som risken för förluster orsakade av bristfälliga eller felaktiga rutiner och system, felaktigheter begångna av egen personal samt externa händelser. Identifiering, styrning och kontroll av operativa risker är en tydlig och integrerad del av chefsansvaret på alla nivåer i Handelsbanken. Bankens decentraliserade arbetssätt främjar en kostnadsmedvetenhet som medför vaksamhet mot potentiella förlustrisker i dagliga rutiner. Expeditionsdifferenser, som uppstår till följd av till exempel bristande kunskaper, förbiseende eller dåligt fungerande tekniska hjälpmedel, blir föremål för noggrann kartläggning. Stort arbete läggs ned på analys av hur upprepning kan undvikas. Den ekonomiska redovisningen gör det lätt att se hur operativa förluster påverkar den egna resultatenheten.

Utöver ansvaret för operativa risker hos respektive funktionsansvarig chef finns särskilt ansvariga för informations-säkerhet och fysisk säkerhet med rapporteringsskyldighet direkt till verkställande direktören. Som komplement till den löpande kontrollen av operativa risker har banken under 2003 inlett en självvärdering av operativa risker som på sikt ska utföras årligen inom alla regionbanker, utlandsenheter, dotterbolag och huvudavdelningar. Denna genomgång syftar till att identifiera operativa risker och att kvan-

tifiera de förluster som kan uppstå. Dessutom ska åtgärder föreslås och vidtagas för att reducera riskerna. Alla huvudavdelningschefer vid centrala huvudkontoret gör även en övergripande genomgång av koncernens operativa risker två gånger per år. Härvid uppskattas sannolikheten för IT-risker och andra tekniska risker liksom administrativa och legala risker. Centralstyrelsen informeras om utfallet av dessa återkommande analyser.

BASELKOMMITTÉNS FÖRSLAG TILL NYA KAPITALTÄCKNINGSREGLER

Baselkommittén för banktillsyn och EU-kommissionen arbetar parallellt med utvecklingen av ett nytt regelverk för kapitaltäckning. De nya reglerna ska enligt plan träda i kraft den 31 december 2006 varefter de når fullt genomslag efter en tvåårig övergångstid. Grundtanken är att skapa ett tydligt samband mellan risk och kapitalkrav. De nuvarande kapitaltäckningsreglernas relativt grova schabloner ersätts av mer riskkänsliga metoder. Det nya regelverket skiljer ut operativa risker, vilka ska kapitaltäckas separat vid sidan av kredit- och marknadsrisker.

Inom Centrala Kreditavdelningen pågår planering inför de nya kapitaltäckningsreglerna. I centrum står arbetet med att utförligt beskriva bankens internratingmodell – sedan länge en väl integrerad del av kreditprocessen – och konstruera det verifieringsstöd de nya reglerna kräver. Svenska banker ges möjlighet att för Finansinspektionen presentera och söka godkännande för interna graderings-system för kreditrisk. Dessa kan därefter utgöra grunden för beräkning av kapitalkrav. Systemen ska mäta risk på ett tillförlitligt sätt, vilket ska bevisas genom noggrann dokumentation av bakomliggande modeller verifierade med empiriska data. Vidare har banken konstruerat ett verktyg för uppbyggnad av en förlustdatabas, i vilken operativa förluster inrapporteras. En modell för analys av operativa risker i regionbanker och dotterbolag har utarbetats och bankens olika enheter genomför nu sin första årsanalys. Marknadsrisker kapitaltäckts i stort sett som tidigare.

Finansinspektionen har aviserat årslånga granskningar av alla svenska banker som ansöker om tillstånd att använda så kallade internratingmetoder för beräkning av kapitalkrav. Granskningen inleds sommaren 2005. Modeller och system dokumenteras och under 2004 börjar banken räkna fram riskvägt belopp enligt de nya reglerna parallellt med de nu gällande.

Preliminära beräkningar tyder på att bankens riskvägda tillgångar enligt Baselkommitténs förslag blir väsentligt mindre än med nuvarande regler.

FINANSIELLA RISKER

I bankens verksamhet uppstår olika typer av finansiella risker. Klassificeringen av dessa riskslag framgår nedan.

Organisation av koncernens finansiella riskkontroll

Bankens styrelse fastställer totala marknads- och likviditetsrisklimiterna för hela koncernen inom respektive riskslag. Dessa fördelas på olika verksamhetsområden av VD. Chefen för Finansförvaltningen har det övergripande ansvaret för den oberoende kontrollen av finansiella risker och för den vidare fördelningen av limiterna. Internbankens sammansättning med avseende på maximal riskexponering och typer av transaktioner begränsas av regler som fastställs av VD.

Inom ramen för tilldelade limiterna ansvarar enheterna för löpande uppföljning och kontroll av de finansiella riskerna. Ändamålsenlighet och integritet säkerställs genom att en oberoende riskkontroll finns på varje enhet som har en limit. För tradingverksamhet, internbank och hypoteksrörelse kontrolleras de finansiella riskerna och limitutnyttjandet dagligen. I praktiken ändras risken i handelsportföljen (tradingverksamheten) oftare och kraftigare än i hypoteksbolagen och internbanken. Potentialen för betydande kast i ränterisker finns dock även i de två sistnämnda. Till Centralstyrelsen rapporteras månadsvis koncernens exponering för finansiella risker.

Inom Finansförvaltningen finns en enhet som har till uppgift att utöva en oberoende riskkontroll. Chefen har rapporteringsskyldighet till VD och ansvar för att tillse att samtliga berörda delar av banken identifierar och kontrollerar sina finansiella risker oavsett om risken är tradingrelaterad eller uppstår i kundaffärer i regionbanksrörelsen eller dotterbolagen. Dessutom har enheten ansvar för att utveckla metoder för att mäta finansiella risker. Förutom fortlöpande analys av koncernens exponering för marknadsrörelser görs regelbundna utvärderingar av den lokala riskkontrollen. Dessa genomgångar omfattar bland annat positionstagande i de olika delarna av koncernen, mätmetoder, administrativa kontroller och riskrapportering.

Marknadsrisk i bankverksamheten

Med marknadsrisk avses effekten av att räntor, valutakurser, aktiekurser och volatiliteter förändras, vilket resulterar i vinster eller förluster för banken. Marknadsriskerna i bankverksamheten uppstår främst inom Handelsbanken Markets och Finansförvaltningen. Vad avser valuta- och aktiekursrisker finns i praktiken all risk koncentrerad till Handelsbanken Markets.

Handelsportföljer finns inom Handelsbanken Markets och Finansförvaltningen. Handelsbanken Markets är marknadsgarant (market maker) i ränteprodukter, valutor och aktieinstrument. Risker uppstår antingen genom kundrelaterade affärer eller egen positionstagning. Finansförvaltningens handelsportfölj består främst av värdepapper som är belåningsbara i Riksbanken och används för säkerställande av betalningar i den dagliga clearingverksamheten.

Dessa bägge handelsportföljer marknadsvärderas dagligen. Resultatvariationer som uppkommer vid marknadsvärdering påverkar bankens resultat.

Marknadsriskerna som uppstår i handelsportföljer är ålagda kapitaltäckningskrav. Det innebär att banken måste hålla kapital i proportion till de marknadsriskerna som uppstår i handelsportföljerna.

Ränterisker

Med ränterisk avses förändring av värdet på tillgångar och skulder när räntor eller volatiliteter förändras. Banken mäter ränterisken på flera sätt. Dels mäts effekten på verkligt värde vid en kraftig (momentan) förändring av samtliga räntor, dels mäts effekten på räntenettet vid kraftiga ränterörelser för den kommande tolv månadersperioden.

För tradingportföljen mäts därutöver exponeringen för parallella förändringar i räntekurvan, förändringar i lutningen på räntekurvan samt förändringar i kreditspreadar.

Ränterisker uppstår främst inom Handelsbanken Markets men även i andra delar av banken. Inom regionbanksrörelsen och Stadshypotek uppkommer ränterisken som ett resultat av att utlåningen delvis löper med en längre räntebindningstid än refinansieringen. Inom Finansförvaltningen uppstår ränterisk främst inom internbanken som förvaltar koncernens likviditet.

Bankens tillgångar har vanligtvis längre räntebindingstider än skulderna. Vid stigande räntor innebär det att räntetotot minskar. Detta motverkas av att banken har en större volym räntebärande tillgångar än skulder, vilket huvudsakligen förklaras av att det egna kapitalet placerats i räntebärande tillgångar. När räntan stiger kan det egna kapitalet successivt placeras om i ett högre ränteläge.

Valutakursrisker

Med valutakursrisker avses risken för förluster i valutarelaterade tillgångar och skulder när underliggande växelkurser eller volatiliteter ändras. Bankens valutakursriskexponering begränsas av limiter för hur stora positionerna får vara i enskilda valutor och grupper av valutor.

Aktiekursrisker

Aktiehandeln kontrolleras genom att man mäter systematisk och specifik risk. Systematisk risk definieras som en värdeförändring i aktierelaterade positioner som kan förklaras av generella förändringar i aktiemarknaden. Specifik risk definieras som den del av en akties värdeförändring som inte påverkas av den generella marknaden (utvecklingen av index) utan enbart av det enskilda bolaget.

Value at Risk

Value at Risk (VaR) används för att beräkna de potentiella förluster som kan uppstå i riskpositioner på grund av rörelser i underliggande marknader över en specificerad innehavsperiod och för en antagen sannolikhetsnivå. VaR-metoden innebär att de olika risklagen, det vill säga aktierisk, ränterisk och valutakursrisk, kan behandlas på ett homogent sätt och att riskerna kan aggregeras till en total marknadsrisk. Med traditionella riskmått är detta inte möjligt. Såsom framgått ovan begränsas bankens exponering för marknadsrisk på olika sätt för bankens enheter. För Handelsbanken Markets kompletteras dessa olika riskmått med VaR-beräkningar.

VaR beräknas i Handelsbanken med 99% konfidensintervall och 1 dags innehavsperiod. Beräkningar bygger på historisk simulering och mäter effekten på den aktuella

portföljen, omvärderad med det senaste årets dagliga förändringar i räntor och priser. VaR-modellen beräknar det mest ofördelaktiga utfall som i statistisk mening kan inträffa en dag av hundra. Bankens analyserar årligen VaR i relation till eget kapital, för ett antal jämförbara banker. Dessa analyser visar att banken har låga marknadsrisker jämfört med andra banker.

Eftersom VaR bygger på modellantaganden och är beroende av kvaliteten i tillgänglig marknadsdata är det viktigt att fortlöpande verifiera modellens kvalitet. Att utvärdera en statistisk modell för att kontrollera om det som modellen är avsedd att statistiskt beräkna stämmer överens med det verkliga utfallet kallas back-testing. Banken utför regelbundet back-testing. Den omfattar jämförelser av både hypotetiskt och verkligt resultat mot beräknad VaR och mellan hypotetiskt och verkligt resultat. Genom regressionsanalys görs kontinuerliga utvärderingar av risk och resultat.

Stresstester och scenarioanalyser

VaR-modellen fångar inte in risker vid exceptionella störningar av marknaderna och därför kompletteras VaR-beräkningarna regelbundet med stresstester. Bankens stresstester inkluderar bland annat historiska och hypotetiska scenariotester. I de historiska stresstesterna utsätts portföljerna för de dagliga marknadsrörelser som inträffat de senaste tio åren. Därefter beräknas dels det mest ogynnsamma resultatet under tio-årsperioden, dels ett estimat på förväntad förlust givet att förlusten överstiger VaR, så kallad "expected shortfall". Ett exempel på genomförd scenariotest var utvärderingen av portföljresultatet beroende på valresultatet i EMU-omröstningen.

Derivatinstrument och optionsrisker

Derivat, till exempel optioner och terminer, är finansiella kontrakt vars värde beror på en underliggande tillgång. Exempel på underliggande tillgångar är aktier, aktieindex, obligationer och valutor. Då värdet av ett derivat beror på en underliggande tillgångs utveckling kan derivat användas för att minska risken i en portfölj. Bankens kan gå in i ett derivatkontrakt med en, i förhållande till den exponering banken har, motsatt effekt. Ett exempel på detta är när banken gör en ränteswap, ett avtal med en motpart om att byta räntebetalningar från fast till rörlig ränta eller tvärtom, genom vilken banken reducerar resultateffekten vid ränteförändringar.

Derivatkontrakt utnyttjas på detta sätt av Finansförvaltningen, regionbanker och dotterbolag, där de i allmänhet säkringsredovisas. Inom Handelsbanken Markets ingår derivatkontrakt som ett naturligt inslag både som kundaffär och som egen positionstagning eller riskreducering.

Optioner är ett derivatinstrument som skiljer sig från andra instrument i riskhänseende. Optioners värde beror, förutom av nivån på kurser och priser på den underliggande tillgången, även på osäkerheten i framtida kurser och priser, det vill säga volatiliteten. Optioner kontrolleras och limiteras med ett belopp på maximalt tillåtna förluster vid extrema volatilitets-, pris- eller kursrörelser. Övriga derivatinstrument mäts med samma metoder som de underliggande instrumenten. Dessa två metoder aggregeras med bankens övriga finansiella risker och ingår i bankens finansiella rapportering.

Marknadsrisk i försäkringsverksamheten

Handelsbanken Liv har, för vissa kunder, garanterat en avkastningsnivå. Det finns en risk för att den nivån på avkastning inte uppnås och då måste bolaget tillskjuta kapital. Risken för kapitaltillskott på grund av ogynnsamma rörelser i framför allt ränte- och aktiemarknaden beräknas och rapporteras månatligen med hjälp av historisk simulering. Därvid mäts resultatet i aktuell portfölj, omvärderad med historiska förändringar i räntor och priser över en längre tid. Därutöver genomförs regelbundet känslighetsanalyser för risk och resultat givet förändringar i portföljsammansättning och duration för räntebärande instrument.

Finansiering och likviditetshantering

Likviditetsrisk är risken för att banken inte kan erhålla finansiering till normal kostnad och därmed eventuellt inte kan fullgöra sina betalningsförpliktelser. Omvärldens bedömning av bankens kreditvärdighet är en viktig faktor för nivån på bankens finansieringskostnad och därmed bankens lönsamhet.

Likviditet skapas vidare genom att koncernen har god tillgång till de internationella och svenska kapitalmarknaderna. Den kortfristiga upplåningen säkerställs genom aktiva och väl mottagna certifikatsprogram i Sverige, USA och Europa. Dessa program kompletteras med upplåning i den internationella interbankmarknaden. Den långfristiga upplåningen sker i huvudsak med emissioner av bostadsobligationer i svenska kronor och utnyttjande av bankens Medium-Term-Note-program.

Finansförvaltningen har det övergripande ansvaret för att koncernen har god likviditet. En del av den operativa likviditetshantering har delegerats till bankens tradingavdelning. En betydande del av denna upplåning sker från bankens filial i New York. Upplåningsnivåer, löptider och upplåningsmarknader rapporteras veckovis från tradingavdelningen till finansavdelningen.

Likviditetsrisken mäts med gapanalys av kassaflöden för olika löptider och samtliga valutor. Likviditetsunderskottet utgörs av det belopp med vilket utbetalningar överstiger inbetalningar och begränsas med limiter i intervallet 1 till 14 dagar. Banken gör också scenariotester varvid effekten på likviditeten simuleras, givet exempelvis kraftigt förändrade inlåningsvolymerna och ett förändrat utnyttjande av bankens upplåningsmöjligheter.

Den dagliga likviditetshantering kompletteras med en betalningsberedskap för att möta eventuella störningar på marknaden. Banken har därför en stor volym belåningsbara tillgångar som med kort varsel kan omvandlas till likviditet genom belåning i centralbanker eller i kapitalmarknaden. Som ett komplement till belåningsbara värdepapper har banken en likviditetsreserv i utländsk valuta.

Banken rapporterar regelbundet finansiella risker till Finansinspektionen. Rapporteringen omfattar ränte-, valuta- och aktiekursrisker samt likviditetsrisk.

Ekonomisk utblick

FRÅN KRIGSORO TILL BÖRSHAUSSE – EN ÅTERBLICK PÅ 2003

Den politiska osäkerheten kring utvecklingen i Irak kom att prägla även den ekonomiska utvecklingen och marknaderna under första halvåret. Oron för ett långvarigt krigsförlopp med omfattande skadeverkningar på oljeproduktionen i regionen drog upp oljepriserna och ledde till en avvaktande hållning hos företag och investerare i västvärlden. Till detta kom fruktan för sars-epidemin att dämpa förväntningar och ekonomisk aktivitet i stora delar av Asien. Riskpremierna steg på aktiemarknaderna världen över och obligationsräntorna föll i fruktan för att den begynnande globala återhämtningen skulle komma av sig.

USA

Krigsfasen i Irak blev kortare än väntat och sars-epidemin kvävdes i sin linda. Det resulterade i förnyat hopp om återhämtning och blev startskottet för en kraftig uppgång på världens aktiebörser och en kraftig nedgång i riskpremierna. Ganska snart visade det sig att de räntesänkningar som genomfördes i USA under hösten 2002 för att motverka de negativa effekterna av ökad geopolitisk oro var tillräckliga för att USA-ekonomin åter skulle ta rejäl fart efter kriget. Kraftiga vinstökningar hade också skapat ett uppdämt investeringsbehov i de amerikanska företagen och redan före sommaren var ett kraftigt investeringslyft i full gång. De amerikanska hushållen hade inte heller tappat sin köplust och de extra skattesänkningarna under sommaren gjorde att under tredje kvartalet sattes nya rekord för både investeringar och konsumtion. Under hösten började företagen också att nyanställa personal och arbetslösheten började falla kraftigt.

Trots alla tecken på att den amerikanska ekonomin nu verkligen höll på att komma i gång ordentligt fortsatte den amerikanska centralbanken att signalera att den extremt expansiva räntepolitiken skulle fortsätta. Den kraftiga räntepuppningen på den amerikanska obligationsmarknaden under sommaren kom av sig. Det amerikanska åtagandet i Irak skapade, tillsammans med de generösa skattesänkningarna, ett rekordstort budgetunderskott som normalt borde ha bidragit till en press uppåt på räntorna. En starkt bidragande orsak till att detta inte inträffade var de stora köp av amerikanska statspapper som de asiatiska centralbankerna genomförde som ett led i sina stödköp av dollar. Ett resultat av agerandet hos den amerikanska centralbanken och de asiatiska centralbankerna var att obligationsräntorna paradoxalt nog var på en lägre nivå vid slutet av året än vid årets början – trots kraftiga förbättringar i de ekonomiska utsikterna för USA.

Euroland och Storbritannien

Den fortsatta pressen nedåt på USA-räntorna under andra halvåret gjorde att euron fortsatte att stärkas mot dollarn. Det blev en återhållande faktor för återhämtningen i EMU-området. Den recession som drabbade ett flertal euroländer under första halvåret upphörde emellertid som ett resultat av att exportmarknaderna i såväl Nordamerika som Asien visade kraftiga efterfrågelyst. Trots tecken på betydligt svagare återhämtning för de europeiska ekonomierna steg börserna kraftigt.

Storbritannien avvek från mönstret av svag utveckling för de stora europeiska ekonomierna och drogs med betydligt kraftfullare i den globala återhämtningen. Utvecklingen med stigande kreditstillväxt och fastighetspriser sköt ny fart efter sommaren och Bank of England blev en av de första centralbanker som började strama åt räntepolitiken.

Norden

I Norden blev det framför allt Danmark som smittades av den ekonomiska svagheten på den europeiska kontinenten under första halvåret. Även Norge hade en mycket svag utveckling, men det var snarast en fördröjd effekt av den strama räntepolitiken och den alltför starka norska kronan året innan. De snabba räntesänkningarna från Norges Bank gav en tydlig effekt på ekonomin redan efter sommaren.

Sverige och Finland klarade sig betydligt bättre under första halvåret och tillväxten fick ytterligare näring av det kraftiga globala uppsvinget tredje kvartalet. Räntan i euroområdet var förhållandevis expansiv för den finska ekonomin, vilket framgår av såväl kreditstillväxt som fastighetspriser. Den svenska Riksbanken lade om penningpolitiken i ytterligare expansiv riktning under försommaren och det låga ränteläget gav även här påtagliga resultat. Kreditstillväxten till hushållen accelererade under året och ökningstakten låg i paritet med den brittiska. Även bostadspriserna drevs upp av det låga ränteläget, dock inte lika dramatiskt som i Storbritannien. Förväntningarna inför den svenska EMU-omröstningen kom att påverka den svenska kronan i stabiliserande riktning och därmed drogs den med uppåt mot USA-dollar. Den ökade följsamheten till euroområdet på den svenska ränte- och valutamarknaden fortsatte även efter folkomröstningen. Det kan tolkas som ett tecken på att det svenska ränteläget kommer att vara på en förhållandevis stabil nivå relativt euroområdet, vilket innebär att det svenska ränteläget framför allt dikteras av Riksbankens räntesättning och mindre av riskpremier för den allmänna ekonomiska politiken.

Koncernens utveckling

RESULTAT OCH LÖNSAMHET

Koncernens rörelseresultat uppgick till 11 550 mkr (10 190), en ökning med 13%. Räntenetto, provisionsnetto och tradingnetto ökade och kostnaderna minskade. Kreditförluster na uppgick till 492 mkr (392) och var fortfarande på en låg nivå, jämfört med både nordiska och europeiska banker.

Intäkter

Intäkterna ökade med 2% och uppgick till 22 130 mkr (21 664). I det beloppet ingår en negativ post på 229 mkr, vilken avser en beräknad kostnad för att, för närvarande, inte behöva sänka pensioner under utbetalning i Handelsbanken Liv. Denna negativa intäktspost är inte återkommande och exklusive den skulle intäktsökningen i förhållande till föregående år ha varit 3%. Räntenettet ökade till 14 480 mkr (14 285). Högre affärsvolymen men sämre inlåningsmarginaler påverkade räntenettet. Marginalerna på hypotekslån var nästan oförändrade. Medelvolymer utlåning till allmänheten ökade och uppgick till 830 mdkr, en ökning med 26 mdkr. Medelvolymer för 2002 har korrigerats för en förändring av rubricering av vissa kreditvolymer mellan utlåning till allmänheten och utlåning till kreditinstitut. Medelvolymer av in- och upplåning från allmänheten ökade med 2% till 294 mdkr. Inlåningen från hushåll ökade procentuellt väsentligt mer är företagsinlåningen. Tradingnettot blev 2 222 mkr (1 702), en ökning med 31%. Den kraftiga ökningen av tradingnettot hade två orsaker. Dels var totalavkastningen i Handelsbanken Liv på en sådan nivå att

Rörelseresultat			
mkr	2003	2002	Förändring %
Räntenetto	14 480	14 285	1
Provisionsnetto	5 224	5 134	2
Tradingnetto	2 222	1 702	31
Övriga intäkter	204	543	-62
Summa intäkter	22 130	21 664	2
Personalkostnader, exkl resultatbaserade	-6 009	-6 199	-3
Resultatbaserade personalkostnader	-185	-166	11
Övriga kostnader	-4 093	-4 518	-9
Summa kostnader	-10 287	-10 883	-5
Resultat före kreditförluster	11 843	10 781	10
Kreditförluster inkl värdeförändring på övertagen egendom	-492	-392	26
Nedskrivningar/återföringar av finansiella anläggningstillgångar	199	-199	
Rörelseresultat	11 550	10 190	13

banken fick 10% av totalavkastningen på försäkringar med garanterad ränta. Dels utvecklades tradingen inom Handelsbanken Markets väsentligt bättre än föregående år. Övriga intäkter minskade med 62% till 204 mkr (543), vilket huvudsakligen berodde på att den ovan beskrivna avsättningen för Handelsbanken Liv redovisades som en negativ övrig intäkt.

Kostnader

Kostnaderna sjönk med knappt 600 mkr till 10 287 mkr (10 883), vilket var en nedgång med 5%. Personalkostnaderna minskade med 3% till 6 194 mkr (6 365). Bakom personalkostnadsreduktionen ligger en minskning av antalet anställda med 401 personer till 9 056, en nedgång med drygt 4%. Alla enheter, utom regionbanken Storbritannien, minskade antalet anställda. Övriga administrativa kostnader var 9% lägre och uppgick till 4 093 mkr (4 518). Nästan samtliga kostnadslag minskade och störst var minskningen av externa datakostnader. Totala IT-kostnader uppgick till 2 534 mkr (2 801).

Fem nya bankkontor öppnades utanför Sverige, två i Storbritannien, två i Finland och ett i Norge.

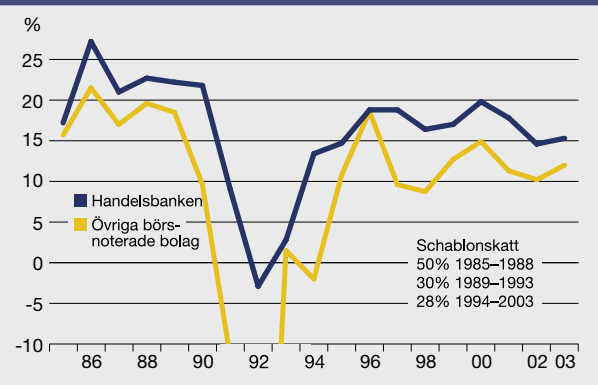
K/I-talet före kreditförluster var 46,5 (50,2) och efter kreditförluster var det 48,7 (52,0).

Kostnadseffektivitet för några nordiska bankkoncerner

Exkl kreditförluster samt justerat för jämförelsestörande poster enligt legal resultaträkning

31 december	Kostnader/ intäkter i %	Kostnader i % av balansomslutningen
Handelsbanken	45	0,8
Danske Bank	51	0,8
FöreningsSparbanken	58	1,4
DnB NOR	64	1,3
Nordea	66	1,5
SEB	69	1,5
Genomsnitt exkl Handelsbanken	62	1,3

Räntabilitet på eget kapital efter schablonskatt

Lönsamhet

Räntabiliteten beräknad efter full skatt uppgick till 14,9% (14,6). Räntabiliteten beräknad efter schablonskatt uppgick till 15,3% (14,6).

Bokslutsdispositioner och skatt

Tillgångarna i bankens pensionsstiftelse och i pensionskassan översteg pensionsåtagandena med 4 mdkr (3). Specifikationen framgår av sidan 84, not 42. Skattekostnaden uppgick till 3 345 mdkr (2 817), vilket innebar en effektiv skattekostnad på 29,2%. Specifikationer av avvikelser från nominell skattesats framgår av sid 70, not 15.

VOLYMTVECKLING

Balansräkning, ut- och inlåning

Balansomslutningen minskade marginellt till 1 260 mdkr (1 278), en minskning med 1%. Utlåning till allmänheten minskade något medan utlåning till kreditinstitut ökade. Korta räntebärande värdepapper minskade. Utlåning till allmänheten uppgick till 823 mdkr (839). Jämförelsen påverkas

av en ändring avseende viss utlåning i Nordamerika, som tidigare år rubricerades som utlåning till allmänheten, men ändrades från årets början till utlåning till kreditinstitut. Denna ändring påverkar jämförelsen mellan åren med 19 mdkr.

Medelvolymen av utlåning var högre än ultimovolymen och framför allt företagsutlåningen minskade under andra halvåret. Den starkare svenska kronan förstärkte denna effekt. Av den totala utlåningen till allmänheten var 341 mdkr (324) utlåning till hushåll och 485 mdkr (518) utlåning till företag, vilken har påverkats av den ovan beskrivna förändringen av rubriceringen. Hypotekslåningen ökade med totalt 20 mdkr, varav nästan allt på privatmarknaden. Den uppgick till 248 mdkr (231) och företagssektorn till 139 mdkr (136).

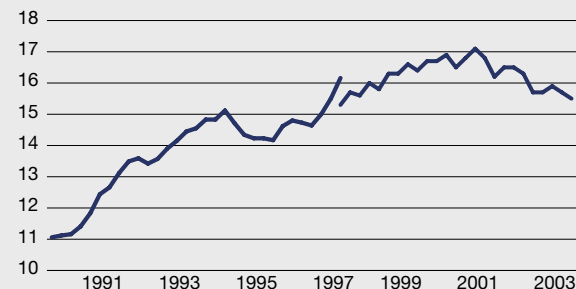
In- och upplåning ökade medan skulder till kreditinstitut minskade. Inlåningen från allmänheten ökade med 14 mdkr till 252 mdkr (238). Den svenska hushållsinlåningen ökade till 80 mdkr (76). Bankens andel av marknaden var vid utgången av november 15,5%.

Utlåning till allmänheten

31 december

mkr	2003	2002	Förändring %
Utlåning i svenska kronor			
till hushåll	293 865	280 695	5
till företag m fl	336 463	345 248	-3
	630 328	625 943	1
Utlåning i valuta			
till hushåll	47 345	43 798	8
till företag m fl	148 118	172 693	-14
	195 463	216 491	-10
Reserv för sannolika kreditförluster	-2 649	-3 094	-14
Summa utlåning	823 142	839 340	-2

Hushållsinlåning – marknadsandelar i Sverige

Källa: SCB. Tidigare redovisades totalmarknaden exkl. mindre sparbanker. Från och med januari 1998 ingår dessa.

Inlåning från allmänheten

31 december

mkr	2003	2002	Förändring %
Inlåning i svenska kronor			
från hushåll	79 538	75 964	5
från företag m fl	80 752	78 834	2
	160 290	154 798	4
Inlåning i valuta			
från hushåll	19 041	14 193	34
från företag m fl	72 718	69 166	5
	91 759	83 359	10
Summa inlåning	252 049	238 157	6

Utlånings geografiska fördelning

31 december

mkr	2003	2002
Sverige	675 291	674 998
Norge	48 216	48 530
Finland	44 667	38 292
Danmark	22 480	19 234
Storbritannien	12 086	13 254
Övriga Europa	12 698	15 619
Nordamerika	5 416	27 072
Asien	2 288	2 341
Summa	823 142	839 340

Fördelningen visar var bankens utlåningsverksamhet bedrivs, vilket i huvudsak motsvarar låntagarnas hemvist.

EXPONERING, SÄKERHETER, KREDITFÖRLUSTER OCH OSÄKRA FORDRINGAR

Exponering och säkerheter

Av tabellerna framgår bankens totala exponering fördelad på dels olika geografiska områden, dels olika typer av engagemang, dels olika typer av säkerheter. Av den totala exponeringen utgjorde utlåning till allmänheten och kreditinstitut ungefär två tredjedelar. Nästan 3/4 av den totala exponeringen var mot den svenska marknaden och drygt 12% mot de länder utanför Sverige som banken betraktar som sin hemmamarknad. En jämförelse mellan åren påverkas av att den svenska kronan var betydligt starkare under 2003 än året före.

Av den totala utlåningen till allmänheten var 88% säkerställd. Genom bankens höga andel hypotekskrediter var den övervägande delen av kreditgivningen säkerställd med pantbrev. Företagshypotek spelar bara en begränsad roll i bankens samlade säkerhetsmassa.

Kreditriskexponering, säkerhet

31 december

mkr	Bokfört värde 2003	Bokfört värde 2002
Lånefordringar		
Bostadsfastigheter ¹⁾	453 848	432 412
Jordbruksfastigheter	8 813	7 471
Övriga fastigheter	81 946	77 649
Stat, kommun, landsting	65 430	97 883
Företagshypotek	21 659	24 205
Borgen	12 825	15 455
Blanco	101 435	101 329
Övriga säkerheter	77 186	82 936
Utlåning till allmänheten	823 142	839 340
Kreditinstitut	115 273	79 517
Total utlåning till allmänheten och kreditinstitut	938 415	918 857
Övriga exponeringar		
Derivat	19 135	23 791
Placeringar	145 276	152 975
Garantier	37 180	39 515
Övriga åtaganden utanför balansräkningen	255 718	270 510
Summa	1 395 724	1 405 648

1) Inklusive bostadsrätter

Tillgångar

31 december

mkr	2003	2002	Förändring %
Räntebärande värdepapper	127 309	137 327	-7
Utlåning till allmänheten	823 142	839 340	-2
Utlåning till kreditinstitut	115 273	79 517	45
Övriga tillgångar	194 730	221 330	-12
Summa tillgångar	1 260 454	1 277 514	-1

Skulder och eget kapital

31 december

mkr	2003	2002	Förändring %
In- och upplåning från allmänheten	303 326	292 838	4
Skulder till kreditinstitut	202 689	235 113	-14
Emitterade värdepapper m m	458 701	464 402	-1
Övriga skulder	212 171	206 168	3
Efterställda skulder	26 732	26 801	-0
Eget kapital	56 835	52 192	9
Summa skulder och eget kapital	1 260 454	1 277 514	-1

Kreditriskexponering

31 december

mkr	Utlåning		Derivat ¹⁾	Placeringar	Åtaganden utanför balansräkningen		Totalt
	Allmänheten	Kreditinstitut			Garantier	Övrigt	
Sverige	675 291	51 183	12 937	94 270	25 045	170 752	1 029 478
Norge	48 216	898	245	302	3 248	12 391	65 300
Finland	44 667	252	61	6 807	2 665	5 959	60 411
Danmark	22 480	3 777	38	4 262	2 189	3 800	36 546
Storbritannien	12 086	54	139	1	533	5 582	18 395
Övriga världen	20 402	59 109	5 715	39 634	3 500	57 234	185 594
Summa	823 142	115 273	19 135	145 276	37 180	255 718	1 395 724

1) Avser positiva marknadsvärden efter hänsyn taget till rättsligt hållbara avtal om netting.

Kreditförluster och osäkra fordringar

Bankens redovisade kreditförluster, inklusive värdeförändring på övertagen egendom, uppgick till 492 mkr (392). Värdeförändringen på övertagen egendom uppgick till 15 mkr (4). Netto var kreditförlustnivån 0,06% (0,05). Inbetalt på tidigare års konstaterade kreditförluster var något högre än föregående år och uppgick till 454 mkr (440). Återförda reserveringar var 505 mkr (485).

Osäkra fordringar efter avdrag för sannolika kreditförluster uppgick till 2 522 mkr (2 004) och utgjorde 0,28% (0,23) av utlåningen vid årets slut.

Reserver för sannolika kreditförluster uppgick till 2 669 mkr (3 119), vilket var 51% (61) av osäkra fordringars bruttobelopp. För fullständig information hänvisas till sidan 73, not 18.

FINANSIELLA RISKER

Banken begränsar och följer upp finansiella risker enligt principer som är beskrivna i avsnittet ”Risker och riskkontroll”, sidan 26.

Räntebindningstider för bankens tillgångar och skulder framgår av tabell. Den visar räntebindningstiderna för koncernens tillgångar och skulder i balansräkningen samt poster utanför balansräkningen.

En förändring på räntenivån påverkar bankens räntenetto genom dels skillnaderna i räntebindningstider mellan tillgångar och skulder, dels skillnaden i volym av räntebärande skulder respektive tillgångar. Den sammantagna effekten av dessa faktorer innebär att per årsskiftet skulle räntenettet ha förbättrats vid stigande räntor.

Value at Risk

Som ett riskmått inom tradingverksamheten använder Handelsbanken Value at Risk (VaR). Daglig VaR för Handelsbanken Markets framgår av diagrammet.

VaR-nivån i aktie-, ränte- och valutapositioner var i genomsnitt 37 mkr (37). En VaR-nivå en enskild dag på 37 mkr innebär att Handelsbanken Markets med 99% sannolikhet inte kommer att förlora mer än 37 mkr under nästkommande handelsdag. Under året var VaR-nivån som högst 81 mkr och som lägst 20 mkr.

VaR-nivån i Handelsbanken Markets aktiekursrisker var i genomsnitt 6 mkr. Som mest uppgick aktiekursrisken till 11 mkr och som minst till 1 mkr. VaR för ränte- och valutarisik uppgick i genomsnitt till 37 mkr. Som högst var den 81 mkr och som lägst 19 mkr.

Risken i tradingverksamheten består till större delen av ränterisk. Man kan mäta marknadsriskerna med VaR utan att ta hänsyn till samvariationen (korrelationen) mellan ränte-, valuta- och aktiekursrisken. Fördelningen per riskslag vid en sådan mätning framgår av diagrammet.

Ränte-, aktie- och valutarisker

Ränteriskmättet mäter effekten på marknadsvärdet, för samtliga tillgångar och skulder i och utanför balansräkningen, när samtliga marknadsräntor förändras en procentenhet. Vid årets slut uppgick koncernens ränterisk till 677 mkr (671) vid en parallellförflyttning av avkastningskurvan med en procentenhet.

Aktiekursrisken uppgick till 22 mkr (20) vid 10% förändring av samtliga kurser.

Växelkursrisken var 15 mkr (16), mätt som en påverkan av bankens resultat vid en förändring av valutakurserna med 5%.

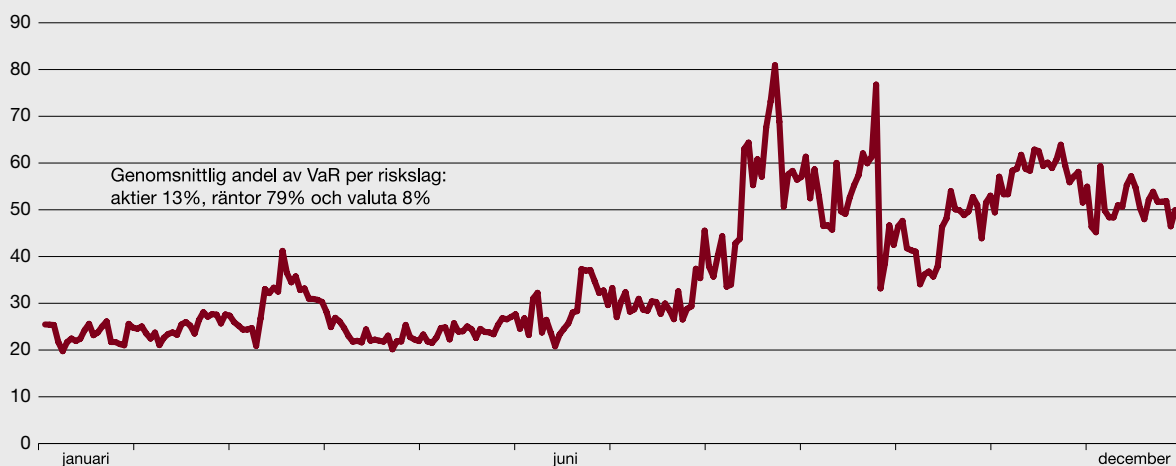
Räntebindningstider för koncernens tillgångar och skulder

mkr	- 3 mån	3 - 6 mån	6 - 12 mån	1 - 5 år	5 år -	Totalt
TILLGÅNGAR						
Utlåning	498 332	48 317	47 678	210 256	30 055	834 638
Banker och andra finansinstitut	125 312	3 497	2 437	460	-	131 706
Obligationer m m	74 112	9 250	7 784	29 037	8 029	128 212
Övriga tillgångar	1 080	550	759	82	0	2 471
Summa tillgångar	698 836	61 614	58 658	239 835	38 084	1 097 027
SKULDER						
Inlåning	298 592	1 924	697	752	95	302 060
Banker och andra finansinstitut	186 783	16 600	7 125	105	1 337	211 950
Emitterade värdepapper	238 933	33 781	47 127	149 439	17 670	486 950
Övriga skulder	2 675	3 149	948	11 429	8 435	26 636
Summa skulder	726 983	55 454	55 897	161 725	27 537	1 027 596
Poster utanför balansräkningen	66 135	36 709	-26 238	-49 727	-28 076	-1 197
Skillnad mellan tillgångar och skulder inkl poster utanför balansräkningen	37 988	42 869	-23 477	28 383	-17 529	68 234

Tabellen visar räntebindningstiden för koncernens ränterelaterade tillgångar och skulder per 2003-12-31, rapporterade per affärsdag. Icke räntebärande tillgångar och skulder har exkluderats.

Daglig Value at Risk år 2003 för Handelsbanken Markets aktie-, ränte- och valutapositioner

mkr

Derivatinstrument

Som framgår av avsnittet ”Risker och riskkontroll” är derivat finansiella kontrakt vars värde huvudsakligen beror på en underliggande tillgång. Det innebär också att de i huvudsak följs upp enligt samma principer som den underliggande tillgången. De derivatinstrument banken har framgår av sidan 86.

Motpartsrisken i derivat kan beskrivas utifrån de riskklasser som används vid beräkning av kapitaltäckningskrav. Av tabellen framgår att den övervägande exponeringen återfanns i gruppen Kreditinstitut, vilken främst avser svenska eller utländska kreditinstitut inom EU och OECD. Det omräknade beloppet för ett derivatkontrakt utgörs av summan av kontraktets positiva marknadsvärde på balansdagen och ett beräknat belopp för möjlig riskförändring i framtiden.

Derivatvolym

31 december

mdkr	2003	2002
Valutaterminer	1 134	1 262
Ränte- och valutaswappar	2 019	1 904
Ränteterminer och FRA	2 074	2 743
Ränte- och valutaoptioner	310	282
Aktiederivat	195	172
Summa	5 732	6 363

Motpartsrisk i derivatinstrument

31 december

mdkr	Nominellt belopp	Omräknat belopp
Stater zon A	261	4
Kreditinstitut	4 602	23
Övriga motparter	869	10
Summa	5 732	37

KAPITALTÄCKNING

Koncernens kapitaltäckning uppgick till 10,0% (9,3) och primärkapitalrelationen till 7,1% (6,4).

Primärkapitalet, som består av eget kapital, ökade med 12% och uppgick till 45,8 mdkr (41,0). Ökningen berodde på under året genererade vinster minskade med föreslagen utdelning. I den totala kapitalbasen ingår, förutom primärkapitalet, supplementärt kapital och utvidgad kapitalbas.

RATING

Ratinginstitutens bedömningar påverkar framför allt bankens kostnader för finansiering på de internationella marknaderna. Under året var Handelsbankens rating oförändrad hos de tre ratinginstitut som Handelsbanken använder sig av. Emellertid ändrade både Standard & Poor's och Moody's sin så kallade "outlook" för Handelsbanken från stabil till positiv.

Kapitalbas och kapitalkrav

31 december

mkr	2003	2002
KAPITALBAS		
Primärt kapital	45 846	41 008
Supplementärt kapital	25 306	25 393
Avgår aktieinnehav i försäkringsbolag samt 5-50% i företag som bedriver bankverksamhet	-7 751	-7 560
Summa primärt och supplementärt kapital	63 401	58 841
Utvidgad kapitalbas	617	588
Total kapitalbas	64 018	59 429
KAPITALKRAV		
Riskvägt belopp		
Kreditrisker	615 149	612 931
Marknadsrisker	26 706	28 175
Totalt	641 855	641 106
Kapitaltäckningsgrad	10,0%	9,3%
Primärkapitalrelation	7,1%	6,4%

Rating av nordiska banker

31 december

	Moody's			Standard & Poor's		Fitch	
	Långfristig	Kortfristig	Finansiell styrka	Långfristig	Kortfristig	Långfristig	Kortfristig
Handelsbanken	Aa2	P-1	B+	A+	A-1	AA-	F1+
FöreningsSparbanken	Aa3	P-1	B	A	A-1	A+	F1
Nordea (Nordea Bank Sweden)	Aa3	P-1	B	A+	A-1	AA-	F1+
SEB	A1	P-1	B-	A	A-1	A+	F1
Danske Bank	Aa2	P-1	B+	AA-	A-1+	AA-	F1+
Den norske Bank	Aa3	P-1	B	A	A-1		

HANDELSBANKEN HYPOTEK OCH STADSHYPOTEK FUSIONERADE

Sedan Handelsbankens förvärv av Stadshypotek 1997 har hypoteksutlåningen skett i två olika bolag i koncernen. Redan 1998 beslutades att hypoteksutlåning på sikt skulle samlas i Stadshypotek. Genom att lånen har hanterats i två olika kreditssystem i två olika bolag har kunderna kunnat mötas av olika dokumentation, något som kunnat uppfattas som förvirrande. För att möjliggöra en enhetlig hantering fusionerades Handelsbanken Hypotek med Stadshypotek under våren 2003 varefter överföring av de återstående lånen fullföljdes.

HANDELSBANKEN FÖRVÄVADE EUROBEN

Under andra kvartalet förvärvade Handelsbanken Liv 50% av Euroben Life and Pension Limited från Storebrand. Därefter förvärvade Handelsbanken Liv den andra halvan av bolaget, från SPP. Euroben blev då ett helägt dotterbolag till Handelsbanken Liv. Euroben är ett irländskt försäkringsbolag som erbjuder livförsäkringslösningar för individer och företag.

IT-UTVECKLING

Koncernens IT-kostnader uppgick till 2,5 mdkr (2,8). Sänkningen förklarades i huvudsak av rationaliseringar i driften, effektivare hantering av hårdvaruinvesteringar, mindre behov av nya programvarulicenser samt personalneddragningar, framför allt avseende utnyttjandet av konsulter. Genom att produktiviteten i IT-utvecklingen ökade med 7% blev affärsrörelsens krav på investeringar i nyutveckling väl tillgodosedda.

Forskning och utveckling

Banken bedriver utvecklingsverksamhet med utgångspunkt i verksamhetens krav och önskemål. Någon forskningsverksamhet i egentlig mening bedrivs inte men begränsade resurser satsas på att bevaka teknikutvecklingen inom områden som kan komma att få betydelse för bankverksamheten. Dessutom deltar banken i projekt där nya användningsätt av befintlig teknik utvecklas och tillsammans med olika intressenter kan banken bidra med kunskap i dessa forsknings- och utvecklingsprojekt.

Utveckling av nya tjänster och produkter

Ett antal nya tjänster för bankens företagskunder infördes under året. För betalningar och cash management via Internet förbättrades och förenklades filhanteringstjänsterna och fullmaktsadministrationen.

Under hösten infördes möjlighet för kunder med Allkort, Bankkort, Bankkort Maestro och Privat Företagskort att själva byta till valfri pinkod på sina kort.

Lanseringen av BankID mot den breda allmänheten påbörjades. Genom att skaffa sig ett BankID via Handelsbankens påloggade Internetjänst kan kunden identifiera sig elektroniskt hos myndigheter, företag och organisationer. Därefter kan kunderna göra många kvalificerade tjänster på nätet, till exempel ändra i sin självdeklaration. Vid årsskiftet hade närmare 45 000 av Handelsbankens kunder hämtat ut ett BankID.

Utveckling på grund av nya regelverk

En del av systemutvecklingsresurserna användes för utveckling som måste genomföras till följd av nya eller ändrade föreskrifter i lagar, förordningar och andra regelverk. Exempel på sådana arbeten var förberedelser för införandet av nya kapitaltäckningsregler, Basel II, nya redovisningsregler, IAS 39 och nytt regelverk för avveckling av värdepappersaffärer.

Arbete inför en eventuell övergång till euro genomfördes i begränsad omfattning. Affärsmässiga analyser genomfördes och behovet av förändringar i IT-systemen kartlades. Även provkonverteringar av vitala system utfördes. De vidtagna åtgärderna är väl dokumenterade.

Infrastrukturutveckling

Efter infrastruktuursatsningen på Javateknik för Internet-tjänsterna, följde motsvarande infrastruktuurskifte för kontorsrörelsen i Sverige. System baserade på den nya tekniken produktionsläts successivt.

I Norge utökades Internet-tjänsten och kunderna kan sedan sommaren handla med aktier. Därmed blev Norge den första utlandsenhet att använda bankens nya globala Internetplattform och därefter följde England.

Förberedelser för övergången till chip-teknik på bankens kort, enligt standard från MasterCard och Visa (EMV), påbörjades. Testverksamhet, som ska omfatta Maestro-kortet, kommer att starta sommaren 2004.

Vidare anpassades banken till strukturen i ett nytt gemensamt web-baserat SWIFT-nät.

Arbetet med att byta Windows NT mot Windows XP/2003 i bankens PC-miljö påbörjades. Den nya plattformen kommer att bli koncerngemensam för största möjliga kostnadseffektivitet.

Infrastrukturarbete för att öka öppettiden för Internet-

tjänsten genomfördes och för tjänsterna Kontoinformation och Betalningar för privatpersoner förlängdes öppettiderna. Dessa tjänster är nu öppna alla dagar dygnet runt.

Produktionssättning av det system som stöder bankens internationella verksamhet, exklusive regionbanksverksamheten, genomfördes på flera enheter i Europa. Driften av systemet sker från Stockholm och sedan tidigare är systemet i bruk i Asien. Detta var ytterligare ett steg i riktning mot en koncentration av all dataproduktion till Stockholm, alltså även för dotterbolag och utlandsenheter. Därmed knyts bankens svenska och internationella enheter samman alltmer och kostnadseffektiviteten i driften ökar.

Midtbank nyttjade redan innan Handelsbanken förvärvade Midtbank samma servicebyrå som Handelsbanken i Danmark för sina IT-tjänster. Under hösten gjordes den sista systemmässiga integrationen i Danmark, vilket innebar att från årsskiftet var den danska rörelsen fullt ut konsoliderad, utan tunga manuella inslag.

Dataproduktion

I samband med hemtagningen av SPPs drift från servicebyrå kunde konstateras att Handelsbanken ligger långt framme vad gäller säkerhet och viruskydd, driftstabilitet samt kvalitetstänkande. Detta bekräftades även i en mätning av det internationella IT-analysföretaget Gartner Group.

Gartner Group genomför kontinuerligt mätningar av effektiviteten i IT-verksamhet hos banker och andra företag med stor IT-verksamhet. I en undersökning som avsåg kostnad per installerad NT-server visade det sig att Handelsbankens kostnadsnivå låg 50% lägre än genomsnittet för hela urvalet. Bankens kostnadsnivå var även väsentligt lägre än nivån hos de företag som specialiserat sig på att driva dataproduktion åt andra (servicebyråer). Gemensamt för samtliga Gartner-mätningar är att Handelsbanken alltid, även i en internationell jämförelse, får goda resultat.

Regelbundet genomförs katastroftester för att säkerställa en kontinuerlig drift i händelse av stora störningar, till exempel elavbrott. Årets tester utföll väl och bedömningen är att förmågan att hantera störningar är god.

Under året slutfördes arbetet med att separera SPP från Alecta och den tidigare anlitade servicebyrån. Hantering och IT-stöd togs hem till SPP/Handelsbanken och driften av system hanteras nu centralt i Stockholm. Denna åtgärd ledde till och kommer även framöver att leda till väsentliga kostnadsänkningar.

Banken integrerade kontorsrörelsens äldre kommunikationsnät i ett modernt IP-baserat nät. Syftet var att få större valmöjlighet genom att kunna köpa tjänster från olika leverantörer. Under 2003 kunde banken börja se effekterna av dessa investeringar genom att den årliga kostnaden för kommunikationsnät sjönk med 15-20%.

Redovisningsprinciper

Redovisningen följer bestämmelserna i lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (ÅRKL), Redovisningsrådets rekommendationer samt tillämpningsföreskrifter utfärdade av Finansinspektionen (FFFS 2002:22). Klassificeringen av poster i Balansräkning och Resultaträkning följer ÅRKL och Finansinspektionens Redovisningsföreskrifter. Denna klassificering skiljer sig från Redovisningsrådets Rekommendation RR 22 Utformning av Finansiella rapporter. Rekommendationen anger också att tillgångar och skulder i kreditinstitut, värdepappersbolag samt i försäkringsbolag ska indelas på annat sätt. Enligt Finansinspektionens Redovisningsföreskrifter ska försäkringsbolag i vissa fall konsolideras på ett förenklat sätt. Motsvarande regel saknas i Redovisningsrådets Rekommendation RR 1:00 Koncernredovisning. Regelskillnaden innebär att Tillgångar och skulder tillhöriga försäkringsrörelsen konsolideras sammanhållet, skilt från tillgångar och skulder i bankrörelsen. På motsvarande sätt redovisas intäkter och kostnader före skatt i försäkringsrörelsen på separat rad i resultaträkningen direkt före rörelseresultatet. I övrigt har inte årsredovisningens utformning påverkats av skillnader mellan Finansinspektionens Redovisningsföreskrifter och Redovisningsrådets Rekommendationer. Redovisningsvalutan är svenska kronor.

ÄNDRADE REDOVISNINGSPRINCIPER

Under året har flera nya rekommendationer från Redovisningsrådet trätt i kraft. Rekommendationerna har inte inneburit ändrade principer för värdering och periodisering varför de inte har haft någon påverkan på storleken på eget kapital, resultat eller ställning. Ingen omräkning av jämförelseuppgifter i resultat- och balansräkning har behövt göras. Rekommendationerna har dock inneburit tillkommande krav på tilläggsupplysningar.

KONCERNREDOVISNING

Koncernredovisningen omfattar samtliga bolag där Handelsbanken har en ägarandel och direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande. Normalt bedöms Handelsbanken ha ett bestämmande inflytande när innehavet uppgår till mer än 50% av röstvärdet. Dotterbolag konsolideras enligt förvärvsmetoden. Bolag som förvärfas endast i syfte att avyttras inom 12 månader konsolideras inte. Som intresseföretag redovisas de bolag där Handelsbanken direkt eller indirekt har ett betydande inflytande. Betydande inflytande föreligger normalt när ägarandelen uppgår till lägst 20% och högst 50% av rösterna. Intresseföretag redovisas i koncernredovisningen enligt kapitalandelsmetoden.

SPP Livförsäkrings AB ägs till 100% av Handelsbanken. Då bolaget är ett ömsesidigt bolag föreligger förbud mot vinstutdelning och hela överskottet i livförsäkringsrörelsen tillfaller försäkringstagarna i form av återbäring. Detta är en sådan begränsning i inflytandet att konsolidering inte sker.

Innehav av koncerninterna obligationer klassificerade som finansiella anläggningstillgångar elimineras i koncernredovisningen. Den vid elimineringen uppkomna differensen mellan bokfört värde på de koncerninterna obligationerna och det bokförda värdet på motsvarande skulder resultatförs mot räntenettot.

Samtliga utlandsverksamheter har klassificerats som självständiga. Klassificeringen grundas på att respektive verksamhet, i linje med koncernens decentraliserade organisation, bedrivs självständigt och att transaktioner mellan moderbolaget och respektive

enhet endast utgör en del av verksamheten. Utlandsverksamheterna sköter också själva sin finansiering och moderbolaget påverkas endast indirekt av respektive verksamhets kassaflöden. Löneutbetalningar och inköp sker normalt i lokal valuta.

Vid omräkning av utländska etableringars balans- och resultaträkningar har dagskursmetoden använts. Tillgångar, skulder och minoritetsandel i kapitalet omräknas till balansdagens kurs. Eget kapital omräknas till kursen vid investerings- respektive intjänandetidpunkten. Resultaträkningen omräknas efter genomsnittskursen under året. Skulder i utländsk valuta som har upptagits i syfte att åstadkomma skydd mot kursdifferenser av dotterbolagsaktier värderas till balansdagens kurs. Omräkningsdifferenser som därvid uppkommer förs direkt till eget kapital.

VÄRDERING AV FORDRINGAR OCH SKULDER I UTLÄNDSK VALUTA

Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderas till mittkursen av köp- och säljnoteringar vid balansdagens slut. Utländska sedlar har värderats till köpkurs gentemot allmänheten på balansdagen.

I moderbolaget värderas skulder som har upptagits i syfte att åstadkomma skydd mot kursdifferenser avseende dotterbolagsaktier till anskaffningskurs.

Terminskontrakt i utländsk valuta värderas till verkligt värde. Orealiserade vinster eller förluster, som uppstått på grund av ovanstående värderingsmetoder, gottskrivs eller belastar rörelseresultatet.

FINANSIELLA INSTRUMENT

I balansräkningen redovisas *räntebärande värdepapper* beroende på emittentkategori antingen som Belåningsbara statspapper eller som Obligationer och andra räntebärande värdepapper. Såväl handelslagret som värdepapper som innehas långsiktigt men utan avsikt att innehas till förfall klassificeras som Finansiell omsättningstillgång. Värdepapper i handelslagret värderas till marknadsvärde, medan övriga finansiella omsättningstillgångar värderas enligt lägsta värdets princip. Realiserade samt orealiserade resultat effekter redovisas i posten Nettoresultat av finansiella transaktioner.

Räntebärande värdepapper som anskaffats med avsikt att innehas till förfall klassificeras som Finansiella anläggningstillgångar och redovisas till anskaffningsvärde. För värdepapper vars värde försämrats och där värdenedgången bedöms vara varaktig sker en nedskrivning. Realiserade kursvinster redovisas i posten Övriga rörelseintäkter, medan realiserade kursförluster redovisas under Övriga rörelsekostnader.

Med anskaffningsvärde på diskonterings- och kuponginstrument (innehavda och utgivna) avses det upplupna anskaffningsvärdet. Det upplupna anskaffningsvärdet är det diskonterade nuvärdet av framtida betalningar där diskonteringsräntan utgörs av den effektiva räntan vid anskaffningstidpunkten. Detta innebär att förvärvade över- och undervärden på kuponginstrument periodiseras över obligationens återstående löptid eller, för lån med räntejustering, till nästa räntejusteringstillfälle.

Köp och försäljning av penning- och kapitalmarknadsinstrument på avistamarknaden redovisas med tillämpning av affärsdagsredovisning. Terminsaffärer registreras på affärsdagen men betrak-

tas som ett åtagande utanför balansräkningen fram till likviddagen. På likviddagen sker redovisning i balansräkningen.

Aktier som innehas stadigvarande klassificeras som Finansiell anläggningstillgång och redovisas till anskaffningsvärde. För aktier vars värde försämrats och där värdenedgången bedöms vara varaktig sker en nedskrivning.

Övriga aktier klassificeras som Finansiell omsättningstillgång och värderas enligt lägsta värdets princip till den del aktierna inte ingår i handelslagret. Aktier i handelslagret värderas till marknadsvärde.

Korta positioner, blankningar, i såväl räntebärande värdepapper som aktier redovisas som skuld till sitt marknadsvärde.

Derivatinstrument värderas till marknadsvärde. Undantag är derivattransaktioner som utgör säkring till balansposter vilka ej marknadsvärderas. Om säkringen bedöms utgöra ett effektivt skydd mot ogynnsamma värdeförändringar, d v s att värdeförändringar på säkrat instrument möts av motsvarande värdeförändringar på säkringsinstrumentet, redovisas derivattransaktionen med tillämpning av de redovisningsprinciper som gäller för den säkrade transaktionen. I de fall det vid säkringsredovisning till anskaffningsvärdering uppkommer orealiserade förluster, redovisas dessa i balans- och resultaträkningarna. Derivattransaktioner med positivt marknadsvärde vid balansstidpunkten redovisas i posten Övriga tillgångar och transaktioner med ett negativt marknadsvärde redovisas i posten Övriga skulder. Fordringar och skulder med en och samma motpart som är kvittningsbara, d v s där ett avtalsförhållande föreligger som innebär att en legal rätt finnes för en tillämpning av kvittning, netto redovisas i balansräkningen i de fall det finns en avsikt att avveckla förpliktelserna netto eller samtidigt.

Emitterade aktieindexobligationer samt emitterade kreditkorgsobligationer redovisas i balansräkningen uppdelade på skuld- och derivatinstrument. Eget innehav i handelslager uppdelas inte.

UT- OCH INLÅNING

Utlåning till allmänheten och kreditinstitut klassificeras som finansiell anläggningstillgång och redovisas i balansräkningen på likviddagen till sitt anskaffningsvärde. Som utlåningsfordran redovisas även leasingavtal där leasetagaren bär de ekonomiska risker och förmåner som är hänförliga till ägandet av objektet. Lånefordringar som utgör osäkra fordringar redovisas i balansräkningen med sitt nettobelopp, d v s efter avdrag för sannolika och konstaterade kreditförluster. För utlåning med framtida räntebindning betraktas den förtida räntebindningen som ett åtagande utanför balansräkningen fram till likviddagen. Vid förtidslösen av lånefordran periodiseras erhållen ränteskillnadsersättning över lånets återstående löptid i de fall lånefordran ingår i ett paket av finansiella tillgångar och skulder som säkringsredovisas i enlighet med Finansinspektionens redovisningsföreskrifter. I annat fall resultatförs ränteskillnadsersättningen omgående. Motsvarande gäller för återköpta emitterade värdepapper.

In- och upplåning redovisas i balansräkningen till sitt anskaffningsvärde.

IMMATERIELLA TILLGÅNGAR

En immateriell tillgång är en identifierbar, icke-monetär tillgång utan fysisk substans som innehas för att användas i produktion, tillhandahållande av varor eller tjänster, för uthyrning till andra

eller i administrativt syfte. En tillgång är en resurs som förväntas ge framtida ekonomiska fördelar över vilken kontroll finns till följd av inträffade händelser.

Vid företagsförvärv upprättas en förvärvsbalans där identifierbara tillgångar och skulder värderas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten. Till den del förvärvspriset inte kan hänföras till identifierbara tillgångar och skulder redovisas denna skillnad som goodwill.

Varumärken redovisas i balansräkningen till sitt anskaffningsvärde.

Internt upparbetade värden i form av goodwill, varumärken, utgivningsrätter, kundregister och liknande redovisas inte som tillgång i balansräkningen.

Investeringar i såväl egenutvecklad som förvärvad programvara kostnadsförs löpande i de fall utgifterna avser underhåll av befintlig affärsverksamhet eller befintlig immateriell tillgång.

Vid utveckling av ny immateriell tillgång, eller ny affärsverksamhet för befintlig immateriell tillgång, aktiveras de utgifter som nedläggs från den tidpunkt det är sannolikt att ekonomiska fördelar kommer att uppstå som kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. För aktivering av utgifter avseende befintlig immateriell tillgång tillkommer kravet att de ekonomiska fördelarna klart måste överstiga de ekonomiska fördelar som var förknippade med befintlig tillgång i ursprungligt skick.

Prövning av nedskrivningsbehov sker när det finns indikation på att tillgången kan ha minskat i värde.

MATERIELLA TILLGÅNGAR

Materiella tillgångar värderas till anskaffningsvärde. Nedskrivningsprövning sker vid indikation på värdenedgång.

VÄRDERING AV EGENDOM ÖVERTAGEN FÖR SKYDDANDE AV FORDRAN

Egendom övertagen för skyddande av fordran utgör omsättningstillgång och värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet. Med verkligt värde avses marknadsvärdet efter avdrag för försäljningskostnader. Detta värde bestäms för fastigheter utifrån individuell värdering av värderingsman med erforderlig kompetens på området. För annan egendom där det finns en aktiv marknad används marknadspriserna. Vid övertagandet skrivs egendomen ned till marknadsvärde. I det fall detta värde understiger bokfört värde på fordran vid övertagandetidpunkten redovisas skillnaden som konstaterad kreditförlust. Värdeförändringar efter övertagandet redovisas i posten Värdeförändring på övertagen egendom.

LÅNEKOSTNADER

Utgifter för lån kostnadsförs normalt löpande. I de fall utgifterna är att hänföra till egenutvecklad immateriell tillgång aktiveras utgifterna från den tidpunkt beslut har fattats om aktivering.

PENSIONS-KOSTNADER

Som rörelsekostnad redovisas en kalkylmässig pensionskostnad avseende pensionsutfästelser som tryggas av egna pensionsstiftelser. Även erlagda premier avseende pensionsförsäkringar redovisas som rörelsekostnader.

Den kalkylmässiga pensionspremierna återförs som

bokslutsdisposition under Avräkning av pensioner, där avräkning sker mot utbetalade pensioner och eventuell gottgörelse från pensionsstiftelserna.

AVSKRIVNINGAR

Inventarier

Inventarier skrivs av linjärt över tillgångens nyttjandeperiod. Det innebär att personatorer avskrivs på 3 år och investeringar i bankvalv och liknande lokalinvesteringar på 10 år. Övriga inventarier skrivs av på 5 år.

Bankfastigheter

Fastigheter inrymmande egna lokaler skrivs av linjärt över beräknad nyttjandeperiod.

Fastigheter övertagna för skyddande av fordran

Fastigheter övertagna för skyddande av fordran redovisas till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet vid boksluts-tillfället. Någon avskrivning av dessa fastigheter sker därför inte.

Immateriella tillgångar

Goodwill uppkommen vid förvärv av långsiktig strategisk betydelse skrivs av linjärt på 20 år. Övrig goodwill skrivs av linjärt över bedömd nyttjandeperiod, normalt 10 år.

Immateriella tillgångar skrivs av över bedömd nyttjandeperiod, normalt maximalt 5 år.

Varumärken bedöms normalt ha en mycket lång nyttjandeperiod varför avskrivningstiden på dessa har satts till 20 år. Avskrivningstiden prövas individuellt dels vid nyanskaffning, dels fortlopande vid indikation på att nyttjandeperioden kan ha ändrats.

INTÄKTER

Intäkter redovisas i resultaträkningen när det är sannolikt att framtida ekonomiska fördelar kommer att erhållas samt dessa fördelar kan beräknas på tillförlitligt sätt.

KREDITFÖRLUSTER

Som kreditförluster redovisas, efter individuell bedömning, under året konstaterade kreditförluster samt nedskrivning avseende sannolika kreditförluster för lånefordringar. Som kreditförlust redovisas också nedskrivning av i tidigare bokslut balanserade räntor.

Avsättning för transfereringsrisk sker utifrån en individuell bedömning av respektive land med belopp som bedöms erforderliga.

I redovisningen fördelas reserven på de tillgångsposter i balansräkningen som reserven avser.

Som *konstaterad förlust* redovisas del av lånefordran när det inte finns några realistiska möjligheter till återvinning. Det är exempelvis fallet när konkursförvaltare lämnat uppskattning av utdelning i konkurs, ackordsförslag antagits eller fordran eftergivits på annat sätt. Belopp som efterges i samband med en omstrukturering redovisas alltid som konstaterad förlust. För krediter som sedan tidigare till fullo har bokförts som konstaterade förluster sker en omprövning av förlustens storlek i de fall kunden följer betalplaner.

För osäkra fordringar görs nedskrivning för *sannolika kreditförluster* om säkerhetens värde tillsammans med övriga betalningar från motparten inte täcker bokfört värde på lånefordran.

Nedskrivningen görs till det belopp som, med hänsyn tagen till säkerhetens värde och nuvärdet av förväntade betalningar från kunden, beräknas inflyta. Är säkerheten en marknadsnoterad tillgång görs värderingen av säkerheten med utgångspunkt i det noterade värdet, i annat fall görs värderingen med utgångspunkt i avkastningsvärdet eller på annat sätt uppskattat marknadsvärde.

Utgörs säkerhet för fordran av fastighetsinteckningar görs den underliggande säkerhetsvärderingen på samma sätt som för övertagna fastigheter.

Obetalda räntor på oreglerade fordringar för vilka säkerhetens värde inte med betryggande marginal täcker både kapitalbelopp och upplupna räntor intäktsförs ej. Under räkenskapsåret intäktsbokförda men ej betalda räntor på sådan fordran återförs. Fortsättningsvis erhållna räntebetalningar avseende sådan kredit redovisas enligt kontantprincipen.

I de fall det belopp som förväntas återvinnas har beräknats genom diskontering av framtida förväntade kassaflöden, innebär beräkningsmetoden att återvinningsvärdet ökar när tidpunkten för betalning från kunden närmar sig. Därvid uppkommen skillnad i bokfört värde bokförs som en ränteintäkt.

Utöver den riskbedömning av individuella lånefordringar som kvartalsvis genomförs av samtliga kund- och kreditansvariga enheter i koncernen sker en central bedömning av homogena grupper av lånefordringar med avseende på om det inom dessa grupper av lånefordringar har inträffat kreditförluster som ännu inte kan allokteras till enskild kredit. Om behov föreligger görs en *gruppsvis reservering* för dessa lånefordringar. Så snart fordran kunnat identifieras individuellt överförs reserveringen till sannolika kreditförluster.

AVSÄTTNINGAR

Avsättningar redovisas till följd av inträffade händelser när det är sannolikt att det kommer att krävas ett utflöde av resurser för att reglera åtagandet. Avsättningen värderas till det belopp som bedöms vara mest sannolikt med hänsyn tagen till tidpunkten för reglering.

Avsättningar i försäkringsverksamheten beskrivs i avsnittet Redovisningsprinciper i försäkringsrörelsen.

NEDSKRIVNINGAR

Detta avsnitt beskriver vilka kriterier som tillämpas för nedskrivningar avseende materiella och immateriella tillgångar samt för aktier i dotterföretag, intresseföretag och eventuella deltaganden i joint ventures.

Nedskrivningar redovisas i de fall återvinningsvärdet understiger redovisat värde. Återvinningsvärdet beräknas som det högsta av en tillgångs nyttjande- eller nettoförsäljningsvärde. Återvinningsvärdet fastställs när det finns en indikation som tyder på att tillgången har minskat i värde.

LEASING

Leasingkontrakt definieras som finansiella eller operationella. Ett finansiellt leasingavtal innebär att leasegivaren överför de ekonomiska risker och fördelar som förknippas med ägandet av ett objekt i allt väsentligt till leasetagaren. Operationella leasingavtal är de som inte är finansiella. Redovisningsrådets leasingrekommendation medger att leasetagare i sin årsredovisning har rätt att klassificera samtliga leasingavtal som operationella. Denna

klassificering har valts i moderbolagets årsredovisning vilket innebär att betalda leasingavgifter redovisas som omkostnader oberoende av om leasingavtalet har karaktär av operationell eller finansiell leasing. I koncernen är samtliga leasingkontrakt där koncernen är leasegivare finansiella. Finansiell leasing innebär att leasingkontrakten redovisas som utlåning.

REDOVISNINGSPRINCIPER I FÖRSÄKRINGSRÖRELSEN

Värdering av försäkringstekniska avsättningar

Försäkringstekniska avsättningar består av livförsäkringsavsättning och avsättning för oreglerade skador.

Livförsäkringsavsättningarna motsvarar det förväntade kapitalvärdet av bolagets garanterade förpliktelser enligt löpande försäkringsavtal efter avdrag för det förväntade kapitalvärdet av framtida avtalade premiebetalningar. Kapitalvärdena beräknas med beaktande av antaganden om framtida ränta, dödlighet och andra riskmått, avgifter och skatter. Dessa antaganden används alltså vid beräkning av livavsättningarna i bolagets balansräkning. Något direkt och automatiskt samband med de antaganden som används på enskild försäkring vid beräkning av premie, garanterat värde och återbäring finns inte.

Dödlighetsantaganden

Dödlighetsantagandena varierar med hänsyn till när olika försäkringar tecknats. De antaganden som tillämpas bygger på gemensam branschstatistik. För den största delen av beståndet används dödlighetsantaganden som tagits fram 1990.

Avgiftsantaganden

Avgiftsantagandena varierar med hänsyn till när olika försäkringar tecknats och bygger på de avgifter som gällde när försäkringen tecknades. För den största delen av beståndet används antaganden som tagits fram 1990. I huvudsak innebär detta en avgift som är proportionell mot premien samt en avgift som är proportionell mot livförsäkringsavsättningarna.

Ränteantaganden

Garantiräntan, som används vid beräkning av försäkringens garanterade värde, varierar med hänsyn till när olika försäkringar tecknats och ligger i spannet 3-5%. Finansinspektionen fastställer de högsta tillåtna ränteantaganden till vilket livförsäkringsavsättningarna får beräknas. Per den 31 december 2003 uppgick den till 3,5%. Livförsäkringsavsättningarna för respektive försäkring har beräknats med den ränta som är lägst, garantiräntan eller 3,5%.

Antagande om skatt

Antagandet om skatt varierar med hänsyn till när olika försäkringar tecknats och bygger på det skatteuttag som gällde när försäkringen tecknades. För den största delen av beståndet används antaganden som tagits fram 1990. Skatten tas ut genom en minskning av den antagna räntan.

Avsättning för oreglerade skador

Avsättning för oreglerade skador består av vid räkenskapsårets utgång inträffade förfallna ännu ej utbetalda försäkringsersättningar samt de beräknade framtida driftskostnaderna för att reglera dessa skador. Avsättningen består även av en reservering för

skador som har inträffat men vid räkenskapsårets utgång ännu inte rapporterats till bolaget.

Avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk – fondförsäkringsåtaganden

Avsättningarna motsvarar det förväntade kapitalvärdet av bolagets garanterade förpliktelser enligt löpande försäkringsavtal efter avdrag för det förväntade kapitalvärdet av framtida avtalade premiebetalningar. Kapitalvärdena beräknas med beaktande av antaganden om framtida dödlighet och andra riskmått, avgifter och skatter. Det innebär i allmänhet att avsättningen är summan av inlösenvärdet av alla fondandelar för försäkringstagarnas räkning per balansdagen.

Dödlighetsantaganden

Dödlighetsantagandena som tillämpas bygger på gemensam branschstatistik som tagits fram 1990.

Avgiftsantaganden

Avgiftsantagandena bygger på de avgifter som gällde då försäkringen tecknades. I huvudsak innebär detta en avgift som är proportionell mot premien samt en avgift som är proportionell mot livförsäkringsavsättningarna.

Förutbetalda anskaffningskostnader

Kostnader för anskaffning i samband med tecknande av försäkringsavtal som bedöms vara av väsentligt värde för bolaget aktiveras. Avskrivningstiden varierar mellan tre och fem år.

Avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk – villkorad återbäring

Varje sparförsäkring med garanterad ränta har enligt försäkringsvillkoren rätt till villkorad återbäring. Den villkorade återbäringen i balansräkningen bestäms så att livförsäkringsavsättningarna och den villkorade återbäringen tillsammans i huvudsak är lika stor som summan av försäkringskapitalet på alla sparförsäkringar. Den villkorade återbäringen i balansräkningen är alltså en restpost.

SKATTER

Periodens skattekostnad utgörs av Aktuell skatt samt Uppskjuten skatt. Som aktuell skatt redovisas skatter som hänför sig till periodens skattepliktiga resultat. Uppskjuten skatt är skatt som hänför sig till temporära skillnader mellan en tillgångs eller skulds värde i räkenskaperna och dess skattepliktiga värde.

RAPPORTERING FÖR SEGMENT

Intäkter och kostnader rapporteras dels uppdelat på rörelsegränar dels uppdelat på geografiska områden. Indelning i segment sker baserat på skillnader i risker och möjligheter. Den primära indelningsgrunden är rörelsegränar där intäkter och kostnader redovisas brutto före elimineringar. Realiserade och orrealiserade värdeförändringar på finansiella tillgångar och skulder som värderas till verkligt värde redovisas netto i segmenten. I den geografiska segmentredovisningen redovisas intäkterna netto efter gjorda elimineringar.

Resultaträkning

Redogörelse av tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper återfinns under avsnittet Redovisningsprinciper.

mkr		KONCERNEN		MODERBOLAGET	
		2003	2002	2003	2002
Ränteintäkter	Not 1	47 675	52 930	30 910	37 612
Räntekostnader	Not 1	-29 492	-35 924	-18 837	-26 687
Räntenetto		18 183	17 006	12 073	10 925
Erhållna utdelningar	Not 2	491	392	600	500
Provisionsintäkter	Not 3	5 800	5 767	5 059	5 111
Provisionskostnader	Not 4	-1 093	-1 180	-1 044	-1 100
Nettoreultat av finansiella transaktioner	Not 5	-1 827	-938	-1 840	-964
Övriga rörelseintäkter	Not 6	243	320	223	240
Summa rörelseintäkter		21 797	21 367	15 071	14 712
Allmänna administrationskostnader					
Personalkostnader	Not 7	-6 054	-6 203	-5 611	-5 742
Övriga kostnader	Not 8	-2 855	-3 267	-2 374	-2 726
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	Not 9	-807	-866	-441	-482
Summa kostnader före kreditförluster		-9 716	-10 336	-8 426	-8 950
Resultat före kreditförluster		12 081	11 031	6 645	5 762
Kreditförluster, netto	Not 10	-507	-396	-806	-718
Värdeförändring på övertagen egendom	Not 11	15	4	15	3
Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar	Not 12	-	-199	-	-759
Återföringar av nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar	Not 12	199	-	199	-
Andelar i intresseföretags resultat		29	20		
Bankrörelsens resultat		11 817	10 460	6 053	4 288
Försäkringsrörelsens resultat	Not 13	-267	-270		
Rörelseresultat		11 550	10 190	6 053	4 288
Bokslutsdispositioner	Not 14	-89	-80	4 040	4 371
Resultat före skatter		11 461	10 110	10 093	8 659
Skatter	Not 15	-3 345	-2 817	-2 779	-2 207
Minoritetsintresse		-	-11		
Årets resultat		8 116	7 282	7 314	6 452
Nettovinst per aktie, kr		11,70	10,50		

Balansräkning

31 december

Redogörelse av tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper återfinns under avsnittet Redovisningsprinciper.

mkr	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
TILLGÅNGAR				
Kassa och tillgodohavanden hos centralbanker	7 640	8 166	7 543	8 074
Belåningsbara statsskuldförbindelser m m	Not 16	17 654	17 654	18 628
Utlåning till kreditinstitut	Not 17	115 273	256 462	246 014
Utlåning till allmänheten	Not 18	823 142	839 340	398 859
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Not 16	109 655	118 699	109 846
Aktier och andelar	Not 19	12 599	11 031	12 608
Aktier och andelar i intresseföretag	Not 20	313	294	251
Aktier och andelar i koncernföretag	Not 21	4 448	4 323	34 593
Tillgångar i försäkringsrörelsen	Not 22	40 690	34 386	
Immateriella anläggningstillgångar				
Goodwill	Not 23	5 867	6 444	1 804
Andra immateriella anläggningstillgångar	Not 23	24	14	-
Materiella tillgångar				
Inventarier	Not 24	547	676	488
Byggnader och mark	Not 25	1 286	1 543	1 281
Övriga tillgångar	Not 26	114 217	147 896	117 701
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	Not 27	7 099	6 557	7 427
Summa tillgångar		1 260 454	1 277 514	966 517
SKULDER, AVSÄTTNINGAR OCH EGET KAPITAL				
Skulder till kreditinstitut	Not 28	202 689	235 113	234 900
In- och upplåning från allmänheten				
Inlåning	Not 29	252 049	238 157	249 219
Upplåning	Not 30	51 277	54 681	47 251
Emitterade värdepapper m m				
Emitterade skuldebrev	Not 31	458 701	464 402	195 883
Skulder i försäkringsrörelsen	Not 32	39 705	32 720	
Övriga skulder	Not 33	155 599	159 536	154 452
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 34	10 433	8 491	6 531
Avsättningar				
Avsättningar för uppskjutna skatter	Not 35	6 434	5 397	200
Övriga avsättningar			24	11
Efterställda skulder	Not 36	26 732	26 801	26 734
Summa skulder och avsättningar		1 203 619	1 225 322	915 170
Obeskattade reserver	Not 37			13 121
Aktiekapital	Not 38	2 859	2 859	2 859
Andra fonder				
Reservfond	Not 38	2 751	2 935	2 682
Fond för orealiserade vinster	Not 38	275	118	275
Övriga bundna fonder	Not 38	20 730	17 862	-
Balanserad vinst	Not 38	22 104	21 136	25 096
Årets resultat	Not 38	8 116	7 282	7 314
Summa eget kapital		56 835	52 192	38 226
Summa skulder, avsättningar och eget kapital		1 260 454	1 277 514	966 517
Panter ställda för egna skulder	Not 39	67 357	73 077	69 395
Övriga ställda panter	Not 40	44 178	52 493	5 984
Ansvarsförbindelser	Not 41	71 311	78 958	102 782
Pensionsförpliktelser	Not 42	-	-	-
Övriga åtaganden	Not 43	5 954 068	6 594 156	6 061 784

Förändring i eget kapital

KONCERNEN

mkr	Aktiekapital	Bundna reserver	Fria reserver	Totalt
Eget kapital 31 december 2001	2 859	17 322	27 931	48 112
Förändring av omräkningsdifferens		6	-111	-105
Förändring av kursdifferens på finansiering av aktier i dotterföretag		26	-3	23
Summa förändringar i eget kapital som inte redovisas i resultaträkningen	-	32	-114	-82
Förskjutning mellan fritt och bundet eget kapital		3 561	-3 561	-
Årets resultat			7 282	7 282
Utdelning			-3 120	-3 120
Eget kapital 31 december 2002	2 859	20 915	28 418	52 192
Förändring av omräkningsdifferens		-325	-287	-612
Förändring av kursdifferens på finansiering av aktier i dotterföretag		396	37	433
Summa förändringar i eget kapital som inte redovisas i resultaträkningen	-	71	-250	-179
Förskjutning mellan fritt och bundet eget kapital		2 770	-2 770	-
Årets resultat			8 116	8 116
Utdelning			-3 294	-3 294
Eget kapital 31 december 2003	2 859	23 756	30 220	56 835

MODERBOLAGET

mkr	Aktiekapital	Bundna reserver	Fria reserver	Totalt
Eget kapital 31 december 2001	2 859	2 877	28 562	34 298
Förändring av omräkningsdifferens			-54	-54
Summa förändringar i eget kapital som inte redovisas i resultaträkningen	-	-	-54	-54
Förskjutning mellan fritt och bundet eget kapital		-186	186	-
Årets resultat			6 452	6 452
Utdelning			-3 120	-3 120
Lämnade koncernbidrag			-1 902	-1 902
Eget kapital 31 december 2002	2 859	2 691	30 124	35 674
Förändring av omräkningsdifferens			-13	-13
Summa förändringar i eget kapital som inte redovisas i resultaträkningen	-	-	-13	-13
Förskjutning mellan fritt och bundet eget kapital		266	-266	-
Årets resultat			7 314	7 314
Utdelning			-3 294	-3 294
Lämnade koncernbidrag			-1 455	-1 455
Eget kapital 31 december 2003	2 859	2 957	32 410	38 226

Kassaflödesanalys

mkr	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
LÖPANDE VERKSAMHET				
Rörelseresultat	11 550	10 190	6 053	4 288
Justering för ej kassaflödespåverkande poster i rörelseresultatet:				
Kreditförluster	986	673	953	842
Orealiserade värdeförändringar	-903	-1 144	-903	-1 142
Av- och nedskrivningar	608	1 065	242	1 241
Betalda inkomstskatter	-2 698	-3 159	-2 533	-2 793
Förändring i den löpande verksamhetens tillgångar och skulder:				
Utlåning till kreditinstitut	-35 756	-8 660	-10 448	-15 173
Utlåning till allmänheten	15 213	-40 146	38 560	-24 729
Finansiella omsättningstillgångar	10 080	-6 286	10 177	-11 763
Skulder till kreditinstitut	-32 425	14 987	-45 319	26 019
In- och upplåning från allmänheten	10 489	9 146	10 244	21 202
Emitterade värdepapper	-5 700	23 421	-37 224	2 426
Derivatinstrument, nettopositioner	1 042	19 713	2 067	19 524
Korta positioner	8 614	1 233	8 614	1 233
Fondlikvidfordringar och fondlikvidskulder	17 486	-17 177	14 309	-15 016
Övrigt	5 296	-1 907	1 740	-4 072
Kassaflöde av löpande verksamhet	3 882	1 949	-3 468	2 087
INVESTERINGSVERKSAMHET				
Förändring aktier	-167	-102	1 336	314
Förändring räntebärande värdepapper	-538	1 083	1 611	-923
Förändring materiella anläggningstillgångar	49	-173	-177	-319
Förändring immateriella anläggningstillgångar	136	-14	90	-1 578
Kassaflöde av investeringsverksamhet	-520	794	2 860	-2 506
FINANSIERINGSVERKSAMHET				
Förlagslån	-69	-2 175	174	-2 002
Utbetald utdelning	-3 294	-3 120	-3 294	-3 120
Koncernbidrag	-	-	3 722	3 133
Kassaflöde av finansieringsverksamhet	-3 363	-5 295	602	-1 989
Årets kassaflöde	-1	-2 552	-6	-2 408
Likvida medel vid årets början	8 166	10 614	8 074	10 371
Kassaflöde av löpande verksamhet	3 882	1 949	-3 468	2 087
Kassaflöde av investeringsverksamhet	-520	794	2 860	-2 506
Kassaflöde av finansieringsverksamhet	-3 363	-5 295	602	-1 989
Kursdifferens i likvida medel	-525	104	-525	111
Likvida medel vid årets slut	7 640	8 166	7 543	8 074

Noter till resultaträkningen

Belopp i mkr där inget annat anges

NOT 1 Räntor

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
RÄNTEINTÄKTER				
Ränteintäkter i svenska kronor				
Kreditinstitut	740	1 181	5 315	7 721
Allmänheten	32 691	33 160	11 557	11 557
Räntebärande värdepapper, anläggningstillgångar	322	332	322	421
Räntebärande värdepapper, omsättningstillgångar	1 820	2 080	1 820	1 977
Övriga ränteintäkter	31	7	29	1
Summa ränteintäkter i svenska kronor	35 604	36 760	19 043	21 677
Ränteintäkter i utländsk valuta				
Kreditinstitut	1 773	2 208	2 179	2 650
Allmänheten	8 358	10 377	7 826	9 769
Räntebärande värdepapper, anläggningstillgångar	140	132	140	132
Räntebärande värdepapper, omsättningstillgångar	1 414	1 708	1 414	1 708
Övriga ränteintäkter	386	1 745	308	1 676
Summa ränteintäkter i utländsk valuta	12 071	16 170	11 867	15 935
Summa ränteintäkter	47 675	52 930	30 910	37 612
RÄNTEKOSTNADER				
Räntekostnader i svenska kronor				
Kreditinstitut	-3 267	-7 857	-2 617	-7 334
Allmänheten	-3 734	-4 444	-3 430	-4 093
Emitterade värdepapper	-9 757	-8 853	-1 028	-1 108
Efterställda skulder	-47	-80	-47	-80
Övriga räntekostnader	-448	-289	-22	-134
Summa räntekostnader i svenska kronor	-17 253	-21 523	-7 144	-12 749
Räntekostnader i utländsk valuta				
Kreditinstitut	-4 639	-2 556	-4 929	-3 194
Allmänheten	-2 046	-3 301	-2 112	-3 530
Emitterade värdepapper	-4 113	-6 836	-3 218	-5 542
Efterställda skulder	-1 308	-1 380	-1 302	-1 351
Övriga räntekostnader	-133	-328	-132	-321
Summa räntekostnader i utländsk valuta	-12 239	-14 401	-11 693	-13 938
Summa räntekostnader	-29 492	-35 924	-18 837	-26 687
Räntenetto	18 183	17 006	12 073	10 925
MEDELVOLYMER				
Tillgångar				
Utlåning kreditinstitut svenska kronor	39 333	34 992	167 583	181 073
Utlåning allmänheten svenska kronor	630 433	602 611	230 145	226 492
Räntebärande värdepapper, anläggningstillgångar svenska kronor	4 993	5 538	5 829	7 649
Räntebärande värdepapper, omsättningstillgångar svenska kronor	39 406	45 503	39 406	42 997
Medelvolym svenska kronor	714 165	688 644	442 963	458 211
Utlåning kreditinstitut utländsk valuta	109 526	85 447	125 855	100 674
Utlåning allmänheten utländsk valuta	199 678	214 552	188 118	202 502
Räntebärande värdepapper, anläggningstillgångar utländsk valuta	2 264	2 051	2 264	2 051
Räntebärande värdepapper, omsättningstillgångar utländsk valuta	82 428	64 815	82 428	64 700
Medelvolym utländsk valuta	393 896	366 865	398 665	369 927
Skulder				
Inlåning kreditinstitut svenska kronor	42 667	64 801	44 461	60 018
Inlåning allmänheten svenska kronor	184 551	176 862	177 972	170 454
Emitterade värdepapper svenska kronor	219 211	182 073	25 004	24 302
Medelvolym svenska kronor	446 429	423 736	247 437	254 774
Inlåning kreditinstitut utländsk valuta	273 816	206 447	316 028	235 512
Inlåning allmänheten utländsk valuta	109 436	111 176	109 040	123 149
Emitterade värdepapper utländsk valuta	224 591	269 866	193 034	205 365
Medelvolym utländsk valuta	607 843	587 489	618 102	564 026
Medelränta utlåning allmänheten	4,94%	5,33%	4,63%	4,97%
Medelränta inlåning allmänheten	1,97%	2,69%	1,93%	2,60%
Ränteintäkter erhållna från koncernföretag	87	41	4 870	7 362
Räntekostnader betalda till koncernföretag	-	-	-462	-1 500
Försäkringspremier betalda till koncernföretag	-149	-154	-149	-154

NOT 2 Erhållna utdelningar

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Utdelningar på aktier och andelar	491	392	487	390
Utdelningar från intresseföretag	-	-	2	18
Utdelningar från koncernföretag			111	92
	491	392	600	500

NOT 3 Provisionsintäkter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Betalningar	1 532	1 429	1 523	1 420
Utlåning	905	822	670	589
Inlåning	79	89	78	88
Garantier	361	338	360	337
Värdepapper	1 719	1 813	1 300	1 390
Övrigt	1 204	1 276	1 128	1 287
	5 800	5 767	5 059	5 111
Provisionsintäkter erhållna från koncernföretag			200	272

NOT 4 Provisionskostnader

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Betalningar	-787	-800	-761	-774
Värdepapper	-189	-232	-159	-196
Övrigt	-117	-148	-124	-130
	-1 093	-1 180	-1 044	-1 100
Provisionskostnader betalda till koncernföretag			-3	0

NOT 5 Nettoresultat av finansiella transaktioner

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Aktier och andelar	-176	-204	-173	-216
Räntebärande värdepapper	677	885	677	885
Realisationsresultat	501	681	504	669
Aktier och andelar	34	482	34	479
Räntebärande värdepapper	831	659	831	659
Orealiserade värdeförändringar	865	1 141	865	1 138
Valutaförändringar	-3 193	-2 760	-3 209	-2 771
Nettoresultat av finansiella transaktioner	-1 827	-938	-1 840	-964

NOT 6 Övriga rörelseintäkter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Realisationsvinst aktier, ej handelslager	2	38	2	25
Realisationsvinst vid försäljning av fastigheter	12	94	-	47
Hysesintäkter	43	62	35	38
Andra rörelseintäkter	186	126	186	130
	243	320	223	240

NOT 7 Personalkostnader

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Löner och arvoden	-3 963	-4 095	-3 647	-3 759
Sociala avgifter	-1 107	-1 092	-1 032	-1 023
Pensionskostnader	-528	-520	-488	-482
Avsättning till vinstandelsstiftelse	-160	-164	-148	-155
Andra personalkostnader	-296	-332	-296	-323
	-6 054	-6 203	-5 611	-5 742

Pensionskostnader

Av pensionskostnader i koncernen utgörs 358 mkr (370) av kalkylmässig pensionskostnad och 170 mkr (150) av pensionsförsäkringspremier. Den kalkylmässiga pensionskostnaden som belastar rörelseresultatet beräknas utifrån i aktiv tjänst varande personer. Försäkringspremier betalda till koncernföretag uppgår till 5 mkr (4) såväl i koncernen som i moderbolag.

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Löner och andra ersättningar				
Styrelse, VD och vVD				
Sverige	-66	-62	-55	-52
Norge	-4	-4	-2	-3
Finland	-4	-4	-3	-3
Danmark	-4	-4	-2	-2
Storbritannien	-3	-2	-3	-2
Polen	-1	-2		
Luxemburg	-1	-2		
USA	-1	-4		
	-84	-84	-65	-62
Övriga				
Sverige	-2 725	-2 736	-2 559	-2 588
Norge	-263	-302	-244	-276
Finland	-240	-240	-210	-206
Danmark	-269	-317	-261	-301
Storbritannien	-129	-135	-132	-135
Luxemburg	-54	-52	-15	-15
Tyskland	-32	-29	-32	-29
USA	-106	-126	-83	-90
Singapore	-22	-26	-22	-26
Hongkong	-10	-11	-10	-11
Polen	-10	-12		
Övriga länder	-19	-25	-14	-20
	-3 879	-4 011	-3 582	-3 697
Totalt	-3 963	-4 095	-3 647	-3 759

Antal anställda (medeltal under året)	2003	2002	Män	Kvinnor
Sverige	7 194	7 575	3 309	3 885
Norge	530	554	302	228
Finland	553	577	216	337
Danmark	500	558	245	255
Storbritannien	165	159	120	45
Luxemburg	76	76	48	28
Tyskland	57	58	37	20
USA	84	87	59	25
Singapore	35	36	13	22
Hongkong	24	25	17	7
Polen	28	27	17	11
Övriga länder	12	20	7	5
	9 258	9 752	4 390	4 868

Könsfördelning	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Styrelse	86%	14%	75%	25%
VD/vVD	92%	8%	90%	10%

Sjukfrånvaron i den svenska verksamheten i %

Ålder	Män	Kvinnor	Totalt
-29	2,0	3,4	2,9
30 - 49	1,6	5,2	3,6
50 -	2,9	8,5	6,2
Totalt	2,0	6,0	4,3

Varav långtidssjukskrivna, %-enheter av totala sjukfrånvaron

Ålder	Män	Kvinnor	Totalt
-29	0,9	1,4	1,2
30 - 49	0,6	3,2	2,0
50 -	1,7	6,5	4,6
Totalt	0,9	4,0	2,7

Uppgifter för bolag som ej konsolideras

SPP AB

Antalet anställda i medeltal uppgick till 650 (631).

Löner och andra ersättningar till VD och styrelse har utgått med 4,7 mkr (5,8).

Principer för ersättning till ledande befattningshavare

Ersättningsnivå för ledande befattningshavare revideras årligen enligt nedan beskrivna beslutsprocess. En huvudprincip i denna process är att ersättning endast ges i form av fast lön samt sedvanliga löneförmåner. Rörliga ersättningsformer som bonus eller tantiem förekommer ej.

Beslutsprocess avseende ersättningar till ledande befattningshavare

Bankens styrelse utser särskild lönekommitté bestående av två styrelseledamöter, varav en av styrelsen utses till ordförande.

Lönekommittén sammanträder på kallelse av dess ordförande, och har till uppgift att:

- 1) fastställa principerna och ramarna för vice verkställande direktörernas och chefens för revisionsavdelningen löner, förmåner och pensioner
- 2) bereda förslag avseende lön, förmåner och pensionsvillkor för verkställande direktören för beslut i styrelsen
- 3) bereda förslag avseende ersättning och förmåner för styrelsens ordförande för beslut i styrelsen
- 4) årligen rapportera utfallet av sitt arbete till styrelsen.

Villkor och ersättningar för ledande befattningshavare

Villkor:

Det finns inga avtal i banken om avgångsvederlag.

Bankens verkställande direktör, Lars O Grönstedt, har 60 års pensionsålder. Ålderspensionen utgör i åldersintervallet 60-64 år 75% av lönen och från 65 år 65%.

Med bankens styrelseordförande och tidigare VD Arne Mårtensson finns ett avtal som tecknades vid hans tillträde som VD 1991. Detta avtal har samma innebörd som det som gällde för de två närmast föregående verkställande direktörerna Jan Wallander och Tom Hedelius. Avtalet innebär att om Arne Mårtensson inte väljs om skall han till och med femte ordinarie bolagsstämman därefter erbjudas andra arbetsuppgifter och uppbära ersättning som om han vore VD. Någon ersättning utgår inte om Arne Mårtensson tar ett nytt arbete utanför banken.

Arne Mårtensson har 55 års pensionsålder vilket har ansetts önskvärt både för banken och honom själv med tanke på att han utsågs till verkställande direktör vid 39 års ålder. Fram till dess uppbär han ersättning enligt det tidigare beskrivna avtalet mot att han inte tar andra styrelseuppdrag än banken önskar och att alla styrelsearvoden betalas in till banken. Ålderspensionen utgör 75% av lönen i åldersintervallet 55-64 år och från 65 år 65%.

Bankens vice verkställande direktörer har 60 års pensionsålder. Ålderspensionen utgör i åldersintervallet 60-64 år 65% av lönen. Från 65 års ålder utgår ålderspensionen med 10% av lönen upp till 7,5 prisbasbelopp. Härutöver tillkommer pension enligt allmän försäkring. På lönedel överstigande 7,5 prisbasbelopp utgår ålderspension med 65%.

Pensionen för verkställande direktören, vice verkställande direktörer samt styrelsens ordförande intjänas successivt under åren fram till pensionsåldern och är fullt intjänad vid 60 respektive 55 års ålder. Banken belastas årligen för kostnaden i samma takt som intjänning sker. Intjänade utfästelser garanteras av bankens pensionsstiftelse och är oantastbara. Vid avgång före fastställd pensionsålder utfärdas fribrev på intjänad pension.

Ersättningar:

Ordföranden Arne Mårtensson är heltidsarbetande med speciellt ansvar för de ägarfrågor som är förknippade med aktieinnehaven i bankens pensionsstiftelse, pensionskassa och personalstiftelse. Under år 2003 har Arne Mårtensson uppburet ersättningar och övriga förmåner från banken med 9,6 mkr (9,2), varav övriga förmåner utgör 0,3 mkr (0,3). Styrelsearvoden uppgående till 3 mkr (2) har avstått till förmån för banken. Rörliga ersättningar utgår ej.

Styrelseledamöter som inte är anställda i bolaget har inte erhållit ersättning från bolaget utöver gängse styrelsearvode.

Till verkställande direktören Lars O Grönstedt har ersättning och övriga förmåner utgått med 6,1 mkr (5,7), varav övriga förmåner utgör 0,3 mkr (0,2). Externa arvoden levereras in till banken. Rörliga ersättningar utgår ej.

Till vice verkställande direktörerna 20 st (19) har ersättningar och övriga förmåner utgått med 49,7 mkr (45), varav övriga förmåner utgör 3,5 mkr (3). Externa arvoden levereras in till banken. Rörliga ersättningar utgår ej.

Styrelsens ordförande, verkställande direktören och andra ledande befattningshavare har, i likhet med alla andra medarbetare i banken, erhållit avsättning med en andel i Handelsbankens resultatandelssystem Oktogonen. En svensk andel motsvarade 76 022 SEK (82 364).

Pensionsförpliktelser:

Ökade pensionsförpliktelser med oförändrade pensionsvillkor (beräknade enligt IAS 19 Employee Benefits) uppgår för verkställande direktören till 6,4 mkr (6,1) och för styrelsens ordförande till 9,3 mkr (8,9).

Ökade pensionsförpliktelser (beräknade enligt Finansinspektionens föreskrifter) för vice verkställande direktörerna 20 st (19) uppgår till 43,3 mkr (39).

Ökade förpliktelser samt erlagda pensionsförsäkringspremier (beräknade enligt Finansinspektionens föreskrifter) för nuvarande och tidigare styrelse, verkställande direktörer samt vice verkställande direktörer uppgår i koncernen till 90 mkr (101) och i moderbolaget till 81 mkr (90). Pensionsförpliktelserna uppgår för samma krets till 806 mkr (753) i koncernen och 763 mkr (710) i moderbolaget. Antal personer som omfattas av dessa förpliktelser är 66 (67), varav 33 (32) är pensionärer. Förpliktelserna är täckta av bankens pensionsstiftelse.

Lån till ledande befattningshavare:

Lån till styrelse, verkställande direktörer och vice verkställande direktörer uppgår i koncernen till 121 mkr (98) och i moderbolaget till 59 mkr (69).

Optionsprogram:

Under 1999 erbjöds kontorschefer och andra ledande befattningshavare att till marknadspris förvärva syntetiska optioner med aktier av serie A i Handelsbanken som underliggande värdepapper. Programmet är inte en aktierelaterad ersättning. Genom säkringstransaktioner har den maximala kostnaden för banken under den återstående löptiden begränsats till 12 mkr. Kostnaden för 2003 är 16 mkr. I balansräkningen var optionerna upptagna under övriga skulder till 8 mkr. Säkringspaketet värderas till det lägsta av marknadsvärde och upplupet anskaffningsvärde. Totalt har 4 miljoner aktier tecknats av 560 anställda. Priset per option var initialt 11 kr. Därefter har enstaka tillträdande befattningshavare erbjudits att till marknads-mässigt pris förvärva ytterligare optioner under samma program. Priset per option har därvid varierat mellan 13 och 30 kr. Lösenkursen för optionerna är 178,50 kr. Slutdag för optionerna är 25 november 2004. Optionerna har från början varit oantastbara.

NOT 8 Övriga administrationskostnader

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Fastigheter och lokaler	-867	-820	-818	-769
Externa datakostnader	-553	-731	-339	-528
Kommunikation	-392	-416	-344	-365
Resor och marknadsföring	-252	-331	-198	-266
Köpta tjänster	-383	-500	-306	-400
Materialanskaffning	-181	-196	-169	-181
Andra omkostnader	-227	-273	-200	-217
	-2 855	-3 267	-2 374	-2 726
Leasingkostnader				
Minimileaseavgift *	-454		-491	
Variabel avgift *	-90		-88	
	-544		-579	
Leasingkostnader betalda till koncernföretag			-9	-19

* Uppgifter för jämförelseperioden saknas.

Hyseskostnader avseende lokaler har normalt en variabel avgift knuten till inflation och fastighetsskatt. Av de större leasingavtalen har endast ett avtal en variabel avgift (Stibor). Kostnaden för det enskilt största leasingavtalet uppgick under 2003 till knappt 30 mkr.

Revisionskostnader

	KONCERNEN				MODERBOLAGET			
	Revision		Konsultation		Revision		Konsultation	
	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002
Av bolagsstämman valda revisorer								
KPMG Bohlins AB	-4,9	-7,3	-1,3	-3,4	-3,3	-3,4	-0,5	-2,2
Ernst & Young AB	-0,5	-1,0	-0,2	-0,7	-0,5	-1,0	-0,1	-0,5
Av Finansinspektionen förordnad revisor								
BDO Feinstein Revision AB	-1,4	-1,2	-0,0	-	-0,7	-0,6	-	-
Internrevision	-67,1	-62,3			-63,2	-58,6		

NOT 9 Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Inventarier	-331	-377	-319	-359
Fastigheter	-44	-46	-43	-43
Goodwill	-429	-440	-79	-79
Immateriella anläggningstillgångar	-1	-	-	-
Övriga avskrivningar/nedskrivningar	-2	-3	-0	-1
	-807	-866	-441	-482

NOT 10 Kreditförluster

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
A. SPECIFIK RESERVERING FÖR INDIVIDUELLT VÄRDERADE LÅNEFORDRINGAR				
Årets bortskrivning avseende konstaterade kreditförluster	-1 269	-659	-1 359	-792
Återförda tidigare gjorda reserveringar för sannolika kreditförluster som i årets bokslut redovisas som konstaterade förluster	1 097	502	1 222	669
Årets reservering avseende sannolika kreditförluster	-1 278	-1 154	-1 286	-1 208
Inbetalt på tidigare års konstaterade kreditförluster	454	440	146	122
Återförda ej längre erforderliga reserveringar för sannolika kreditförluster	505	485	469	489
Årets nettokostnad för individuellt värderade lånefordringar	-491	-386	-808	-720
B. GRUPPVIS RESERVERING FÖR INDIVIDUELLT VÄRDERADE LÅNEFORDRINGAR				
Avsättning/upplösning av gruppvis reservering	-	-	-	-
C. GRUPPVIS VÄRDERADE HOMOGENA GRUPPER AV LÅNEFORDRINGAR MED BEGRÄNSAT VÄRDE OCH LIKARTAD KREDITRISK				
Årets bortskrivning avseende konstaterade kreditförluster	-49	-38	-1	-1
Inbetalt på tidigare års konstaterade kreditförluster	26	28	2	2
Avsättning/upplösning av reserv för kreditförluster	7	0	1	1
Årets nettokostnad för gruppvis värderade homogena lånefordringar	-16	-10	2	2
D. TRANSFERERINGSRISK				
Avsättning/upplösning av reserv för transfereringsrisker	-	-	-	-
Årets nettokostnad för kreditförluster (A+B+C+D)	-507	-396	-806	-718

Såväl konstaterade som sannolika kreditförluster reducerar motsvarande fordringsbelopp på balansräkningens tillgångssida.

Reserven för sannolika kreditförluster har minskat med 98 mkr i koncernen och med 94 mkr i moderbolaget i form av valutaomräkningsdifferens.

Enligt Finansinspektionens redovisningsföreskrifter ska fordringar, som individuellt har bedömts vara bokförda till rätt värde, även bedömas med avseende på om något behov av gruppvis reservering för sannolika kreditförluster ändå kan föreligga.

Utöver den riskbedömning av individuella lånefordringar som kvartalsvis genomförs av samtliga kund- och kreditansvariga enheter i koncernen har några sådana gruppvisa reserveringsbehov inte kunnat identifieras.

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Nedskrivningar:				
Fordringar på kreditinstitut	-	-1	-	-1
Fordringar på allmänheten	-1 499	-1 348	-1 424	-1 331
Summa nedskrivningar	-1 499	-1 349	-1 424	-1 332
Återföringar:				
Fordringar på kreditinstitut	-	1	-	1
Fordringar på allmänheten	512	484	470	489
Summa återföringar	512	485	470	490

NOT 11 Värdeförändring på övertagen egendom

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Övertagna fastigheter	-	-	-	-
Övrig övertagen egendom	-23	1	-23	-
Realiserad värdeförändring	-23	1	-23	-
Övertagna fastigheter	-	-	-	-
Övrig övertagen egendom	38	3	38	3
Orealiserad värdeförändring	38	3	38	3
Värdeförändring på övertagen egendom	15	4	15	3

NOT 12 Nedskrivningar/återföringar av finansiella anläggningstillgångar

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-
Aktier och andelar i koncernföretag	-	-	-	-560
Andra överlåtbara värdepapper ¹	199	-199	199	-199
	199	-199	199	-759

1) Tidigare nedskrivning av aktier klassificerade som anläggningstillgångar har återförts.

NOT 13 Försäkringsrörelsens resultat

(Enligt ÅRFL)	KONCERNEN	
	2003	2002
Teknisk redovisning av försäkringsrörelsen		
Premieinkomst	4 934	5 259
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	1	1
Kapitalavkastning, intäkter	1 468	1 526
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	554	232
Värdeökning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	1 801	-
Övriga tekniska intäkter	-	102
Försäkringsersättningar	-3 214	-3 120
Förändring i försäkringstekniska avsättningar	-4 461	5 035
Driftskostnader	-297	-343
Kapitalavkastning, kostnader	-239	-1 608
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	-340	-1 210
Värdeminskning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	0	-5 564
Andel i intresseföretags resultat	-3	
Övriga tekniska kostnader	-203	-156
Kapitalavkastning överförd till finansrörelsen	-6	37
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	-5	191
Icke-teknisk redovisning		
Kapitalavkastning, intäkter	93	70
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	11	12
Kapitalavkastning överförd från livförsäkringsrörelsen	6	-37
Kapitalavkastning, kostnader	-54	-102
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	-18	-41
Kapitalavkastning överförd till skadeförsäkringsrörelsen	-1	-1
Avkastningsskatt	-299	-362
Resultat före bolagsskatt	-267	-270
Skatt	35	52
Årets resultat	-232	-218

NOT 14 Bokslutsdispositioner

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Avräkning av pensioner				
Kalkylmässiga pensionspremier i banken	358	370	358	370
Erlagda pensioner	-447	-450	-447	-450
Gottgörelse från pensionsstiftelse	-	-	-	-
	-89	-80	-89	-80
Förändring av överavskrivning goodwill			-340	-530
Förändring av periodiseringsfond			-1 450	-650
Förändring av övriga obeskattade reserver			105	7
Koncernbidrag			5 814	5 624
	-89	-80	4 040	4 371

NOT 15 Skatter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Aktuell skatt				
Periodens skattekostnad	-2 298	-3 067	-2 649	-2 613
Justering av skatt hänförlig till tidigare år	8	211	28	278
Uppskjuten skatt				
Förändringar i temporära skillnader	-1 030	62	-145	141
Övrig skatt	-25	-23	-13	-13
	-3 345	-2 817	-2 779	-2 207

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Nominell skattesats i Sverige	28,0%	28,0%	28,0%	28,0%
Avvikelser				
Ej skattepliktiga intäkter/ej avdragsgilla kostnader	-0,2%	0,1%	-0,4%	0,4%
Goodwillavskrivningar	1,2%	1,3%		
Skatt avseende tidigare år och övrigt	0,2%	-1,5%	-0,1%	-2,9%
Effektiv skattesats	29,2%	27,9%	27,5%	25,5%

Noter till balansräkningen

Belopp i mkr där inget annat anges

NOT 16 Räntebärande värdepapper

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
BELÄNINGSBARA STATSSKULDFÖRBINDELSER				
Belåningsbara statspapper	17 514	18 486	17 514	18 486
Andra belåningsbara värdepapper	140	142	140	142
Belåningsbara statsskuldförbindelser	17 654	18 628	17 654	18 628
Belåningsbara statsskuldförbindelser				
Återstående löptid högst ett år	4 985	6 228	4 985	6 228
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	9 403	8 292	9 403	8 292
Återstående löptid längre än fem år men högst tio år	2 545	3 825	2 545	3 825
Återstående löptid längre än tio år	721	283	721	283
Summa	17 654	18 628	17 654	18 628
Genomsnittlig återstående löptid, år	3,4	3,1	3,4	3,1
OBLIGATIONER OCH ANDRA RÄNTEBÄRANDE VÄRDEPAPPER				
Emitterade av offentliga organ	-	-	-	-
Emitterade av andra låntagare	109 655	118 699	109 846	121 038
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	109 655	118 699	109 846	121 038
Varav onoterade värdepapper	38 049	54 437	38 049	54 437
Varav efterställt (förlagsbevis)	-	14	-	14
Varav fordran på koncernföretag	-	-	191	2 339
Obligationer och andra räntebärande värdepapper				
Återstående löptid högst ett år	44 387	65 739	45 302	67 034
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	55 698	39 229	54 829	40 002
Återstående löptid längre än fem år men högst tio år	7 573	10 538	7 864	10 746
Återstående löptid längre än tio år	1 997	3 193	1 851	3 256
Summa	109 655	118 699	109 846	121 038
Genomsnittlig återstående löptid, år	2,5	2,4	2,5	2,3
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR				
Omsättningstillgångar anskaffningsvärde				
Svenska staten	11 157	14 516	11 157	14 516
Svenska bostadsinstitut	25 187	27 657	25 187	27 657
Övriga svenska emittenter: icke-finansiella företag	4 647	7 270	4 647	7 270
övriga finansiella företag	15 195	9 325	15 195	9 325
Utländska stater	6 298	3 812	6 298	3 812
Övriga utländska emittenter	56 726	67 136	56 726	67 136
Summa	119 210	129 716	119 210	129 716
Varav efterställt (förlagsbevis)	-	14	-	14
Omsättningstillgångar verkligt värde				
Svenska staten	11 218	14 620	11 218	14 620
Svenska bostadsinstitut	25 267	27 812	25 267	27 812
Övriga svenska emittenter: icke-finansiella företag	4 744	7 174	4 744	7 174
övriga finansiella företag	15 351	9 491	15 351	9 491
Utländska stater	6 296	3 867	6 296	3 867
Övriga utländska emittenter	56 758	67 296	56 758	67 296
Summa	119 634	130 260	119 634	130 260
Varav efterställt (förlagsbevis)	-	14	-	14
Skillnad anskaffningsvärde och verkligt värde	424	544	424	544

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Omsättningstillgångar bokfört värde				
Svenska staten	11 218	14 620	11 218	14 620
Svenska bostadsinstitut	25 267	27 812	25 267	27 812
Övriga svenska emittenter:				
icke-finansiella företag	4 744	7 173	4 744	7 173
övriga finansiella företag	15 351	9 423	15 351	9 423
Utländska stater	6 296	3 867	6 296	3 867
Övriga utländska emittenter	56 758	67 296	56 758	67 296
Summa	119 634	130 191	119 634	130 191
Varav efterställt (förlagsbevis)	-	14	-	14
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Anläggningstillgångar anskaffningsvärde				
Svenska bostadsinstitut	712	200	903	2 539
Övriga svenska emittenter:				
icke-finansiella företag	5 019	5 351	5 019	5 351
övriga finansiella företag	327	329	327	329
Utländska stater	-	-	-	-
Övriga utländska emittenter	1 617	1 256	1 617	1 256
Summa	7 675	7 136	7 866	9 475
Varav efterställt (förlagsbevis)	-	-	-	-
Anläggningstillgångar verkligt värde				
Svenska bostadsinstitut	707	198	902	2 549
Övriga svenska emittenter:				
icke-finansiella företag	5 329	5 508	5 329	5 508
övriga finansiella företag	343	319	343	319
Övriga utländska emittenter	1 725	1 316	1 725	1 316
Summa	8 104	7 341	8 299	9 692
Varav efterställt (förlagsbevis)	-	-	-	-
Bokfört värde överstigande nominellt värde	1 547	1 772	1 547	1 776
Bokfört värde understigande nominellt värde	997	429	997	430

NOT 17 Utlåning till kreditinstitut

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Banker i svenska kronor	25 894	11 437	25 813	11 188
Banker i utländsk valuta	25 185	31 950	25 831	32 307
Övriga kreditinstitut i svenska kronor	10 561	4 445	124 141	154 734
Övriga kreditinstitut i utländsk valuta	53 648	31 705	80 692	47 805
	115 288	79 537	256 477	246 034
Sannolika kreditförluster	-15	-20	-15	-20
	115 273	79 517	256 462	246 014
Varav efterställt	193	4	236	40
Varav fordran på koncernföretag			142 100	166 901
Varav fordran på intresseföretag	114	121	-	-
Löptidsinformation:				
Betalbara på anfordran	51 892	32 652	51 723	34 817
Återstående löptid om högst tre månader	51 882	30 274	130 302	97 711
Återstående löptid längre än tre månader men högst ett år	7 089	10 816	48 309	79 509
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	1 975	2 746	23 350	30 234
Återstående löptid längre än fem år	2 435	3 029	2 778	3 743
Summa	115 273	79 517	256 462	246 014
Genomsnittlig återstående löptid, år	0,3	0,5	0,5	0,6

NOT 18 Utlåning till allmänheten

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Utlåning i svenska kronor				
Hushåll	293 865	280 695	41 122	44 077
Företag m m	336 463	345 248	176 907	191 991
Summa	630 328	625 943	218 029	236 068
Utlåning utländsk valuta				
Hushåll	47 345	43 798	44 046	40 257
Företag m m	148 118	172 693	139 299	165 093
Summa	195 463	216 491	183 345	205 350
Sannolika kreditförluster	-2 649	-3 094	-2 515	-3 046
Summa utlåning till allmänheten	823 142	839 340	398 859	438 372
Varav efterställda	57	1 947	57	1 947
Varav fordran på koncernföretag	1 600	1 600	3 063	3 331
Löptidsinformation:				
Betalbara på anfordran	34 032	33 616	33 790	32 986
Återstående löptid om högst tre månader	242 695	253 478	85 480	96 178
Återstående löptid längre än tre månader men högst ett år	133 222	158 222	80 456	101 641
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	275 242	251 878	93 874	99 400
Återstående löptid längre än fem år	137 951	142 146	105 259	108 167
Summa	823 142	839 340	398 859	438 372
Genomsnittlig återstående löptid, år	2,7	2,7	3,6	3,5
Osäkra fordringar m m (Definitioner, se sid 105.)				
Osäkra fordringar	5 191	5 123	4 456	4 844
Specifika reserveringar för individuellt värderade lånefordringar	-2 561	-3 006	-2 530	-3 066
Reserveringar för gruppvis värderade homogena grupper av lånefordringar med begränsat värde och likartad kreditrisk	-108	-113	0	0
Osäkra fordringar, netto	2 522	2 004	1 926	1 778

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Reserveringsgrad för osäkra fordringar	51,4%	60,9%	56,8%	63,3%
Andel osäkra fordringar	0,28%	0,23%	0,32%	0,28%
Oreglerade fordringar för vilka ränta intäktsförs	1 097	1 602	626	839
Bokfört värde på under året omstrukturerade lånefordringar, före omstrukturering	406	81	403	44
Bokfört värde på under året omstrukturerade lånefordringar, efter omstrukturering	404	67	401	34
Osäkra fordringar som under året omklassificerats till normallån	647	526	181	235
ÖVERTAGNA PANTER				
Bokfört värde				
Byggnader och mark	3	10	0	0
Aktier och andra andelar	178	82	156	61
Övrigt	39	55	-	-
Summa övertagna panter	220	147	156	61

Ingen avkastning har erhållits.

Utlåning till allmänheten, sektor- och branschfördelad, Koncernen

	Utlåning före beaktande av reserveringar	Reserveringar för sannolika kreditförluster	Utlåning efter beaktande av reserveringar
Svenska motparter			
Privatpersoner	296 214	-362	295 852
Varav hypotekslån	247 822	-82	247 740
Fastighetsförvaltning	261 161	-426	260 735
Varav hypotekslån	138 773	-289	138 484
Byggnadsverksamhet	9 679	-50	9 629
Handel, hotell och restaurang	23 999	-345	23 654
Tillverkningsindustri	28 739	-403	28 336
Transport, kommunikation	8 244	-85	8 159
Kommuner	5 679	-	5 679
Övrigt	19 407	-177	19 230
Summa svenska motparter	653 122	-1 848	651 274
Utländska motparter	172 669	-801	171 868
Summa	825 791	-2 649	823 142

Osäkra och/eller oreglerade krediter, sektor- och branschfördelade, Koncernen

	OSÄKRA FORDRINGAR			Oreglerade fordringar som ej ingår i osäkra fordringar
	Bokfört värde*	Varav oreglerade Bokfört värde*	Reserver	
Privatpersoner	383	298	594	648
Fastighetsförvaltning	1 230	229	646	240
Byggnadsverksamhet	131	129	64	16
Handel, hotell och restaurang	197	153	272	36
Tillverkningsindustri	243	217	345	35
Transport, kommunikation	209	209	204	11
Övrigt	129	51	544	111
Summa	2 522	1 286	2 669	1 097

* Efter beaktande av reserveringar.

Osäkra och/eller oreglerade krediter, geografiskt fördelade, Koncernen

	Osäkra fordringar Bokfört värde*	Oreglerade fordringar som ej är osäkra Bokfört värde
Sverige	1 925	960
Norge	138	106
Finland	105	0
Danmark	295	26
Storbritannien	44	0
Övriga Europa	3	5
Nordamerika	0	0
Asien	12	0
Summa	2 522	1 097

* Efter beaktande av reserveringar.

Uppgift om bruttoinvestering och nuvärdet av fordran avseende framtida minimileaseavgifter, Koncernen

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Bruttoinvestering	28 505	27 799		
Nuvärdet av fordran avseende framtida minimileaseavgifter per balansdagen	25 471	24 784		

Fördelning av bruttoinvestering och minimileaseavgifter på förfallotidpunkter

	Inom 1 år	Mellan 1 och 5 år	Senare än 5 år	Summa
Fördelning av bruttoinvestering	5 276	8 364	14 865	28 505
Fördelning av nuvärdesberäknade minimileaseavgifter	5 223	8 037	12 211	25 471

Ej intjänade finansiella intäkter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Ej intjänade finansiella intäkter	1 830	3 274		

Ej garanterade restvärden som tillfaller leasegivaren
Samtliga leasingavtal har garanterade restvärden.

Reserv för osäkra fordringar avseende minimileaseavgifter

Bokförd reserv för osäkra fordringar avseende minimileaseavgifter uppgår till 0 mkr.

Variabel del av leasingavgifter som ingår i periodens resultat
Uppgår till -186 mkr för 2003 beroende på det lägre ränteläge
som förevarit under 2003 jämfört med 2002.

Väsentliga leasingavtal

De enskilt största leasingengagemangen uppgår till ett värde av 4,1 mdkr.

NOT 19 Aktier och andelar

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Handelslager	9 405	8 155	9 275	8 121
För skyddande av fordran	178	82	155	61
Andra aktier	-	-	134	133
Omsättningstillgångar	9 583	8 237	9 564	8 315
Aktier i kreditinstitut	-	-	-	-
Andra aktier och andelar	3 016 ¹⁾	2 794	3 044 ¹⁾	2 823
Anläggningstillgångar	3 016	2 794	3 044	2 823
Aktier och andelar	12 599	11 031	12 608	11 138
Varav onoterade	341	206	482	347

I moderbolaget ingår Fv Fastighetsvärden AB som är ett helägt dotterbolag till banken.
Aktierna i bolaget betraktas som placeringsaktier och därmed som omsättningstillgång.
I koncernen har innehavet eliminerats med 134 mkr.

1) Föregående års nedskrivning med 199 mkr mot posten nedskrivning
av finansiella anläggningstillgångar har återförts.

OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR

Anskaffningsvärde

Handelslager	9 375	9 851	9 242	9 817
För skyddande av fordran	178	131	156	109
Andra aktier	-	-	134	133
Summa	9 553	9 982	9 532	10 059

Verkligt värde

Handelslager	9 405	8 155	9 275	8 121
För skyddande av fordran	178	82	155	61
Andra aktier	-	-	134	133
Summa	9 583	8 237	9 564	8 315

ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Anskaffningsvärde

Aktier i kreditinstitut	-	-	-	-
Andra aktier och andelar	3 016	2 993	3 044	3 021
Summa	3 016	2 993	3 044	3 021

Verkligt värde

Aktier i kreditinstitut	-	-	-	-
Andra aktier och andelar	3 208	2 491	3 236	2 519
Summa	3 208	2 491	3 236	2 519

NOT 20 Aktier och andelar i intresseföretag

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Kreditinstitut	45	42	30	30
Övriga intresseföretag	268	252	221	218
	313	294	251	248

Samtliga aktier i intresseföretag är onoterade.

Aktier och andelar i intresseföretag 31 december 2003

			Antal aktier	Bokfört värde Koncernen	Bokfört värde Moderbolaget	Moderbolagets kapitalandel, %
KREDITINSTITUT						
Svensk Bostadsfinansiering AB BOFAB	556148-2018	Stockholm	25 000	45	30	50,0
Summa				45	30	
ÖVRIGA INTRESSEFÖRETAG						
BGC Holding AB	556607-0933	Stockholm	25 382	36	4	25,4
Centralen för Elektroniska Korttransaktioner AB	556362-0383	Stockholm	370	10	0	37,0
Finansiell ID-teknik AB	556630-4928	Stockholm	12 735	0	5	28,3
Kontocentralen AB	556228-2425	Stockholm	170	0	0	16,7
Privatgirot AB	556302-4552	Stockholm	290	4	0	29,0
Upplysningscentralen UC AB	556137-5113	Stockholm	2 429	11	0	24,3
VPC AB	556112-8074	Stockholm	443 700	207	200	24,7
VPX matching AB	556594-3106	Stockholm	62 500	0	12	25,1
Summa				268	221	
Totalt				313	251	

NOT 21 Aktier och andelar i koncernföretag

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Aktier i svenska kreditinstitut			27 376	27 376
Aktier i utländska kreditinstitut			664	2 346
Aktier övriga svenska bolag	4 448	4 323	5 875	5 703
Aktier övriga utländska bolag			678	529
	4 448	4 323	34 593	35 954

Samtliga koncernföretag är onoterade. Varje kvartal prövas om indikationer på nedskrivningsbehov föreligger. Sådana indikationer föreligger inte. Trots det har beräkning av nyttjandevärdet gjorts avseende SPP Livförsäkring AB inklusive förvärvat varumärke, samt inkrämen från förvären av Bergensbanken och Midtbank, då dessa vid respektive förvärvstidpunkt hade betydande goodwillvärden i förhållande till den sammanlagda köpeskillingen. Beräknade nyttjandevärden bekräftar väl redovisade värden.

Aktier och andelar i koncernföretag 31 december 2003

			Antal aktier	Bokfört värde Koncernen	Bokfört värde Moderbolaget	Moderbolagets kapitalandel, %
SVENSKA KREDITINSTITUT						
Handelsbanken Finans AB	556053-0841	Stockholm	1 550 000		145	100
Stadshypotek AB	556459-6715	Stockholm	162 000 000		26 870	100
Stadshypotek Bank AB	516401-9803	Stockholm	3 000 000		361	100
Summa					27 376	
UTLÄNDSKA KREDITINSTITUT						
Bank Svenska Handelsbanken (Polska) S.A.	017277754	Warszawa	50 000		494	100
Handelsbanken Markets Securities, Inc.	11-3257438	New York	1 000		23	100
Svenska Handelsbanken Delaware Inc.	13-3153272	Delaware	1 000		0	100
Svenska Handelsbanken S.A.	RCS Lux B-15992	Luxemburg	1 000 000		147	100
Summa					664	

Aktier och andelar i koncernföretag 31 december 2003

			Antal aktier	Bokfört värde Koncernen	Bokfört värde Moderbolaget	Moderbolagets kapitalandel, %
ÖVRIGA SVENSKA BOLAG						
AB Handel och Industri	556013-5336	Stockholm	100 000		5	100
Förvaltnings AB Lejontrappan	556481-1551	Göteborg	1 000		0	100
Handelsbanken Fondbolagsförvaltning AB	556070-0683	Stockholm	10 000		1	100
Handelsbanken Försäkring AB ¹⁾	516401-8326	Stockholm	1 500	150	300	100
Handelsbanken Liv Försäkrings AB	516401-8284	Stockholm	100 000		1 239	100
Handelsbanken Skadeförsäkrings AB	516401-6767	Stockholm	1 500		15	100
Siboelf Shipping AB	556482-2525	Göteborg	1 000		0	100
SPP Fonder AB	556397-8922	Stockholm	1 000		51	100
SPP Livförsäkring AB ¹⁾	516401-8524	Stockholm	2 000	4 298	4 264	100
Summa				4 448	5 875	
ÖVRIGA UTLÄNDSKA BOLAG						
Ejendomsselskabet af 1. januar 2002 A/S (fd Midtbank)	38300512	Herning	2 460 000		393	100
Forva AS	945812141	Oslo	4 000 000		1	100
Midtbolig A/S	75863616	Herning	5 000		6	100
Nordic Capital Ltd.	02408571	London	1 000		13	50
Rådstuplass 4 ASA	910508423	Bergen	40 000		146	100
Svenska Finans International BV	0055 97 705	Rotterdam	10 200		84	100
Svenska Re S.A.	RCS Lux B-32053	Luxemburg	19 999		35	99,99
Summa					678	
Totalt				4 448	34 593	

1) Handelsbanken Försäkring AB och SPP Livförsäkring AB konsolideras ej.
Inkråmet i Handelsbanken Försäkring AB har förvärvats av Handelsbanken Liv Försäkrings AB.

NOT 22 Tillgångar i försäkringsrörelsen

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Placeringsstillgångar	20 347	17 265		
Placeringsstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	15 543	12 651		
Övriga fordringar och tillgångar	4 800	4 470		
	40 690	34 386		

NOT 23 Immateriella anläggningstillgångar

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
GOODWILL				
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Anskaffningsvärde vid ingången av året	8 160	7 857	2 176	592
Anskaffningsvärde på avgående goodwill	-	-32	-	-
Anskaffningsvärde på tillkommande goodwill	-	335	-	1 584
Anskaffningsvärde vid utgången av året	8 160	8 160	2 176	2 176
Akkumulerade avskrivningar vid ingången av året	-1 927	-1 467	-194	-115
Akkumulerade avskrivningar på avgående goodwill	-	32	-	-
Akkumulerade avskrivningar på tillkommande goodwill	-	-52	-	-
Årets avskrivningar enligt plan	-429	-440	-79	-79
Akkumulerade avskrivningar vid utgången av året	-2 356	-1 927	-273	-194
Valutaeffekt	63	211	-99	-9
Planenligt restvärde	5 867	6 444	1 804	1 973

Goodwill uppkommen vid förvären av Stadshypotek AB år 1997, Bergensbanken ASA år 1999 samt Midtbank A/S år 2001, skrivs av på 20 år. Övrig goodwill skrivs av på 10 år.

Varumärket SPP ägs av Handelsbanken Liv Försäkrings AB och redovisas i Koncernen som tillgångar i försäkringsrörelsen. Kvarvarande bokfört värde är 2 575 mkr.

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
ÖVRIGA IMMATERIELLA TILLGÅNGAR				
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Anskaffningsvärde vid ingången av året	14	-	-	-
Anskaffningsvärde på tillkommande immateriella tillgångar	11	14	-	-
Anskaffningsvärde vid utgången av året	25	14	-	-
Akkumulerade avskrivningar vid ingången av året	-	-	-	-
Årets avskrivningar enligt plan	-1	-	-	-
Akkumulerade avskrivningar vid utgången av året	-1	-	-	-
Planenligt restvärde	24	14	-	-

NOT 24 Inventarier

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Anskaffningsvärde vid ingången av året	2 126	1 829	1 929	1 634
Anskaffningsvärde på anskaffade inventarier	239	325	231	311
Anskaffningsvärde på avyttrade inventarier	-419	-28	-337	-16
Anskaffningsvärde vid utgången av året	1 946	2 126	1 823	1 929
Akkumulerade avskrivningar vid ingången av året	-1 508	-1 152	-1 337	-988
Akkumulerade avskrivningar på avyttrade inventarier	415	21	334	10
Årets avskrivningar enligt plan	-331	-377	-319	-359
Akkumulerade avskrivningar vid utgången av året	-1 424	-1 508	-1 322	-1 337
Bokfört värde på återtagna leasingobjekt	39	54	-	-
Valutaeffekt	-14	4	-13	1
Planenligt restvärde	547	676	488	593

Förutom ägda inventarier disponerar banken inventarier nyttjade med stöd av leasingkontrakt. Restvärdet på leasade inventarier uppgick i koncernen till 96 mkr (121). Motsvarande värde för moderbolaget var 144 mkr (177).

NOT 25 Byggnader och mark

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
För inrymmande av egna lokaler	1 283	1 533	1 281	1 323
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR				
För skyddande av fordringar m m	3	10	0	0
	1 286	1 543	1 281	1 323
För inrymmande av egna lokaler				
Ingående anskaffningsvärde	1 615	1 722	1 412	1 403
Nyanskaffningar under året	-	-	-	-
Aktiverade ny- och ombyggnadskostnader	1	14	1	12
Anskaffningsvärde på under året sålda fastigheter	-204	-121	-	-3
Summa anskaffningsvärde	1 412	1 615	1 413	1 412
Akkumulerade avskrivningar vid årets ingång	-375	-361	-361	-334
Akkumulerade avskrivningar på förvärv under året	-	-	-	-
Akkumulerade avskrivningar på sålda fastigheter	14	17	-	1
Avskrivningar under året	-29	-31	-28	-28
Summa ackumulerade avskrivningar	-390	-375	-389	-361
Anskaffningsvärde uppskrivningar	436	452	436	436
Akkumulerade avskrivningar på uppskrivning	-164	-151	-164	-149
Årets avskrivning	-15	-15	-15	-15
Summa uppskrivning	257	286	257	272
Valutaeffekt	4	7	-	-
Planenligt restvärde	1 283	1 533	1 281	1 323
Taxeringsvärde	2 549	2 432	2 542	2 432

NOT 26 Övriga tillgångar

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Skattefordran	426	744	407	737
Fondlikvidfordringar	10 347	29 282	8 744	20 984
Derivatkontrakt med positivt värde	100 920	113 925	100 902	112 936
Sannolika kreditförluster	-5	-5	-	-
Övrigt	2 529	3 950	7 648	8 696
Summa	114 217	147 896	117 701	143 353

NOT 27 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Upplupna ränteintäkter	5 133	6 015	5 557	5 216
Övriga upplupna intäkter	1 910	494	1 833	479
Förutbetalda kostnader	56	48	37	36
Summa	7 099	6 557	7 427	5 731

NOT 28 Skulder till kreditinstitut

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Banker i svenska kronor	25 166	39 862	24 528	37 328
Banker i utländsk valuta	151 292	174 657	152 629	176 153
Övriga kreditinstitut i svenska kronor	9 789	2 659	13 604	5 770
Övriga kreditinstitut i utländsk valuta	16 442	17 935	44 139	60 968
Summa	202 689	235 113	234 900	280 219
Varav skuld till koncernföretag			37 704	52 414
Varav skuld till intresseföretag	104	145	104	-
Löptidsinformation:				
Betalbara på anfordran	33 176	50 475	33 520	52 095
Återstående löptid om högst tre månader	145 557	158 614	178 720	200 451
Återstående löptid längre än tre månader men högst ett år	21 814	23 931	22 262	26 697
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	650	518	315	842
Återstående löptid längre än fem år	1 492	1 575	83	134
Summa	202 689	235 113	234 900	280 219
Genomsnittlig återstående löptid, år	0,2	0,2	0,1	0,1

NOT 29 Inlåning från allmänheten

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Inlåning svenska kronor				
Hushåll	79 538	75 964	74 927	71 265
Företag m fl	80 752	78 834	82 202	78 664
Summa	160 290	154 798	157 129	149 929
Inlåning utländsk valuta				
Hushåll	19 041	14 193	18 632	13 833
Företag m fl	72 718	69 166	73 458	69 685
Summa	91 759	83 359	92 090	83 518
Summa inlåning	252 049	238 157	249 219	233 447
Varav skuld till koncernföretag			4 205	2 681
Varav skuld till intresseföretag	27	15	27	15
Löptidsinformation:				
Betalbara på anfordran	217 666	191 852	218 279	186 098
Återstående löptid om högst tre månader	32 349	44 259	29 032	45 138
Återstående löptid längre än tre månader men högst ett år	1 881	484	1 239	594
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	148	406	667	457
Återstående löptid längre än fem år	5	1 156	2	1 160
Summa	252 049	238 157	249 219	233 447
Genomsnittlig återstående löptid, år	0,1	0,1	0,1	0,1

NOT 30 Upplåning från allmänheten

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Upplåning från allmänheten				
i svenska kronor	22 157	27 651	19 154	25 075
i utländsk valuta	29 120	27 030	28 097	27 704
	51 277	54 681	47 251	52 779
Varav skuld till koncernföretag			1 024	3 056
Löptidsinformation:				
Betalbara på anfordran	5 894	2 348	5 054	2 405
Återstående löptid om högst tre månader	40 381	42 664	37 660	44 231
Återstående löptid längre än tre månader men högst ett år	4 164	8 504	3 607	5 013
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	827	845	920	809
Återstående löptid längre än fem år	11	320	10	321
Summa	51 277	54 681	47 251	52 779
Genomsnittlig återstående löptid, år	0,1	0,2	0,2	0,2

NOT 31 Emitterade värdepapper

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Certifikat				
i svenska kronor	53 197	43 456	17 478	12 466
i utländsk valuta	218 812	283 080	157 090	209 192
Summa certifikat	272 009	326 536	174 568	221 658
Obligationslån				
i svenska kronor	175 943	134 326	11 408	9 055
i utländsk valuta	10 749	3 540	9 907	2 394
Summa obligationslån	186 692	137 866	21 315	11 449
	458 701	464 402	195 883	233 107
Varav skuld till koncernföretag	-	-	142	-
Löptidsinformation:				
Återstående löptid om högst ett år	288 031	327 495	164 247	225 602
Återstående löptid längre än ett år men högst fem år	147 853	136 201	21 862	7 423
Återstående löptid längre än fem år men högst tio år	22 516	706	9 473	82
Återstående löptid längre än tio år	301	-	301	-
Summa	458 701	464 402	195 883	233 107
Genomsnittlig återstående löptid, år	1,3	0,8	0,7	0,3

NOT 32 Skulder i försäkringsrörelsen

	KONCERNEN	
	2003	2002
Försäkringstekniska avsättningar	20 617	18 604
Försäkringstekniska avsättningar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	16 106	12 863
Övriga avsättningar och skulder	2 982	1 253
	39 705	32 720

NOT 33 Övriga skulder

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Skatteskuld	266	623	37	267
Fondlikvidskulder	8 485	9 935	7 629	5 560
Derivatkontrakt med negativt värde	115 085	127 042	114 983	124 944
Korta positioner	26 737	18 123	26 737	18 123
Övrigt	5 026	3 813	5 066	5 039
	155 599	159 536	154 452	153 933

NOT 34 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Upplupna räntekostnader	8 150	6 806	4 788	3 863
Övriga upplupna kostnader	1 584	1 333	1 458	1 221
Förutbetalda intäkter	699	352	285	97
	10 433	8 491	6 531	5 181

NOT 35 Avsättning för uppskjutna skatter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
UPPSKJUTEN SKATTEFORDRAN				
Maskiner och inventarier	60	50	57	50
Övriga anläggningstillgångar	290	495	-	56
Övriga omsättningstillgångar	67	66	-	-
	417	611	57	106
UPPSKJUTEN SKATTESKULD				
Maskiner och inventarier	2 874	2 306	-	-
Periodiseringsfond	3 588	3 414	-	-
Övriga anläggningstillgångar	272	283	150	157
Övriga omsättningstillgångar	117	5	107	4
	6 851	6 008	257	161
Netto uppskjuten skatteskuld	6 434	5 397	200	55

Förändringar av uppskjuten skatt

	Ingående balans	Redovisat över resultaträkningen	Redovisat direkt mot eget kapital	Förvärv/avyttringar	Utgående balans
KONCERNEN					
Maskiner och inventarier	2 256	558	-	-	2 814
Periodiseringsfond	3 414	174	-	-	3 588
Övriga anläggningstillgångar	-212	173	21	-	-18
Övriga omsättningstillgångar	-61	74	37	-	50
	5 397	979	58	-	6 434
MODERBOLAGET					
Maskiner och inventarier	-50	-7	-	-	-57
Övriga anläggningstillgångar	101	49	-	-	150
Övriga omsättningstillgångar	4	103	-	-	107
	55	145	-	-	200

I koncernens resultaträkning ingår dessutom 51 mkr avseende förändring av avsättning för uppskjuten skatt i Handelsbanken Liv. I enlighet med Finansinspektionens föreskrifter redovisas denna balanspost under "Skulder i försäkringsrörelsen".

NOT 36 Efterställda skulder

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Förlagslån i svenska kronor	867	869	867	869
Förlagslån i utländsk valuta	25 865	25 932	25 867	25 691
Summa förlagslån	26 732	26 801	26 734	26 560

Specifikation, förlagslån, moderbolaget 31 december 2003

Utgivn./konv./slutbet. år		Ursprungligt nominellt belopp av resp valuta	Räntesats %	Utestående belopp
I SVENSKA KRONOR				
Övriga svenska ⁵⁾				867
Summa				867
I UTLÄNDSK VALUTA				
1997/evigt ¹⁾	USD	360	7,125	2 612
2000/2010 ²⁾	EUR	300	rörlig	2 720
2001/2011 ³⁾	EUR	750	5,500	6 793
2001/2011 ³⁾	EUR	415	5,125	3 763
2002/evigt ⁴⁾	GBP	275	6,125	3 539
Övriga utländska ⁵⁾				6 440
Summa				25 867
Totalt				26 734

- 1) Evigt förlagslån till fast ränta som betalas 2 gånger per år. Förtida återbetalning kan dels ske vid ändrade skatteregler, dels vid ränteförfallotidpunkter fr o m 2007-03-07 under förutsättning att Finansinspektionen ger sitt medgivande. I samband med rätten att förtidslösa blir räntan rörlig, knuten till Libor.
- 2) Tidsbundet förlagslån med 3 månaders rörlig kupong knuten till Euribor. Förtida återbetalning kan ske vid ändrade skatteregler. Förtida lösen kräver Finansinspektionens medgivande om lösen skall ske vid annan tidpunkt än avtalad dag för eventuell förtidslösen.
- 3) Tidsbundna förlagslån till fast ränta. Förtida återbetalning kan dels ske vid ändrade skatteregler, dels vid ränteförfallotidpunkter fr o m 2006. Vid förtidslösen innan 2006 krävs Finansinspektionens medgivande. I samband med rätten till förtidslösen utan Finansinspektionens medgivande blir räntan rörlig, knuten till Euribor.
- 4) Evigt förlagslån till fast ränta som betalas 1 gång per år. Förtida återbetalning kan dels ske vid ändrade skatteregler, dels vid ränteförfallotidpunkter fr o m 2009-03-04 under förutsättning att Finansinspektionen ger sitt medgivande. I samband med rätten att förtidslösa blir räntan rörlig, knuten till Libor.
- 5) Övriga, här ej specificerade förlagslån, är emitterade i form av tidsbundna eller eviga förlagslån.

NOT 37 Obeskattade reserver

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Akkumulerade överavskrivningar fastigheter			9	10
Akkumulerade överavskrivningar goodwill			843	536
Periodiseringsfond			12 255	10 805
Övriga obeskattade reserver			14	122
			13 121	11 473

NOT 38 Eget kapital

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
BUNDET EGET KAPITAL				
Aktiekapital	2 859	2 859	2 859	2 859
Reservfond	2 751	2 935	2 682	2 682
Fond för realiserade vinster	275	118	275	9
Övriga bundna fonder	20 730	17 862	-	-
FRITT EGET KAPITAL				
Balanserad vinst	22 104	21 136	25 096	23 672
Årets resultat	8 116	7 282	7 314	6 452
	56 835	52 192	38 226	35 674
Fond för realiserade vinster fördelad på balansposter:				
Ränterelaterade instrument	150	109	150	-
Aktier och andelar	125	9	125	9
	275	118	275	9

Styrelsens förslag till utdelning 2003 är 5,25 kr per aktie, totalt 3 640 mkr.

Koncernen

	Aktie- kapital	Bundna reserver	Fria reserver	Årets vinst	Totalt
Ingående eget kapital	2 859	20 915	28 418		52 192
Utdelning kontant			-3 294		-3 294
Förskjutning mellan bundet och fritt eget kapital		2 770	-2 770		0
Förändring av omräkningsdifferens		-325	-287		-612
Förändring av kursdifferens på finansiering av dotterbolagsaktier		396	37		433
Årets resultat				8 116	8 116
Utgående eget kapital 2003	2 859	23 756	22 104	8 116	56 835

Koncernens orealiserade omräkningsdifferenser uppgår ackumulerat till 91 mkr (703).
Kurseffekten på matchande säkringsinstrument uppgår ackumulerat till -73 mkr (-506).

Moderbolaget

	Aktie- kapital	Bundna reserver	Fria reserver	Årets vinst	Totalt
Ingående eget kapital	2 859	2 691	30 124		35 674
Utdelning kontant			-3 294		-3 294
Lämnade koncernbidrag			-1 455		-1 455
Förskjutning mellan bundet och fritt eget kapital		266	-266		0
Förändring av omräkningsdifferens			-13		-13
Årets resultat				7 314	7 314
Utgående eget kapital 2003	2 859	2 957	25 096	7 314	38 226

Aktiekapitalet består av:

A-aktier	2 600		649 949 619	st à 4:-	
B-aktier	259		64 797 321	st à 4:-	
	2 859		714 746 940		

NOT 39 Panter ställda för egna skulder

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Statspapper och obligationer	45 102	29 548	45 102	29 548
Repor	20 355	42 349	22 393	42 349
Kontanter	1 054	-	1 054	-
Fastighetsinteckningar	0	0	-	-
Värdepapperslån	846	1 180	846	1 180
	67 357	73 077	69 395	73 077

NOT 40 Övriga ställda panter

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Kontanta medel	562	469	552	469
Aktier	21	122	21	122
Statspapper och obligationer	3 058	17 853	3 058	17 843
För försäkringstagare registerförda tillgångar	38 184	32 551		
Värdepapperslån	2 353	1 498	2 353	1 498
Övrigt	0	0	-	-
	44 178	52 493	5 984	19 932

NOT 41 Ansvarsförbindelser

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Garantiförbindelser, krediter	9 735	8 795	41 849	57 565
Garantiförbindelser, övriga	27 445	30 720	30 285	30 680
Oåterkalleliga rembursor	30 123	33 171	30 123	33 171
Egna acceptor	338	410	338	426
Övrigt	3 670	5 862	187	180
	71 311	78 958	102 782	122 022

Koncernen driver ett antal tvistemål i allmänna domstolar där det största enskilda beloppet uppgår till 75 mkr.
De sammanlagda kraven uppgår till 211 mkr. Vår bedömning är att tvistemålen i allt väsentligt kommer att utfalla till vår fördel.
Inget av tvistebeloppen och inte heller någon eventuell försäkringsersättning har resultatförts. Bedömt väntevärde ingår i posten Övrigt.

NOT 42 Kapitalvärdet av pensionsförpliktelser

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Marknadsvärde på kapital i bankens pensionsstiftelser	12 204	9 697	12 204	9 697
Pensionssskuld	-11 162	-9 419	-11 162	-9 419
Övervärde	1 042	278	1 042	278

I Pensionskassan SHB, försäkringsförening uppgår pensionsförpliktelserna till 2 681 mkr (2 321) och marknadsvärdet av tillgångarna till 5 641 mkr (4 811). Överskottet i Pensionskassan SHB, försäkringsförening uppgår således till 2 960 mkr (2 490).

NOT 43 Övriga åtaganden

	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
	2003	2002	2003	2002
Certifikatsprogram	4 569	3 704	4 569	3 704
Övriga åtaganden	1 732	319	1 731	319
Åtaganden om framtida betalningar	6 301	4 023	6 300	4 023
Ränteswappar	1 892 714	1 766 489	2 067 564	1 944 650
FRA/terminer	2 073 828	2 743 407	2 061 730	2 733 905
Ränteoptioner	246 759	181 417	246 580	186 789
Ränterelaterade kontrakt	4 213 301	4 691 313	4 375 874	4 865 344
Valutaterminer	1 134 037	1 261 653	1 087 225	1 256 721
Valutaswappar	126 579	137 376	126 424	137 052
Valutaoptioner	63 138	100 987	63 138	100 987
Valutarelaterade kontrakt	1 323 754	1 500 016	1 276 787	1 494 760
Aktieterminer	7 104	3 121	7 794	3 388
Aktieswappar	4 563	4 242	4 563	4 242
Aktieoptioner	183 759	164 397	183 809	164 382
Aktierelaterade kontrakt	195 426	171 760	196 166	172 012
Kreditlöften	118 687	130 578	110 058	121 514
Outnyttjad del av beviljade räkningskrediter	96 599	96 466	96 599	96 466
Andra åtaganden	215 286	227 044	206 657	217 980
Summa åtaganden	5 954 068	6 594 156	6 061 784	6 754 119

Koncernens avtalade, ej uppsägbara, framtida operationella leasingavgifter fördelade på de år de förfaller till betalning

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	TOTAL
596	472	330	166	115	61	36	34	23	4	2	2	1 841

Moderbolagets avtalade, ej uppsägbara, framtida operationella leasingavgifter fördelade på de år de förfaller till betalning

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	TOTAL
570	443	317	162	115	61	36	34	23	4	2	2	1 769

Noter övriga upplysningar

Rörelsegrensinformation

mkr	Kontors- rörelsen	Markets	Kapital- förvaltning	Pension och Försäkring	Övrig verksamhet	Eliminerings	Totalt 2003	Totalt 2002	Förändring i %
Ränteintäkter, externt	40 842	5 281	65	15	1 495		47 698		
Ränteintäkter, internt	3 408	10 483	415	170	11 724	-26 200			
Räntekostnader, externt	-16 358	-7 603	-171	-6	-5 360		-29 498		
Räntekostnader, internt	-12 425	-5 494	-152	-148	-7 958	26 177			
Räntenetto	15 467	2 667	157	31	-99	-23	18 200	16 943	7
Provisionsintäkter, externt	3 554	979	1 220	357	38		6 148		
Provisionsintäkter, internt	489	16	3	118	7	-633			
Provisionskostnader, externt	-852	-207	-26	-13	-7		-1 105		
Provisionskostnader, internt	-25	-9	-463	-128	-8	633			
Provisionsnetto	3 166	779	734	334	30		5 043	4 939	2
Nettoresultat av finansiella transaktioner	-587	-1 124	13	140	-120		-1 678	-1 035	-62
Övriga externa intäkter	62	375	8	-187	307		565		
Övriga interna intäkter	134	499	56	16	2 722	-3 427			
Summa övriga intäkter	196	874	64	-171	3 029	-3 427	565	817	-31
Summa intäkter	18 242	3 196	968	334	2 840	-3 450	22 130	21 664	2
Administrationskostnader	-7 204	-2 164	-503	-394	-2 510	3 450	-9 325	-9 863	-5
Av- och nedskrivningar	-605	-25	-4	-20	-308		-962	-1 020	-6
Summa kostnader	-7 809	-2 189	-507	-414	-2 818	3 450	-10 287	-10 883	-5
Resultat före kreditförluster	10 433	1 007	461	-80	22		11 843	10 781	10
Kreditförluster inkl värdeförändring på övertagen egendom	-495	2	1				-492	-392	26
Nedskrivningar/återföringar av finansiella anläggningstillgångar					199		199	-199	
Rörelseresultat	9 938	1 009	462	-80	221		11 550	10 190	13
Tillgångar	901 129	555 114	11 786	48 341	236 521	-492 437	1 260 454	1 277 514	
Skulder	855 405	550 279	9 891	47 591	232 890	-492 437	1 203 619	1 225 322	
Övriga upplysningar									
Investeringar i icke-finansiella anläggningstillgångar	117	10	1	27	111		266	364	

Interna intäkter och kostnader ingår i respektive resultatrad. De interna intäkterna består av ersättning för utförd tjänst enligt självkostnadsprincipen. Bland kostnaderna ingår de fördelningar av kostnader som sker internt inom koncernen avseende tjänster från affärsstödjande verksamheter.

I rörelsegrenen Pension och Försäkring redovisas Handelsbanken Liv.

I rörelsegrenen Övrig verksamhet ingår Finansförvaltning samt Centrala huvudkontorets stabsavdelningar.

Vidare ingår realisationsresultat, utdelningar samt intäkter och kostnader som inte kan hänföras till någon specifik rörelsegren.

Räntabiliteten är för rörelsegrenarna beräknad efter schablon-skatt, medan den för hela koncernen är beräknad efter pensionsavräkning och full skatt. Det egna kapitalet, som ligger till grund för räntabilitetsberäkningen, motsvarar de krav som följer av kapitaltäckningslagen.

Geografisk segmentinformation

mkr	Sverige	Övriga Norden	Övriga världen	Eliminerings	Koncernen
Räntenetto	15 037	2 488	658		18 183
Erhållna utdelningar	156	335	0		491
Provisionsnetto	3 692	671	344		4 707
Nettoresultat av finansiella transaktioner	-1 614	-618	405		-1 827
Övriga intäkter	187	56	6	-6	243
Summa intäkter	17 458	2 932	1 413	-6	21 797
Tillgångar	977 901	169 824	408 295	-295 566	1 260 454
Övriga upplysningar					
Investeringar i icke-finansiella anläggningstillgångar	227	26	13		266

Fullständiga jämförelsetal för tidigare perioder har ej kunnat tas fram för segmentrapportering.

Tillgångar och skulder i utländsk valuta

Koncernen	USD	EUR	DKK	NOK	GBP	HDK	SGD	Övriga valutor
Tillgångar								
Utlåning till kreditinstitut	57 613	10 269	2 323	1 217	635	67	11	3 796
Utlåning till allmänheten	15 866	73 854	24 812	50 277	14 639	124	365	9 015
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	46 914	25 678	1 938	1 265	802	23	22	2 573
Skulder								
Skulder till kreditinstitut	82 621	47 517	5 075	4 103	12 107	3 876	18	9 638
In- och upplåning från allmänheten	38 771	28 347	12 287	22 800	9 428	194	221	4 958
Emitterade värdepapper	175 324	33 924	276	2 513	17 524	-	-	-
Efterställda skulder	9 043	15 653	-	-	3 539	-	-	-
Övriga tillgångar och skulder inklusive positioner i derivat	185 058	15 680	-11 338	-23 331	26 521	3 914	-87	-466
Nettoposition i valuta	-308	40	97	12	-1	58	72	322

Upplysningar om verkligt värde, Koncernen

	Bokfört värde 2003	Justering till verkligt värde 2003
TILLGÅNGAR		
Utlåning till kreditinstitut, anläggningstillgångar	115 273	116
Utlåning till allmänheten, anläggningstillgångar	823 142	2 027
Räntebärande värdepapper		
Anläggningstillgångar	7 675	429
Omsättningstillgångar	119 634	0
Övriga tillgångar		
Anläggningstillgångar	15 498	2 087
Omsättningstillgångar	179 232	4 041
Summa tillgångar	1 260 454	8 700
SKULDER		
Skulder till kreditinstitut	202 689	10
In- och upplåning från allmänheten	303 326	19
Emitterade värdepapper	458 701	3 068
Övriga skulder	212 171	6 828
Efterställda skulder	26 732	1 675
Summa skulder	1 203 619	11 600
Summa undervärde		2 900

Enligt Finansinspektionens föreskrifter (2002:22) skall för såväl tillgångar och skulder i balansräkningen som finansiella poster som ej redovisas i balansräkningen göras en jämförelse mellan verkligt värde och bokfört värde. Värden som har sitt ursprung i kundrelationer skall ej beaktas trots att de kan vara av betydelse för värdering av bland annat inlåningskon- ton samt bostads- och konsumentkrediter. Föreskrifterna ger utrymme för metodval samt olika antaganden. Såväl tillämpade metoder som gjorda antaganden kan således variera mellan kreditinstituten. Upplysningar om verkligt värde är ingen företagsvärdering och kan således inte ligga till grund för en jämförelse mellan kreditinstitut.

För betalningsmedel, kortfristiga fordringar och skulder samt för fordringar och skulder till rörlig ränta har det verkliga värdet likställts med bokfört värde. Fordringar och skulder med slutförfallodag alternativt tidpunkt för nästkommande ränteomsättning inom 30 dagar har ansetts vara kortfristiga.

Omsättningstillgångar och skulder vilka handlas på likvida marknader har värderats till balansdagens mittpris. Marknadsnoterade poster utanför balansräkningen värderas på samma sätt.

Poster vilka inte handlas på likvida marknader, oavsett om dessa är omsättningstillgångar, anläggningstillgångar, emitterade skulder eller finansiella poster utanför balansräkningen, värderas till den aktuella marknadsräntan för motsvarande löptid med justering för kredit- och likviditetsrisk. Den kredit- och likviditetsriskpremie som marknadsräntan justerats med vid värdering har antagits vara lika med den genomsnittliga marginalen för nyutlåning vid mät- tidpunkten.

Fastigheterna är värderade utifrån en extern värdering.

Med den metod som tillämpats ger ränterisken i balansräkningen upphov till övervärden vid fallande kortfristiga räntor och undervärden vid stigande räntor. Vidare uppstår ett övervärde när marginalerna minskar och ett undervärde när marginalerna vidgas.

I de fall verkligt värde på tillgångar understiger bokfört värde och för skulder bokfört värde understiger verkligt värde förklaras detta dels av att posterna är föremål för såringsredovis- ning, dels att de är att betrakta som anläggningstillgångar där värdenedgången har bedömts vara tillfällig.

Derivatinstrument

Koncernen	Marknadsvärderade				Såringsredovisade			
	Nominellt värde	Bokfört värde		Nominellt värde	Marknadsvärde		Bokfört värde	
		Positivt	Negativt		Positivt	Negativt	Positivt	Negativt
Ränterelaterade instrument								
Optioner	235 532	885	846	11 227	25	3	89	25
FRA/terminer	2 063 734	2 318	2 351	10 094	142	23	-	-
Swappar	1 738 100	43 364	43 827	154 614	8 273	10 147	4 385	5 152
Summa	4 037 366	46 567	47 024	175 935	8 440	10 173	4 474	5 177
Varav clearat	1 167 474	350	326	10 094	119	-	-	-
Valutarelaterade instrument								
Optioner	63 138	707	805	-	-	-	-	-
Terminer	1 081 574	33 245	45 716	52 463	27	1 760	-	80
Swappar	124 281	14 437	14 274	2 298	229	627	191	475
Summa	1 268 993	48 389	60 795	54 761	256	2 387	191	555
Varav clearat	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktierelaterade instrument								
Optioner	182 548	3 554	4 548	1 211	35	8	25	11
Terminer	7 104	137	139	-	-	-	-	-
Swappar	4 066	188	-	497	0	27	0	24
Summa	193 718	3 879	4 687	1 708	35	35	25	35
Varav clearat	126 140	440	554	-	-	-	-	-

Kapitalbas 31 december 2003

	KONCERNEN	MODERBOLAGET
PRIMÄRT KAPITAL		
Eget kapital	51 746	34 585
Periodiseringsfond 72% därav		8 824
Minoritetsintressen		
Avgår goodwill	-5 799	-1 299
Avgår justering för uppskrivning	-101	-101
Summa primärt kapital	45 846	42 009
SUPPLEMENTÄRT KAPITAL		
Förlagslån, efter reduktion, max	25 205	25 205
Justering uppskrivning	101	101
Summa supplementärt kapital	25 306	25 306
Summa	71 152	67 315
Avgår aktieinnehav i försäkringsbolag samt 5-50% i företag som bedriver bankverksamhet	-7 751	-6 129
Summa primärt och supplementärt kapital	63 401	61 186
Utvidgad kapitalbas	617	617
Total kapitalbas	64 018	61 803

Kapitalkrav 31 december 2003

	KONCERNEN	MODERBOLAGET
RISKVÄGT BELOPP		
Kreditrisk	615 149	380 749
Marknadsrisk	26 706	26 706
Totalt	641 855	407 455
Kapitaltäckningsgrad	10,0%	15,2%
Primärkapitalrelation	7,1%	10,3%

AVSEENDE KREDITRISKER

Poster i balansräkningen	Vägningstal	KONCERNEN		MODERBOLAGET	
		Placeringar	Riskvägt belopp	Placeringar	Riskvägt belopp
Grupp	A	0	257 968	382 274	
	B	20	46 681	9 336	9 138
	C	50	418 342	209 171	51 733
	D	100	338 783	338 783	258 660
Summa A-D			1 061 774	557 290	319 531

Poster utanför balansräkningen	Vägningstal	KONCERNEN			MODERBOLAGET		
		Nominellt belopp	Omräknat belopp	Riskvägt belopp	Nominellt belopp	Omräknat belopp	Riskvägt belopp
Grupp	A	0	20 407	13 527	163 060	41 185	
	B	20	85 336	8 895	1 779	22 560	1 617
	C	50	61 010	3 758	1 879	60 797	1 874
	D	100	97 477	54 201	54 201	100 925	57 727
Summa A-D			264 230	80 381	57 859	347 342	61 218
Totalt kreditrisk				1 142 155	615 149	900 837	380 749

AVSEENDE MARKNADSRISKER

	KONCERNEN			MODERBOLAGET		
	Specifik risk	Generell risk	Riskvägt belopp	Specifik risk	Generell risk	Riskvägt belopp
Ränterisk	8 619	8 556	17 175	8 619	8 556	17 175
Aktiekursrisk	187	129	316	187	129	316
Avvecklingsrisk			67			67
Motpartsrisk och andra risk			9 148			9 148
Valutakursrisk						
Totalt marknadsrisk			26 706			26 706

Upplysningar om närstående

Bankgirot, Privatgirot och Upplysningscentralen är serviceföretag som utför tjänster åt Handelsbanken och dess svenska dotterbolag. Marknadsmässiga priser betalas för dessa tjänster. Svenska Handelsbanken AB utför diverse tjänster åt SPP Livförsäkring AB (SPP). De huvudsakliga ersättningar som erhålles avser IT-relaterade tjänster samt kapitalförvaltning. Därutöver har Handelsbanken Liv Försäkrings AB och SPP ett nära samarbete. Prissättningen mellan bolagen är marknadsmässig.

Eventuallitgångar och ansvarsförbindelser

Koncernen driver för närvarande ett antal tvister i olika skattedomstolar. De sammanlagda kraven uppgår till cirka 386 mkr, exklusive ränta, vilket vid ett positivt utfall skulle ge koncernen en motsvarande intäkt. Tillsammans med många andra har Handelsbanken stämt Stockholmsbörsen med krav om återbetalning av mervärdesskatt. Handelsbankens krav uppgår till cirka 20 mkr exklusive ränta.

De sammanlagda ansvarsförbindelserna uppgår till 71 311 mkr, en minskning jämfört med föregående årsskifte med 7 647 mkr. Koncernen driver ett antal tvistemål i allmänna domstolar där det största enskilda beloppet uppgår till 75 mkr. De sammanlagda kraven uppgår till 211 mkr. Vår bedömning är att tvistemålen i allt väsentligt kommer att utfalla till vår fördel. Inget av tvistebeloppen och inte heller någon eventuell försäkringsersättning har resultatförts. Bedömt väntevärde ingår i summa ansvarsförbindelser.

Vidare är Ejendomsselskapet af 1. januar 2002 A/S (fd Midtbank) föremål för en brottmålsprocess i Danmark. I processen görs det gällande att Ejendomsselskapet agerat i strid med reglerna för insiderhandel enligt den danska lagen om värdepappershandel när Handelsbanken lade ett bud på dåvarande Midtbank och att Ejendomsselskapet därför ska betala ett konfiskationsbelopp om cirka 69 miljoner danska kronor. Handelsbanken är inte part i rättegången men eftersom Ejendomsselskapet numera är en del av Handelsbanken påverkas banken av utgången i processen. I mitten av april 2003 blev Ejendomsselskapet av Byretten i Herning dömd för brott mot insiderreglerna och ådömdes att betala ett belopp om cirka 55 miljoner danska kronor. Domen har överklagats och det är Handelsbankens bedömning att det finns skäl att anta att processen kan komma att utfalla till Ejendomsselskapets fördel varför ingen reservering har gjorts.

Nytt sätt att redovisa ersättningar till anställda

År 2004 träder Redovisningsrådets rekommendation 29 (IAS 19) i kraft, vilken innebär en förändring av hur och när olika typer av ersättningar till anställda skall redovisas. Nettoeffekterna, baserade på de förhållanden som förelåg vid årsskiftet, av denna förändring på koncernens helårsresultat beräknas före skatt för 2004 vara nära 0 mkr. Denna uppskattning bygger på bland annat följande antaganden:

- Löneökningstakt 3,6%
- Ökning av inkomstbasbeloppet 3%
- Inflation 2%
- Skulden diskonteras med en diskonteringsränta om 5%
- Långsiktigt förväntad avkastning på de tillgångar som hålls avskilda för täckande av pensionsförpliktelserna kommer att uppgå till 7%.

Den portfölj som hålls avskild består till cirka 20% av räntebärande värdepapper och till ca 80% av aktier eller andra aktierelaterade instrument. Koncernens balansräkning påverkas genom att eventuella övertvärden som hänförs till förmånsbestämda pensionsplaner vid ingången av 2004 adderas till koncernens tillgångar och eget kapital. Netto, efter avdrag för uppskjuten skatteskuld, förväntas det egna kapitalet öka med drygt 2 mdkr.

Övergången till IFRS-standarder

EU kräver från 2005 att börsnoterade företag i Europa ska anpassa sina koncernräkenskaper till IASB's redovisningsstandarder (IFRS eller IAS). En redovisningsstandard som utgivits av IASB blir dock inte giltig förrän EU har godkänt den för tillämpning inom EU. Anpassning ska ske till de rekommendationer som är gällande inom EU den 1 januari 2005. De rekommendationer som hittills har antagits av EU medför inga väsentliga förändringar i nu gällande redovisningsprinciper och beräknas därför inte heller ge någon väsentlig påverkan på eget kapital. IASB ska dock fatta beslut om ändringar i koncernredovisningsrekommendationerna under första kvartalet 2004 med ikraftträdande den 1 januari 2005. De föreslagna ändringarna beräknas inte ha någon väsentlig påverkan på koncernens egna kapital. En föreslagen ändring är dock att avskrivning av goodwill ska upphöra. I stället ska en fortlöpande prövning göras om nedskrivningsbehov föreligger. Denna nya regel, om den redan hade gällt, skulle ha förbättrat koncernens rörelseresultat med 429 mkr i form av utelivna goodwillavskrivningar under 2003. Även andra resultatkonsekvenser, liksom effekter på eget kapital, kan komma att uppstå.

EU har ännu inte antagit rekommendationerna IAS 32 och IAS 39 som rör upplysningar och värderingsregler för finansiella tillgångar och skulder. IAS 39 ska komma ut i en förändrad version under första kvartalet 2004. Eventuella ändringar berör i första hand reglerna för säkringsredovisning. Vilka förändringarna blir är oklart varför konsekvenserna av en övergång till IAS 39 inte exakt kan bedömas. Någon kvantifiering av effekter på eget kapital och resultat kan sålunda inte göras. Vår bedömning är att med nu kända möjliga ändringar i IAS 39 kommer rekommendationen inte att förändra någon väsentlig påverkan på redovisat resultat och ställning om och när rekommendationen införs.

Koncernens projekt för anpassning av redovisningen till IFRS-standarder löper enligt plan. Förberedelserna för en anpassning av redovisningsprinciperna till IAS 39 har gjorts så långt det är möjligt. Innan slutliga system och rutinpassningar kan göras måste dock en slutlig version av IAS 39 vara beslutad och antagen av EU.

Handelsbanken Liv koncernen

RESULTATRÄKNING	2003	2002
Premieinkomst	4 921	5 248
Kapitalavkastning, intäkter	1 468	1 525
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	554	232
Värdeökning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk	1 801	-
Övriga tekniska intäkter	-	90
Försäkringsersättningar	-3 213	-3 120
Förändring i försäkringstekniska avsättningar	-4 441	5 028
Driftskostnader	-296	-342
Kapitalavkastning, kostnader	-239	-1 608
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	-340	-1 210
Värdeminskning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk	-	-5 564
Övriga tekniska kostnader	-192	-156
Andel i intresseföretags resultat	-3	-
Kapitalavkastning överförd till finansrörelsen	-6	37
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	14	160
Icke-teknisk redovisning		
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	14	160
Kapitalavkastning, intäkter	85	58
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	-19	13
Kapitalavkastning överförd från livförsäkringsrörelsen	6	-37
Kapitalavkastning, kostnader	-55	-101
Resultat före skatt	31	93
Skatt	-260	-314
Årets resultat	-229	-221

BALANSRÄKNING	2003	2002
TILLGÅNGAR		
Immateriella tillgångar		
Andra immateriella tillgångar	2 598	2 725
Placeringstillgångar		
Byggnader och mark	1 310	1 320
Aktier och andelar	4 835	3 543
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	15 084	13 561
Övriga lån	0	0
Derivat	87	34
	21 316	18 458
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagare bär placeringsrisken	15 543	12 651
Återförsäkrars andel av försäkringstekniska avsättningar		
Oreglerade skador	45	57

	2003	2002
Fordringar		
Fordringar avseende direkt försäkring	11	25
Övriga fordringar	942	530
	953	555
Andra tillgångar		
Materiella tillgångar	7	10
Kassa och bank	3 218	2 137
Övriga tillgångar	-	-
	3 225	2 147
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		
Upplupna ränteintäkter	228	223
Förutbetalda anskaffningskostnader	26	34
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	8	8
	262	265
Summa tillgångar	43 942	36 858
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		
Eget kapital		
Aktiekapital (100 000 aktier à nom 1 000 SEK)	100	100
Reservfond	20	20
Fond för realiserade vinster	1	108
Övriga bundna fonder	1 275	1 115
Balanserat resultat	1 447	1 372
Årets resultat	-229	-221
Summa eget kapital	2 614	2 494
Efterställda skulder	229	-
Försäkringstekniska avsättningar (före avgiven återförsäkring)		
Livförsäkringsavsättning	19 749	17 849
Avsättning för oreglerade skador	850	741
	20 599	18 590
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk		
Villkorad återbäring	563	171
Fondförsäkringsåtaganden	15 543	12 693
	16 106	12 864
Avsättningar för andra risker och kostnader		
Avsättningar för skatter	631	490
Depåer från återförsäkrare	1	-
Skulder		
Skulder avseende direkt försäkring	184	145
Skulder avseende återförsäkring	12	39
Derivat	81	7
Övriga skulder	3 409	2 174
	3 686	2 365
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	76	55
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	43 942	36 858
Panter och därmed jämförliga säkerheter ställda för egna skulder och för såsom avsättningar redovisade förpliktelser		
För försäkringstagarnas räkning registerförda tillgångar	38 184	32 551
Övriga ställda panter och jämförliga säkerheter		
Utlånade aktier	203	81
Övriga åtaganden	11 846	1 799

Kommentar:

Sedan 1 januari 2002 drivs även den traditionella försäkringsverksamheten i Handelsbanken Liv som ett vinstutdelande bolag. Samtidigt fördes fondförsäkringsverksamheten och den traditionella försäkringsverksamheten samman i ett bolag som i sin helhet konsolideras in i Handelsbankens resultat.

SPP koncernen

	2003	2002
RESULTATRÄKNING		
Premieinkomst	9 153	11 927
Kapitalavkastning	5 011	-9 936
Försäkringsersättningar	-4 385	-4 515
Förändring i livförsäkringsavsättning	-6 333	-4 470
Driftskostnader	-1 160	-1 425
Övrigt	-67	-39
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	2 219	-8 458
Icke-teknisk redovisning		
Övrig verksamhet	-18	-43
Skatt	-593	-628
Årets resultat	1 608	-9 129
BALANSRÄKNING		
Tillgångar		
Placeringstillgångar	84 905	76 107
Övriga tillgångar	9 001	5 951
Summa tillgångar	93 906	82 058
Skulder och eget kapital		
Eget kapital och konsolideringsfond	1 301	737
Förlagslån	1 600	1 600
Försäkringstekniska avsättningar	84 378	78 060
Övriga finansiella skulder	6 627	1 661
Summa skulder och eget kapital	93 906	82 058

Kommentar:

SPP Livförsäkring AB drivs enligt ömsesidiga principer. Enligt försäkringsrörelselagen får någon vinstutdelning till aktieägarna inte ske i ett traditionellt livförsäkringsbolag. Det resultat som uppstår ska i sin helhet tillfalla försäkringstagarna.

5-årsöversikt

Koncernen

RESULTATRÄKNING (mkr)	2003	2002	2001	2000	1999
Ränteintäkter	47 675	52 930	57 667	66 308	58 048
Räntekostnader	-29 492	-35 924	-43 141	-55 024	-46 540
Erhållna utdelningar	491	392	309	504	245
Provisionsintäkter	5 800	5 767	5 894	6 048	4 693
Provisionskostnader	-1 093	-1 180	-1 038	-770	-715
Nettoresultat av finansiella transaktioner	-1 827	-938	1 577	3 049	969
Övriga rörelseintäkter	243	320	219	343	354
Summa intäkter	21 797	21 367	21 487	20 458	17 054
Allmänna administrationskostnader					
Personalkostnader	-6 054	-6 203	-5 909	-5 300	-4 888
Övrigt	-2 855	-3 267	-3 346	-2 928	-3 030
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-807	-866	-805	-753	-750
Summa kostnader	-9 716	-10 336	-10 060	-8 981	-8 668
Resultat före kreditförluster	12 081	11 031	11 427	11 477	8 386
Kreditförluster inkl värdeförändring på övertagen egendom	-492	-392	-152	67	219
Nedskrivningar/återföringar av finansiella anläggningstillgångar	199	-199	-	-	-
Andelar i intresseföretags resultat	29	20	82	32	2
Bankrörelsens resultat	11 817	10 460	11 357	11 576	8 607
Försäkringsrörelsens resultat	-267	-270	-149	107	
Rörelseresultat	11 550	10 190	11 208	11 683	8 607
Bokslutsdispositioner	-89	-80	306	797	603
Resultat före skatt	11 461	10 110	11 514	12 480	9 210
Skatter	-3 345	-2 817	-3 202	-3 353	-2 525
Minoritetsintresse	-	-11	-22	-22	-22
Årets resultat	8 116	7 282	8 290	9 105	6 663
BALANSRÄKNING (mkr)	2003	2002	2001	2000	1999
Kassa	7 640	8 166	10 614	5 258	6 285
Räntebärande värdepapper	127 309	137 327	128 347	88 262	93 291
Utlåning till kreditinstitut	115 273	79 517	70 857	94 677	98 859
Utlåning till allmänheten	823 142	839 340	800 068	689 106	626 206
Aktier och andelar	17 360	15 648	18 488	14 401	9 863
Tillgångar i försäkringsrörelsen	40 690	34 386	20 429	17 762	13 731
Materiella tillgångar	1 833	2 219	2 466	1 758	1 859
Övriga tillgångar	127 207	160 911	123 252	109 129	86 162
Summa tillgångar	1 260 454	1 277 514	1 174 521	1 020 353	936 256
Skulder till kreditinstitut	202 689	235 113	220 126	155 414	186 503
In- och upplåning från allmänheten	303 326	292 838	283 692	255 350	221 483
Emitterade värdepapper m m	458 701	464 402	440 981	401 489	359 540
Skulder i försäkringsrörelsen	39 705	32 720	17 535	17 276	13 649
Övriga skulder	172 466	173 448	134 838	129 031	96 400
Efterställda skulder	26 732	26 801	28 976	19 066	19 850
Summa skulder	1 203 619	1 225 322	1 126 148	977 626	897 425
Minoritetens andel av eget kapital	0	0	261	261	261
Eget kapital	56 835	52 192	48 112	42 466	38 570
Summa skulder och eget kapital	1 260 454	1 277 514	1 174 521	1 020 353	936 256
POSTER INOM LINJEN					
Ställda säkerheter	111 535	125 570	96 557	71 968	85 007
Ansvarsförbindelser	71 311	78 958	79 644	67 162	61 927
Pensionsförpliktelser	-	-	-	-	-
Övriga åtaganden	5 954 068	6 594 156	6 426 421	4 770 643	5 713 401

Moderbolaget

RESULTATRÄKNING (mkr)	2003	2002	2001	2000	1999
Ränteintäkter	30 910	37 612	41 674	47 935	38 924
Räntekostnader	-18 837	-26 687	-33 118	-42 118	-32 678
Erhållna utdelningar	600	500	322	584	1 490
Provisionsintäkter	5 059	5 111	5 047	5 275	4 078
Provisionskostnader	-1 044	-1 100	-973	-746	-736
Nettoreultat av finansiella transaktioner	-1 840	-964	1 499	2 987	859
Övriga rörelseintäkter	223	240	117	341	278
Summa intäkter	15 071	14 712	14 568	14 258	12 215
Allmänna administrationskostnader					
Personalkostnader	-5 611	-5 742	-5 270	-4 814	-4 443
Övrigt	-2 374	-2 726	-2 614	-2 332	-2 488
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-441	-482	-500	-402	-437
Summa kostnader	-8 426	-8 950	-8 384	-7 548	-7 368
Resultat före kreditförluster	6 645	5 762	6 184	6 710	4 847
Kreditförluster inkl värdeförändring på övertagen egendom	-791	-715	-780	-128	-181
Nedskrivningar/återföringar av finansiella anläggningstillgångar	199	-759	-	-	-
Rörelseresultat	6 053	4 288	5 404	6 582	4 666
Bokslutsdispositioner	4 040	4 371	4 802	4 274	4 177
Resultat före skatt	10 093	8 659	10 206	10 856	8 843
Skatter	-2 779	-2 207	-2 873	-2 860	-2 101
Årets resultat	7 314	6 452	7 333	7 996	6 742
Utdelning för året	3 640*	3 294	3 120	2 751	2 144

* Enligt styrelsens förslag

BALANSRÄKNING (mkr)	2003	2002	2001	2000	1999
Kassa	7 543	8 074	10 371	5 109	5 735
Räntebärande värdepapper	127 500	139 666	123 888	88 221	98 384
Utlåning till kreditinstitut	256 462	246 014	230 841	240 637	189 725
Utlåning till allmänheten	398 859	438 372	414 485	327 240	272 110
Aktier och andelar	47 452	47 340	50 375	43 800	39 301
Materiella tillgångar	1 769	1 916	1 995	1 536	1 589
Övriga tillgångar	126 932	151 057	116 294	104 271	79 322
Summa tillgångar	966 517	1 032 439	948 249	810 814	686 166
Skulder till kreditinstitut	234 900	280 219	254 200	195 337	174 886
In- och upplåning från allmänheten	296 470	286 226	265 025	240 248	214 171
Emitterade värdepapper m m	195 883	233 107	230 681	197 164	159 463
Övriga skulder	161 183	159 180	125 183	118 615	84 281
Efterställda skulder	26 734	26 560	28 566	18 089	15 489
Summa skulder	915 170	985 292	903 655	769 453	648 290
Obeskattade reserver	13 121	11 473	10 296	9 248	7 570
Eget kapital	38 226	35 674	34 298	32 113	30 306
Summa skulder och eget kapital	966 517	1 032 439	948 249	810 814	686 166
POSTER INOM LINJEN					
Ställda säkerheter	75 379	93 009	81 705	60 236	84 188
Ansvarsförbindelser	102 782	122 022	113 956	120 156	72 739
Pensionsförpliktelser	-	-	-	-	-
Övriga åtaganden	6 061 784	6 754 119	6 545 270	4 460 217	5 695 990

Förslag till vinstdisposition

Handelsbankskoncernens fria egna kapital uppgår till 30 220 mkr. För avsättning till bundna fonder åtgår 11 mkr. Till bolagsstämman förfogande står enligt balansräkningen för Handelsbanken vinstmedel på sammanlagt 32 410 mkr.

Koncernens och moderbolagets resultat- och balansräkningar ska fastställas på ordinarie bolagsstämma.

Styrelsen föreslår att vinstmedlen disponeras på följande sätt:

	mkr
Till aktieägarna utdelas per aktie 5,25 kr (4,75 kr för 2002)	3 640,3
Med anledning av förslaget om nedsättning av aktiekapitalet genom indragning av återköpta aktier (21 359 525 aktier à 4,00 kr per aktie = 85,4 mkr) överförs till aktiekapitalet medel minst motsvarande nedsättningen	104,0
Till nästa år överförs	28 665,5
<hr/> Summa disponerat	<hr/> 32 409,8

Stockholm den 17 februari 2004

Arne Mårtensson

Hans Larsson

Anders Nyren

Pirkko Alitalo

Tommy Bylund

Sigrun Hjelmquist

Jon Fredrik Baksaas

Göran Ennerfelt

Fredrik Lundberg

Lotty Bergström

Sverker Martin-Löf

Lars O Grönstedt
Verkställande direktör

Revisionsberättelse 2002

Till bolagsstämman i Svenska Handelsbanken AB (publ)

Organisationsnummer 502007-7862

Vi har granskat årsredovisningen, koncernredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i Svenska Handelsbanken AB (publ) för år 2003. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen, koncernredovisningen och förvaltningen på grundval av vår revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra oss om att årsredovisningen och koncernredovisningen inte innehåller väsentliga fel. Bankens interna revisionsavdelning har under året löpande granskat den interna kontrollen och räkenskaperna. Rapporter häröver har avgivits till oss. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens och verkställande direktörens tillämpning av dem samt att bedöma den samlade informationen i årsredovisningen och koncernredovisningen. Som underlag för vårt uttalande om ansvarsfrihet har vi granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Vi har även granskat om någon styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med aktiebolagslagen, lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller bolagsordningen. Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag och ger därmed en rättvisande bild av bolagets och koncernens resultat och ställning i enlighet med god redovisningssed i Sverige.

Vi tillstyrker att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för moderbolaget och för koncernen, disponerar vinsten i moderbolaget enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 6 mars 2003

KPMG Bohlins AB

Ernst & Young AB

THOMAS THIEL
Auktoriserad revisor

STEFAN HOLMSTRÖM
Auktoriserad revisor

ÅKE HEDÉN
Auktoriserad revisor

ULF DAVÉUS
Auktoriserad revisor
Av Finansinspektionen
förordnad revisor

Revisionsberättelse 2003

Till bolagsstämman i Svenska Handelsbanken AB (publ)

Organisationsnummer 502007-7862

Vi har granskat årsredovisningen, koncernredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i Svenska Handelsbanken AB (publ) för år 2003. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen, koncernredovisningen och förvaltningen på grundval av vår revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra oss om att årsredovisningen och koncernredovisningen inte innehåller väsentliga fel. Bankens interna revisionsavdelning har under året löpande granskat den interna kontrollen och räkenskaperna. Rapporter häröver har avgivits till oss. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens och verkställande direktörens tillämpning av dem samt att bedöma den samlade informationen i årsredovisningen och koncernredovisningen. Som underlag för vårt uttalande om ansvarsfrihet har vi granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Vi har även granskat om någon styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med aktiebolagslagen, lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller bolagsordningen. Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag och ger därmed en rättvisande bild av bolagets och koncernens resultat och ställning i enlighet med god redovisningssed i Sverige.

Vi tillstyrker att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för moderbolaget och för koncernen, disponerar vinsten i moderbolaget enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 4 mars 2004

KPMG Bohlins AB

Ernst & Young AB

THOMAS THIEL
Auktoriserad revisor

STEFAN HOLMSTRÖM
Auktoriserad revisor

ÅKE HEDÉN
Auktoriserad revisor

ULF DAVÉUS
Auktoriserad revisor
Av Finansinspektionen
förordnad revisor

Handelsbankens delårsrapport

JANUARI – MARS 2004

Sammanfattning

- Rörelseresultatet ökade med 21% till 3,4 mdkr (2,9)
- Resultat efter skatt förbättrades med 23% till 2,5 mdkr (2,0)
- Räntabiliteten blev 16,5% (15,1)
- Intäkterna steg med 12% till 6,2 mdkr (5,5)
- K/I-talet förbättrades och var 44% (48)
- Fortsatt låga kreditförluster
- Vinsten per aktie steg till 3,57 kronor (2,89)
- Moody's höjde bankens betyg till Aa1 – ett av de högsta i världen
- SPPs försäkringstagare röstar i maj-juni angående ombildning av SPP till ett vinstutdelande livförsäkringsbolag

Koncernen

Rörelseresultatet ökade med 21 % - K/I-talet uppgick till 44%

Handelsbankens resultat blev 3 447 mkr (2 857), en ökning med 21%. Intäkterna ökade med 12%. Räntabiliteten blev 16,5% (15,1). Vid beräkning av räntabiliteten i år har 2,0 mdkr lagts till det egna kapitalet som en följd av nya redovisningsföreskrifter om att övervärdet i bankens pensionsstiftelse netto, efter uppskjuten skatt, ska läggas till det egna kapitalet. För helåret 2003 var räntabiliteten 14,9%.

K/I-talet före kreditförluster uppgick till 43,3% (47,5) och efter kreditförluster till 44,1% (48,1). Vinsten per aktie var 3,57 kronor (2,89) och för rullande tolv månadersperiod var den 12,38 kronor (10,70).

Intäkterna ökade med 12%

Bankens intäkter ökade med 12%. Räntenettet var oförändrat medan övriga intäktsslag ökade. Räntenettet uppgick till 3 688 mkr (3 698). Fallande räntemarginaler kunde kompenseras av större hypoteksvolymer och snabbt växande volymer i regionbankerna utanför Sverige. Provisionsnettot steg till 1 576 mkr (1 251), en ökning med 26%. De aktiemarknadsrelaterade provisionerna svarade för ökningen och uppgick till 721 mkr (481). Tradingnettot ökade med 63% till 741 mkr (454). Det berodde på ett förbättrat aktierelaterat tradingnetto. Försäkringsrörelsen utvecklades väl och till skillnad från jämförelseperioden gav det vinstutdelande Handelsbanken Liv ett överskott. I bankens operativa resultaträkning återfinns huvuddelen av detta i tradingnettot.

Utlåning till allmänheten ökade under kvartalet med 18 mdkr och uppgick till 841 mdkr (823), en ökning med 2%. Medelvolymen utlåning ökade mellan kvartalen med 6 mdkr till 838 mdkr.

I förhållande till första kvartalet föregående år ökade medelvolymer med 14 mdkr. Regionbankerna utanför Sverige svarade för den största tillväxten av utlåningsvolym och medelvolymen utlåning ökade där med drygt 10% till 143 mdkr (130).

Kostnaderna gick upp med 2% till 2 670 mkr (2 619), vilket berodde på högre resultatbaserade personalkostnader. Antalet anställda minskade med 323 och var 8 975 (9 298). I förhållande till årsskiftet var nedgången 82 personer. Lönerrevision i Sverige för 2004 avslutades i god tid före årsskiftet och resultatet därav ingår i personalkostnaderna. Från och med detta kvartal redovisar banken ersättningar till anställda enligt RR 29. Övergången till RR 29 påverkar bankens nettoresultat svagt positivt.

Fortsatt mycket låga kreditförluster

Kreditförlusterna låg på en fortsatt låg nivå och uppgick till 45 mkr (31). Kreditförlustnivån var 0,02% (0,01). Andelen osäkra fordringar i förhållande till utlåningen var 0,31% (0,25). Banken gjorde en avsättning till en generell reserv på 60 mkr (80).

Kapitaltäckning, återköp och rating

Kapitaltäckningen var 10,3% (9,6) och primärkapitalrelationen var 7,5% (6,5). Nyckeltalen inkluderar under kvartalet upparbetade vinstmedel och effekten av att övervärdet i bankens pensionsstiftelse lagts till det egna kapitalet.

Styrelsen fick vid bolagsstämman 2003 mandat att återköpa maximalt 20 miljoner aktier. Under perioden återköpte banken totalt 7,2 miljoner B-aktier. Bankens innehav av egna aktier uppgick till 28,6 miljoner aktier.

På bolagsstämman 2004 kommer förslag att behandlas från styrelsen om ett nytt återköpsmandat på maximalt 40 miljoner aktier och att 21,4 miljoner aktier dras in genom nedsättning av aktiekapitalet.

Handelsbankens rating från Moody's höjdes till Aa1. Det innebär att det bara finns en börsnoterad, icke statligt ägd, bankkoncern i världen som har en högre rating från Moody's än Handelsbanken. Handelsbankens rating var oförändrad från de andra två ratinginstituten, Fitch och Standard & Poor's.

Ombildning av SPP

Sedan banken förvärvade SPP i början av 2001 har avsikten varit att ombilda bolaget till ett vinstutdelande bolag, såsom banken gjorde med Handelsbanken Liv 2002. Det är inte ett krav att låta försäkringstagarna rösta huruvida de tillstyrker en ombildning av bolaget eller ej. Både SPP och banken bedömer det emellertid som utomordentligt betydelsefullt att få ett klart mandat från försäkringstagarna. Därför kommer en omröstning bland försäkringstagarna att arrangeras. Denna påbörjas i början av maj och ska vara avslutad vid midsommar. Cirka 330 000 privatpersoner och företag är röstberättigade.

Om resultatet av omröstningen ger banken möjlighet att ombilda SPP och banken får tillstånd av Finansinspektionen, kommer ombildningen ske 1 januari 2006. Då kommer banken att tillföra SPP ett nytt eget kapital på 6-8 mdkr och samtidigt konsolideras SPP in i banken. Bedömningen är att SPP redan 2006 kommer att öka bankens rörelseresultat.

Lars O Grönstedt
Verkställande direktör och koncernchef

Ytterligare information lämnas av:

Lars O Grönstedt, koncernchef
telefon: 08 - 22 92 20, e-post: lagr03@handelsbanken.se

Lennart Francke, chef Ekonomivdelningen
telefon: 08 - 22 92 20, e-post: lefr01@handelsbanken.se

Lars Lindmark, chef Informationsavdelningen
telefon: 08 - 701 10 36, e-post: lali12@handelsbanken.se

Bengt Ragnå, chef Investor Relations
telefon: 08 - 701 12 16, e-post: bera02@handelsbanken.se

Koncernens resultaträkning

Resultaträkningen, som är placerad efter rörelsegrensredovisningen, är upprädd enligt Finansinspektionens föreskrifter. För att tydligare åskådliggöra rörelsens utveckling redovisas resultaträkningen nedan med de olika intäktslagen exklusive det som genereras i tradingverksamheten. Under rubriken "Tradingnetto" redovisas "Nettoresultat av finansiella transaktioner" (aktie-, ränte- och valutarelaterat) samt tradingrelaterade intäkter från övriga intäktslag. Resultatbaserade personalkostnader redovisas separat. Försäkringsrörelsens resultat har fördelats på respektive intäkt- och kostnadslag enligt not 5. Andelar i intresseföretags resultat återfinns under rubriken "Övriga intäkter".

Resultaträkning

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Kv 1	Kv 4	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2004	2003	%	2003
Räntenetto	3 688	3 698	0	3 688	3 585	3	14 642
Provisionsnetto Not 1a	1 576	1 251	26	1 576	1 430	10	5 224
Tradingnetto	741	454	63	741	621	19	2 222
Övriga intäkter	157	104	51	157	-164		204
Summa intäkter	6 162	5 507	12	6 162	5 472	13	22 292
Personalkostnader exkl. resultatbaserade	-1 518	-1 582	-4	-1 518	-1 536	-1	-6 171
Resultatbaserade personalkostnader	-111	-48	131	-111	-52	113	-185
Övriga kostnader	-1 041	-989	5	-1 041	-1 064	-2	-4 093
Summa kostnader	-2 670	-2 619	2	-2 670	-2 652	1	-10 449
Resultat före kreditförluster	3 492	2 888	21	3 492	2 820	24	11 843
Kreditförluster inkl. värdeförändring på övertagen egendom	-45	-31	45	-45	-195	-77	-492
Nedskrivningar/återföringar av finansiella anläggningstillgångar	-	-		-	199	-100	199
Rörelseresultat	3 447	2 857	21	3 447	2 824	22	11 550
Pensionsavräkning		-20	-100		-7	-100	-89
Skatter	-981	-834	18	-981	-843	16	-3 345
Periodens resultat	2 466	2 003	23	2 466	1 974	25	8 116

Not 1a Provisionsnetto

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Kv 1	Kv 4	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2004	2003	%	2003
Courtage	355	183	94	355	248	43	844
Fonder och depå	300	246	22	300	261	15	1 004
Försäkringar	98	80	23	98	97	1	350
Betalningar	376	351	7	376	404	-7	1 532
Ut- och inlåning	380	342	11	380	348	9	1 346
Övrigt	330	278	19	330	362	-9	1 198
Provisionsintäkter	1 839	1 480	24	1 839	1 720	7	6 274
Provisionskostnader	-263	-229	15	-263	-290	-9	-1 050
Provisionsnetto	1 576	1 251	26	1 576	1 430	10	5 224

Övriga upplysningar

Goodwill och immateriella tillgångar

	Jan-mar	Jan-mar		Kv 1	Kv 4	Helår
mkr	2004	2003		2004	2003	2003
Ingående restvärde	8 489	9 183		8 489	8 579	9 183
Under perioden tillkommande	3	1		3	32	34
Periodens avskrivningar	-145	-146		-145	-145	-581
Valutaeffekt	48	-55		48	23	-147
Utgående restvärde	8 395	8 983		8 395	8 489	8 489

Koncernens utveckling per kvartal

	Kv 1	Kv 4	Kv 3	Kv 2	Kv 1
mkr	2004	2003	2003	2003	2003
Räntenetto	3 688	3 585	3 613	3 746	3 698
Provisionsnetto	1 576	1 430	1 313	1 230	1 251
Tradingnetto	741	621	496	651	454
Övriga intäkter	157	-164	114	150	104
Summa intäkter	6 162	5 472	5 536	5 777	5 507
Personalkostnader exkl resultatbaserade	-1 518	-1 536	-1 523	-1 530	-1 582
Resultatbaserade personalkostnader	-111	-52	-45	-40	-48
Övriga kostnader	-1 041	-1 064	-984	-1 056	-989
Summa kostnader	-2 670	-2 652	-2 552	-2 626	-2 619
Resultat före kreditförluster	3 492	2 820	2 984	3 151	2 888
Kreditförluster inkl. värdeförändring på övertagen egendom	-45	-195	-195	-71	-31
Nedskrivningar/återföringar av finansiella anläggningstillgångar	-	199	-	-	-
Rörelseresultat	3 447	2 824	2 789	3 080	2 857
Pensionsavräkning		-7	-35	-27	-20
Skatter	-981	-843	-803	-865	-834
Periodens resultat	2 466	1 974	1 951	2 188	2 003
Nettovinst per aktie, kr	3,57	2,84	2,82	3,15	2,89

Nyckeltal för koncernen

	Jan-mar	Jan-mar	Kv 1	Kv 4	Helår
	2004	2003	2004	2003	2003
Räntabilitet	16,5%	15,1%	16,5%	14,1%	14,9%
Räntabilitet, rörelseresultat efter schablonskatt	16,6%	15,5%	16,6%	14,6%	15,3%
Kostnader/intäkter (K/I-tal)					
- före kreditförluster	43,3%	47,5%	43,3%	48,5%	46,9%
- efter kreditförluster	44,1%	48,1%	44,1%	52,0%	49,1%
Vinst per aktie, kr	3,57	2,89	3,57	2,84	11,70
- rullande 12 månader	12,38	10,70	12,38	11,70	11,70
Utdelning per aktie, kr *					5,25
Justerat eget kapital per aktie, kr	88,85	78,27	88,85	82,61	82,61
Antal utestående aktier, ultimo	686 179 415	693 387 415	686 179 415	693 387 415	693 387 415
Genomsnittligt antal utestående aktier	691 677 505	693 387 415	691 677 505	693 387 415	693 387 415
Antal återköpta aktier, ultimo	28 567 525	21 359 525	28 567 525	21 359 525	21 359 525
Primärt kapital	47 046	41 176	47 046	45 846	45 846
Riskvägd volym	648 028	648 254	648 028	629 767	629 767
Kapitaltäckningsgrad **	10,3%	9,6%	10,3%	10,2%	10,2%
Primärkapitalrelation **	7,5%	6,5%	7,5%	7,3%	7,3%
Medelantal anställda	8 957	9 351	8 957	9 063	9 258
Antal kontor i Norden och Storbritannien, ultimo	558	553	558	554	554

* Enligt styrelsens förslag

** Inklusive upparbetade vinstmedel

Rörelsegrenarna

Koncernens resultaträkning fördelad per rörelsegren

mkr	Kontors- rörelsen	Markets	Kapital- förvalt.	Pension & Försäkr.	Övrig verksamhet	Elimi- neringar	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003
Räntenetto	3 831	463	36	7	-28	-4	4 305	4 611
Provisionsnetto	931	279	213	94	14		1 531	1 206
Nettoresultat av finansiella transaktioner	13	-86	6	55	-17		-29	-654
Övriga intäkter	59	316	19	8	917	-964	355	344
Summa intäkter	4 834	972	274	164	886	-968	6 162	5 507
Summa kostnader	-1 960	-608	-129	-110	-831	968	-2 670	-2 619
Resultat före kreditförluster	2 874	364	145	54	55		3 492	2 888
Kreditförluster inkl. värdeförändring på övertagen egendom	-69	24	-				-45	-31
Rörelseresultat	2 805	388	145	54	55		3 447	2 857
Räntabilitet, %	16,0	23,8	21,6	20,8			16,5	15,1
Medelantal anställda	5 753	1 052	296	179	1 677		8 957	9 351

Interna intäkter och kostnader ingår i respektive resultatrad. De interna intäkterna består av ersättning för utförd tjänst enligt självkostnadsprincipen. Bland kostnaderna ingår de fördelningar av kostnader som sker internt inom koncernen avseende tjänster från affärsstödjande verksamheter.

I rörelsegrenen Pension och Försäkring redovisas Handelsbanken Liv.

I rörelsegrenen Övrig verksamhet ingår Finansförvaltning samt Centrala huvudkontorets stabsavdelningar. Vidare ingår realisationsresultat, utdelningar samt intäkter och kostnader som inte kan hänföras till någon specifik rörelsegren.

Räntabiliteten är för rörelsegrenarna beräknad efter schablonskatt, medan den för hela koncernen är beräknad efter full skatt och för 2003 även efter pensionsavräkning. Det egna kapitalet, som ligger till grund för räntabilitetsberäkningen, motsvarar de krav som följer av kapitaltäckningslagen.

Resultatet från försäkringsrörelsen och intressebolag redovisas i enlighet med vad som framgår på sid 3.

Rörelsegrenarnas jämförelsetal för 2003 har inte räknats om med anledning av de nya redovisningsprinciperna för ersättningar till anställda.

Kontorsrörelsen

Rörelsegrenen Kontorsrörelsen består av elva regionbanker, Handelsbanken Finans och Stadshypotek Bank. Av regionbankerna finns sju i Sverige och en i vardera Storbritannien, Danmark, Finland och Norge. I Handelsbanken utgår verksamheten från kontoren och där samordnas tjänsterna för bankens samtliga kunder, inklusive de allra största företagen. Regionbankerna drivs med lönsamhetsansvar och enligt samma koncept överallt - universalbankstjänster levererade med bättre service och till lägre kostnader jämfört med övriga banker i Norden. Handelsbanken Finans har ett heltäckande sortiment av finansbolagstjänster i de fyra nordiska länderna och är i en uppbyggnadsfas i Storbritannien. Handelsbanken Finans arbetar genom bankens kontor och i finansieringssamarbeten med återförsäljare och leverantörer. Stadshypotek Bank är en av Sveriges ledande Internet- och telefonbanker och arbetar under eget varumärke och med eget sortiment.

Resultaträkning

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Kv 1	Kv 4	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2004	2003	%	2003
Räntenetto	3 831	3 924	-2	3 831	3 721	3	15 467
Provisionsnetto	931	741	26	931	921	1	3 166
Nettoresultat av finansiella transaktioner	13	-247		13	-20		-587
Övriga intäkter	59	49	20	59	16	269	196
Summa intäkter	4 834	4 467	8	4 834	4 638	4	18 242
Summa kostnader	-1 960	-1 959	0	-1 960	-1 983	-1	-7 809
Resultat före kreditförluster	2 874	2 508	15	2 874	2 655	8	10 433
Kreditförluster inkl. värdeförändring							
på övertagen egendom	-69	-33	109	-69	-194	-64	-495
Rörelseresultat	2 805	2 475	13	2 805	2 461	14	9 938
Räntabilitet, %	16,0	17,4		16,0	17,2		17,5
Medelantal anställda	5 753	6 043	-5	5 753	5 858	-2	6 019

Resultatutveckling

Resultatet blev 2 805 mkr (2 475), en ökning med 13%. Intäkterna var 8% högre medan kostnaderna var oförändrade. I förhållande till föregående kvartal sjönk kostnaderna med 1%. Kreditförlusterna var på en mycket låg nivå och uppgick till 69 mkr (33).

Kontorsrörelsen i Sverige

Den svenska kontorsrörelsen består av sju regionbanker med totalt 452 kontor. Resultatet uppgick till 2 503 mkr (2 238), en ökning med 12%. Intäkter och omkostnader ökade med 8% respektive 3%. Kreditförlusterna var fortsatt mycket låga.

Medelvolymen utlåning ökade till 672 mdkr (664), en ökning med drygt 1%. Privatmarknaden ökade med 13,9 mdkr medan företagsmarknaden minskade med 6,1 mdkr. Medelvolymen hypotekslån på privatmarknaden gick upp med 15,9 mdkr eller knappt 7% medan bankutlåning till hushållsmarknaden minskade. Under kvartalet ökade medelvolymen hypoteksutlåning på privatmarknaden med 3,4 mdkr, en ökning med 1,4%. Medelvolymen hushållsinlåning ökade med knappt 6% till 85 mdkr. Totalt uppgick medelvolymen inlåning, från både företag och hushåll, till 207 mdkr (199).

Bolånemarknaden karaktäriserades både av stark tillväxt och mycket hård konkurrens, det sistnämnda framför allt i storstads- och tillväxtregionerna. För Handelsbanken är det viktigt, även när priskonkurrensen på någon specifik produktmarknad är mycket

stark, att kontoren och de kundansvariga avgör vilka åtgärder som ska vidtagas för att möta konkurrensen. Eventuella centrala åtgärder ska ha som utgångspunkt att underlätta för kontoren att möta kundernas krav och förväntningar. I början av april annonserades att räntepåslaget för bostadsrätter och fritidshus tas bort på hypotekslån med bunden ränta. Vidare lanserades en ny låneprodukt för privatmarknaden, ett fasträntelån med 3 månaders räntebindning, vilket är ett bra alternativ till rörlig ränta då efterfrågan på kortfristiga bindningar är fortsatt stor.

Kontorsrörelsen i Sverige

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2003
Intäkter	3 788	3 496	8	14 332
Omkostnader	-1 331	-1 287	3	-5 117
Kreditförluster	46	29	59	-151
Rörelseresultat	2 503	2 238	12	9 064

Kontorsrörelsen utanför Sverige

Handelsbanken bedriver universalbanksrörelse i Storbritannien, Danmark, Finland och Norge, med en regionbank i varje land. Totalt hade regionbankerna utanför Sverige 106 (101) kontor varav 12 i Storbritannien, 35 i Danmark, 31 i Finland och 28 i Norge. Resultatet ökade, såväl före kreditförluster som efter kreditförluster.

I Storbritannien planerar banken att öppna ytterligare 10 kontor före utgången av 2005. Under kvartalet öppnades två av dessa nya kontor, i Hull och Norwich. Bägge kontoren förstärker bankens närvaro i östra England. Dessutom togs beslut om att etablera ett kontor i Guildford som ligger sydväst om London. I lokal valuta minskade affärsvolymerna. Detta berodde huvudsakligen på att inlåningen från och kort utlåning till större brittiska företag minskade. Utlåningsmarginalerna förbättrades något.

I Norge fortsatte förberedelserna för att öppna sju nya kontor under året. Rekrutering av personal pågår och kontorslokaler har anskaffats till några av etableringarna. Resultatutvecklingen var fortsatt stark och resultatet före kreditförluster var det högsta någonsin. Utlåningsvolymerna ökade snabbare än marknaden totalt, såväl för utlåning till företag som till hushåll. Medelvolymer utlåning till företag, jämfört med motsvarande period föregående år, ökade med 11%. Justeras siffran för shippingportföljen, som kom in i Handelsbanken via Bergensbanken och är under avveckling, var ökningstakten 18%. Hushållsutlåningen ökade med 19%. Totalt, inklusive shippingportföljen, uppgick medelvolymer utlåning till 52 mdr nkr. Medelinlåningen från hushåll och företag ökade med 10% respektive 29%. Totalt var medelvolymer inlåning knappt 21 mdr nkr.

I Danmark förbättrades K/I-talet för sjätte kvartalet i rad och rörelseresultatet ökade med 40%. Två nya kontor öppnades i Amager och Roskilde. Senare under året kommer ett kontor att öppnas i Fredericia. Den danska marknaden kännetecknades av en kraftig efterfrågan på bostadslån och fortsatt stark konkurrens. I denna marknad klarade sig Handelsbanken utmärkt. Medelvolymer hushållsutlåning ökade i förhållande till första kvartalet 2003 med 48% och företagsutlåningen med 15%. Totalt ökade medelvolymer utlåning med 24%. Ökning i förhållande till förra kvartalet var 4%. Medelvolymer inlåning ökade med 17% jämfört med motsvarande period föregående år men minskade med 3% i förhållande till förra kvartalet. Det var inlåning från företag som minskade.

I Finland öppnades bankens andra kontor i Tammerfors. Rörelseresultatet steg kraftigt, mycket på grund av starkt ökade provisionsintäkter. Antalet kunder ökade med 20% jämfört med motsvarande period föregående år och med 5% sedan förra kvartalet. Medelvolymer utlåning uppgick till 5,7 mdr euro, en ökning med 24% jämfört med motsvarande period föregående år. Företags- och hushållsutlåningen ökade med 24% respektive 22%. Medelvolymer inlåning ökade med 9%, där företagsinlåningen minskade med 11% medan hushållsinlåningen ökade med 39%. Marginalerna för större företag, som under tidigare kvartal varit något stigande, började att försämrans något.

Kontorsrörelsen utanför Sverige

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2003
Intäkter	795	751	6	2 984
Omkostnader	-408	-427	-4	-1 669
Kreditförluster	-54	-19	184	-443
Rörelseresultat	333	305	9	872

Handelsbanken Finans

Resultatet ökade med 19% till 140 mkr (118). Affärsvolymerna ökade och omkostnaderna samt kreditförlusterna var lägre.

Handelsbanken Finans vann marknadsandelar inom alla affärsområden. Inom Leasing och avbetalning i Danmark träffades ett av de största avtalen någonsin och i Storbritannien tecknades ett flertal avtal via kontorsrörelsen. De första av dessa har redan startat. Inom Fakturatjänster utvecklades ett nytt fakturabelåningskonto som har samma egenskaper som ett affärskonto. Inom Säljfinans präglades kvartalet av deltagande i mässor runt om i Norden för båt-, MC- och husvagnsbranscherna.

Handelsbanken Finans

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2003
Intäkter	251	243	3	926
Omkostnader	-110	-120	-8	-480
Kreditförluster	-1	-5	-80	-10
Rörelseresultat	140	118	19	436

Stadshypotek Bank

Resultatet steg till 6 mkr (5). Intäkterna minskade något samtidigt som kostnaderna sjönk. Jämfört med föregående kvartal var resultatet oförändrat. Bankens nya Internetbank lanserades. I samband med den utökades öppettiderna för Internetjänsten och nya funktioner tillkom. Vidare etablerades två nya kort-samarbeten.

Stadshypotek Bank

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2003
Intäkter	32	33	-3	131
Omkostnader	-26	-28	-7	-109
Kreditförluster	0	0	0	0
Rörelseresultat	6	5	20	22

Handelsbanken Markets

Handelsbanken Markets verksamhet är organiserad i två affärsområden: Handelsbanken Capital Markets och Handelsbanken Markets International. Capital Markets består av Corporate Finance, inklusive Debt Capital Markets, aktiehandel, valuta- och räntehandel samt Strukturerade produkter. Dessutom ingår stöd till kontorsrörelsen för produkter inom samma områden. Markets International består av bankrörelsen utanför Norden och Storbritannien, Handelsfinansiering samt Finansiella institutioner. Antalet medarbetare uppgår till drygt 1 000 i 16 länder. Förutom de två affärsområdena ingår även back- och middle office samt administrationsavdelningar.

Resultaträkning

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Kv 1 2004	Kv 4 2003	Föränd. %	Helår 2003
Räntenetto	463	501	-8	463	523	-11	2 667
Provisionsnetto	279	175	59	279	249	12	779
Nettoresultat av finansiella transaktioner	-86	-231	63	-86	-110	22	-1 124
Övriga intäkter	316	365	-13	316	153	107	874
Summa intäkter	972	810	20	972	815	19	3 196
Summa kostnader	-608	-544	12	-608	-566	7	-2 189
Resultat före kreditförluster	364	266	37	364	249	46	1 007
Kreditförluster inkl. värdeförändring på övertagen egendom	24	1		24	-1		2
Rörelseresultat	388	267	45	388	248	56	1 009
Räntabilitet, %	23,8	16,7		23,8	16,8		16,1
Medelantal anställda	1 052	1 083	-3	1 052	1 045	1	1 063

Resultatutveckling

Rörelseresultatet uppgick till 388 mkr (267), en ökning med 45%. Intäkterna steg med 20% och kostnaderna med 12%. Kostnadsökningen berodde i huvudsak på ökade avsättningar för resultatbaserade personalkostnader och kostnader av engångskaraktär. Exklusive dessa poster sjönk kostnaderna med 4%. Resultatet efter kreditförluster påverkades av en återvunnen avsättning för kreditförluster.

Handelsbanken Capital Markets

Resultatet gick upp med 86% till 270 mkr (145). Intäkterna steg med 34% och kostnaderna med 14%. Samtliga enheter utvecklades positivt. På kostnadssidan fick de åtgärder som vidtogs förra året effekt. Försäljningen av aktier till engelska och kontinentaleuropeiska investerare koncentrerades till London.

Handelsbanken Capital Markets

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Helår 2003
Intäkter	721	539	34	2 167
Omkostnader	-451	-394	14	-1 602
Kreditförluster				
Rörelseresultat	270	145	86	565

Ränte- och valutahandeln utvecklades tillfredsställande.

Marknaden uppvisade stor rörlighet med stora prisförändringar. Aktiviteten inom Corporate Finance var högre än föregående år och bankens enhet för strukturerade produkter utvecklades positivt. Marknadsandelarna för olika typer av specialprodukter var fortsatt höga.

Handelsbanken Markets International

Resultatet för bankrörelsen utanför Norden och Storbritannien förbättrades och uppgick till 59 mkr (44), en ökning med 34%. Återvunna avsättningar för kreditförluster förklarar hela resultatökningen. Rörelseresultaten för verksamheterna i Polen och Asien förbättrades medan de försämrades i USA och Mid-Europe. Utvecklingen i USA berodde helt på valutakursförändringar.

Verksamheten i Sverige visade ett oförändrat resultat till följd av lägre clearingintäkter och högre exportrembursprovisioner.

Handelsbanken Markets International

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Helår 2003
Intäkter	123	128	-4	503
Omkostnader	-88	-86	2	-367
Kreditförluster	24	2		2
Rörelseresultat	59	44	34	138

Handelsbanken Kapitalförvaltning

Handelsbanken Kapitalförvaltning omfattar Fondförvaltning, Diskretionär förvaltning och Institutionella depå tjänster. Utöver verksamhet riktad till företag, institutioner och privatpersoner ger Kapitalförvaltningen stöd till kontorsrörelsen beträffande kapitalplacering, portföljssystem samt stiftelseredovisning. Verksamheten bedrivs i de fyra nordiska länderna samt i Luxemburg, Schweiz, Frankrike och Spanien.

Resultaträkning

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Kv 1 2004	Kv 4 2003	Föränd. %	Helår 2003
Räntenetto	36	38	-5	36	40	-10	157
Provisionsnetto	213	178	20	213	191	12	734
Nettoresultat av finansiella transaktioner	6	2	200	6	2	200	13
Övriga intäkter	19	13	46	19	22	-14	64
Summa intäkter	274	231	19	274	255	7	968
Summa kostnader	-129	-133	-3	-129	-129	0	-507
Resultat före kreditförluster	145	98	48	145	126	15	461
Kreditförluster inkl. värdeförändring på övertagen egendom	-	1	-100	-	0	-100	1
Rörelseresultat	145	99	46	145	126	15	462
Räntabilitet, %	21,6	17,2		21,6	22,2		20,0
Medelantal anställda	296	312	-5	296	293	1	303

Resultatutveckling

Rörelseresultatet ökade med 46% och uppgick till 145 mkr (99). Intäkterna ökade med 19% främst till följd av högre börsvärden. Omkostnaderna minskade med 3%. Den av Handelsbanken Kapitalförvaltning förvaltade volymen uppgick till 267 mdkr (214). Totalt förvaltad kapital i koncernen uppgick till 312 mdkr (248).

Fondförvaltning

Bankens fondbolag förvaltade 80 fonder (87) till ett sammanlagt värde av 121 mdkr (88). Av det förvaltade kapitalet var 43% (38) placerat i aktiefonder, 28% (33) i räntefonder, 3% (4) i hedgefonder och 26% (25) i blandfonder. Genomsnittligt förvaltad kapital, som ligger till grund för förvaltningsprovisionerna, ökade med 34% och uppgick till 119 mdkr (89).

Nysparandet på den svenska fondmarknaden uppgick till 29,9 mdkr (26,5). Av detta svarade premiepensionssparandet för 13,3 mdkr (12,8). Handelsbankens marknadsandel av det totala nettoflödet till den svenska fondmarknaden uppgick till 11,5%.

Diskretionär förvaltning

Den diskretionärt förvaltade volymen uppgick till 151 mdkr (131) varav 32% var exponerade mot aktiemarknader och resten mot räntemarknader. 15 mdkr (11) var placerade i Handelsbankens fonder. Under kvartalet tillkom nio nya kunder.

Kapitalförvaltning utanför Norden och Storbritannien

Utanför Norden och Storbritannien bedrivs kapitalförvaltning i bankens dotterbolag i Luxemburg med filial i Zürich. Den förvaltade volymen uppgick till 9 mdkr (6).

Handelsbanken Pension och Försäkring

I rörelsegrenen Handelsbanken Pension och Försäkring ingår Handelsbanken Liv och SPP. Tillsammans är bolagen en av de ledande aktörerna på marknaden med ett komplett sortiment av livförsäkringsprodukter för tjänste- och privatpension samt förmögenhetslösningar för företag, organisationer och privatpersoner. Bolagen säljer sina tjänster via Handelsbankens kontorsrörelse, direktförsäljning och fristående mäklare. Handelsbanken Liv har ombildat den traditionella försäkringsverksamheten till vinstutdelande och bedriver fondförsäkringsverksamhet och försäkring med garanterad ränta i samma bolag. Försäkringsverksamheten i SPP drivs enligt ömsesidiga principer och konsolideras därför inte i Handelsbankskoncernen.

Resultaträkning

Resultaträkningen omfattar enbart Handelsbanken Liv

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Kv 1 2004	Kv 4 2003	Föränd. %	Helår 2003
Räntenetto	7	8	-13	7	5	40	31
Provisionsnetto	94	78	21	94	89	6	334
Nettoresultat av finansiella transaktioner	55	-14		55	96	-43	140
Övriga intäkter	8	11	-27	8	-225		-171
Summa intäkter	164	83	98	164	-35		334
Summa kostnader	-110	-103	7	-110	-106	4	-414
Resultat före kreditförluster	54	-20		54	-141		-80
Kreditförluster inkl. värdeförändring på övertagen egendom							
Rörelseresultat	54	-20		54	-141		-80
Räntabilitet, %	20,8			20,8			
Medelantal anställda	179	230	-22	179	179	0	192

Handelsbanken Liv

Resultatet uppgick till 54 mkr (-20). Det var framför allt utvecklingen av det finansiella resultatet som bidrog till resultatförbättringen. Totalavkastningen, på de medel som förvaltas för försäkringar med garanterad ränta, uppgick första kvartalet till 2,26%. Då avkastningen översteg den garanterade räntan erhöll Handelsbanken Liv 10% av totalavkastningen. Eftersom den genomsnittligt förvaltade volymen uppgick till drygt 19 mdkr innebar det att avkastningsdelningen blev 43 mkr.

Administrationsresultatet var positivt. Intäkterna ökade genom högre kapitalrelaterade intäkter.

Premieinkomsten uppgick totalt till 1,6 mdkr (1,4), en ökning med 14%. Traditionell försäkring svarade för 0,8 mdkr (0,7) och fondförsäkring för 0,8 mdkr (0,7).

Det förvaltade kapitalet ökade med 25% jämfört med första kvartalet föregående år, och uppgick till 38,6 mdkr, varav försäkringar med garanterad ränta svarade för 19,8 mdkr (18,2).

Kapitalbasen, som består av eget kapital och förlagslån, uppgick till 1 662 mkr. Den ska ställas i relation till erforderlig solvens som uppgick till 1 209 mkr. Solvenskvoten var 1,37. I Handelsbanken Liv är det bolaget som står för

riskkapitalet till skillnad från ömsesidiga livförsäkringsbolag där försäkringstagarna ensamma står all risk. Handelsbanken Liv har som mål att solvenskvoten ska vara 1,30.

Handelsbanken Liv, placeringstillgångar

	31 mar 2004	31 dec 2003	31 dec 2002
Exponering i %			
Aktier	31	22	18
Räntebärande	62	69	72
Fastigheter	7	7	7
Övrigt	0	2	3
Summa	100	100	100

Handelsbanken Liv, delresultat och nyckeltal

	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Helår 2003
Administrationsresultat, mkr	9	-1	21
Riskresultat, mkr	-11	-8	-21
Finansiellt resultat, mkr	47	-15	-95
Avkastning eget kapital, mkr	9	4	15
Totalavkastning, %	2,26	0,08	6,27
Förvalt kapital, mdkr	39	31	37
Solvenskvot	1,37	1,26	1,33

Stor affär inom tjänstepension

Handelsbanken Liv utsågs till en av leverantörerna i en upphandling av tjänstepensioner som genomfördes av fem stora svenska aktiebolag. Handelsbanken Liv är det enda bolag som blir valbart för både fond- och traditionellt förvaltade försäkringar. Affären omfattar cirka 12 000 "tiotaggare", d v s tjänstemän med en årsinkomst överstigande 423 000 kronor.

Kunderna kan välja Handelsbanken Livs vinstutdelande tjänstepensionsprodukt med garanterad ränta eller fonder ur Handelsbankens och SPPs fondutbud.

SPP

SPP drivs enligt ömsesidiga principer, vilket bland annat innebär att SPPs resultat inte påverkar Handelsbankskoncernens resultat. Försäkringstagarna delar ensamma på underskott såväl som överskott och står därmed själva för alla risker.

Resultatet uppgick till 1,2 mdkr (0,3). Förbättringen berodde huvudsakligen på en väsentligt ökad kapitalavkastning och att driftskostnaderna fortsatte att minska. Driftskostnaderna minskade med 36%. Totalavkastningen var under första kvartalet 2,39%, en förbättring med 1,92 procentenheter jämfört med samma period föregående år.

Premieinkomsten uppgick till 2,5 mdkr (3,0), en minskning med 16%. Traditionell försäkring svarade för 1,4 mdkr (1,9) och fondförsäkring för 1,1 mdkr (1,1). Minskningen av premieinkomsten berodde framför allt på minskade premier för avgångspensioner men också minskade premier för frivillig arbetsgivarplan.

Det förvaldade kapitalet uppgick till 90 mdkr (80) varav traditionell försäkring svarade för 76,7 mdkr och fondförsäkring för 13,3 mdkr. Aktieandelen i det förvaldade kapitalet för den traditionella livförsäkringsrörelsen ökade under kvartalet från 15,3% till 19,2% och uppgick i genomsnitt till 17,6%.

SPPs kapitalbas, bestående av i huvudsak aktiekapital, förlagslån, konsolideringsfond och övervärde i dotterbolag, översteg erforderlig solvens och uppgick till 4 846 mkr, vilket gav en solvenskvot på 1,60. Den förbättrade solvenskvoten beror framför allt på den förbättrade resultatnivån.

SPPs kollektiva konsolidering, d v s marknadsvärdet av bolagets tillgångar i relation till garanterade och ej garanterade åtaganden, uppgick till 101%.

SPP, placeringstillgångar

	31 mar 2004	31 dec 2003	31 dec 2002
Exponering i %			
Aktier	19	15	9
Räntebärande	77	81	87
Fastigheter	0	0	-
Övrigt	4	4	4
Summa	100	100	100

SPP, nyckeltal

	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Helår 2003
Totalavkastning, %	2,39	0,47	5,31
Förvaltad kapital, mdkr	90	80	87
Solvenskvot	1,60	1,14	1,28
Konsolideringsgrad, %	101	98	100

Ny gemensam riskorganisation

Sedan den 1 februari 2004 har SPP och Handelsbanken Liv en gemensam riskorganisation. Den nya organisationen består av en avdelning för riskhantering, en bolagsaktuarieavdelning samt en produktaktuarieavdelning.

Ombildningsbeslut

SPPs styrelse beslutade att genomföra omröstning bland berörda försäkringstagare beträffande SPPs ombildning under perioden 3 maj - 24 juni 2004. Totalt är cirka 330 000 försäkringstagare röstberättigade. Ombildningen genomförs under förutsättning att inte en majoritet av de röstande röstar nej till ombildning. Vidare får inte mer än 10% av samtliga röstberättigade rösta mot förslaget.

Koncernens resultaträkning

Enligt Finansinspektionens anvisningar

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Kv 1 2004	Kv 4 2003	Föränd. %	Helår 2003
Ränteintäkter	10 854	12 762	-15	10 854	12 240	-11	47 837
Räntekostnader	-6 553	-8 152	-20	-6 553	-7 956	-18	-29 492
Räntenetto	4 301	4 610	-7	4 301	4 284	0	18 345
Erhållna utdelningar	290	264	10	290	43		491
Provisionsintäkter	1 702	1 371	24	1 702	1 590	7	5 800
Provisionskostnader	-266	-244	9	-266	-294	-10	-1 093
Provisionsnetto	Not 1 1 436	1 127	27	1 436	1 296	11	4 707
Nettoresultat av finansiella transaktioner	Not 2 -89	-632	86	-89	-167	47	-1 827
Övriga rörelseintäkter	51	87	-41	51	40	28	243
Summa intäkter	5 989	5 456	10	5 989	5 496	9	21 959
Allmänna administrationskostnader							
- Personalkostnader	-1 594	-1 589	0	-1 594	-1 554	3	-6 216
- Övriga kostnader	Not 3 -719	-685	5	-719	-756	-5	-2 855
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-209	-214	-2	-209	-168	24	-807
Summa kostnader	-2 522	-2 488	1	-2 522	-2 478	2	-9 878
Resultat före kreditförluster	3 467	2 968	17	3 467	3 018	15	12 081
Kreditförluster netto	Not 4 -45	-33	36	-45	-195	-77	-507
Värdeförändring på övertagen egendom	-	2	-100	-	0	-100	15
Återföringar av nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar	-	-		-	199	-100	199
Andelar i intresseföretags resultat	4	-2		4	17	-76	29
Bankrörelsens resultat	3 426	2 935	17	3 426	3 039	13	11 817
Försäkringsrörelsens resultat	Not 5 21	-78		21	-215		-267
Rörelseresultat	3 447	2 857	21	3 447	2 824	22	11 550
Pensionsavräkning		-20	-100		-7	-100	-89
Skatter	-981	-834	18	-981	-843	16	-3 345
Periodens resultat	2 466	2 003	23	2 466	1 974	25	8 116
Nettovinst per aktie, kr	3,57	2,89		3,57	2,84		11,70

Noter till resultaträkning enligt Finansinspektionens anvisningar

Not 1 Provisionsnetto

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Kv 1 2004	Kv 4 2003	Föränd. %	Helår 2003
Betalningar	376	351	7	376	404	-7	1 532
Utlåning	270	226	19	270	240	13	905
Inlåning	18	22	-18	18	27	-33	79
Garantier	92	93	-1	92	80	15	361
Värdepapper	615	400	54	615	473	30	1 719
Övrigt	331	279	19	331	366	-10	1 204
Provisionsintäkter	1 702	1 371	24	1 702	1 590	7	5 800
Provisionskostnader	-266	-244	9	-266	-294	-10	-1 093
Provisionsnetto	1 436	1 127	27	1 436	1 296	11	4 707

Noter till resultaträkning enligt Finansinspektionens anvisningar (forts)

Not 2 Nettoresultat av finansiella transaktioner

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Kv 1	Kv 4	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2004	2003	%	2003
Aktier och andelar	52	-308		52	101	-49	-176
Räntebärande värdepapper	-93	-3		-93	385		677
Realisationsresultat	-41	-311	-87	-41	486		501
Aktier och andelar	-40	184		-40	-89	55	34
Räntebärande värdepapper	714	598	19	714	-160		831
Orealiserade värdeförändringar	674	782	-14	674	-249		865
Valutakursförändringar	-722	-1 103	35	-722	-404	-79	-3 193
Nettoresultat av finansiella transaktioner	-89	-632	86	-89	-167	47	-1 827

Not 3 Övriga administrativa kostnader

	Jan-mar	Jan-mar	Föränd.	Kv 1	Kv 4	Föränd.	Helår
mkr	2004	2003	%	2004	2003	%	2003
Fastigheter och lokaler	-203	-210	-3	-203	-206	-1	-867
Externa datakostnader	-136	-118	15	-136	-160	-15	-553
Kommunikation	-100	-109	-8	-100	-99	1	-392
Resor och marknadsföring	-57	-59	-3	-57	-72	-21	-252
Köpta tjänster	-106	-89	19	-106	-101	5	-383
Materialanskaffning	-45	-45	0	-45	-52	-13	-181
Andra omkostnader	-72	-55	31	-72	-66	9	-227
Övriga administrativa kostnader	-719	-685	5	-719	-756	-5	-2 855

Noter till resultaträkning enligt Finansinspektionens anvisningar (forts)

Not 4 Kreditförluster

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Kv 1 2004	Kv 4 2003	Föränd. %	Helår 2003
A. Specifik reservering för individuellt värderade lånefordringar:							
Periodens bortskrivning avseende konstaterade kreditförluster	-239	-222	8	-239	-729	-67	-1 269
Återförda tidigare gjorda reserveringar för sannolika kreditförluster som i periodens bokslut redovisas som konstaterade förluster	160	167	-4	160	677	-76	1 097
Periodens reservering avseende sannolika kreditförluster	-185	-130	42	-185	-580	-68	-1 278
Inbetalt på tidigare års konstaterade kreditförluster	150	78	92	150	135	11	454
Återförda ej längre erforderliga reserveringar för sannolika kreditförluster	131	161	-19	131	128	2	505
Generell reserv för sannolika, ej identifierade kreditförluster	-60	-80	-25	-60	180	-	-
Periodens nettokostnad för individuellt värderade lånefordringar	-43	-26	65	-43	-189	-77	-491
B. Gruppvis reservering för individuellt värderade lånefordringar:							
Avsättning/upplösning av gruppvis reservering	-	-	-	-	-	-	-
C. Gruppvis värderade homogena grupper av lånefordringar med begränsat värde och likartad kreditrisk:							
Periodens bortskrivning avseende konstaterade kreditförluster	-6	-12	-50	-6	-15	-60	-49
Inbetalt på tidigare års konstaterade kreditförluster	5	6	-17	5	7	-29	26
Avsättning/upplösning av reserv för kreditförluster	-1	-1	0	-1	2	-	7
Periodens nettokostnad för gruppvis värderade homogena lånefordringar	-2	-7	-71	-2	-6	-67	-16
D. Transfereringsrisk:							
Avsättning/upplösning av reserv för transfereringsrisker	-	-	-	-	-	-	-
Periodens nettokostnad för kreditförluster (A+B+C+D)	-45	-33	36	-45	-195	-77	-507

Enligt Finansinspektionens redovisningsföreskrifter ska fordringar, som individuellt har bedömts vara bokförda till rätt värde, även bedömas med avseende på om något behov av gruppvis reservering för sannolika kreditförluster ändå kan föreligga. Utöver den riskbedömning av individuella lånefordringar, som kvartalsvis genomförs av samtliga kund- och kreditansvariga enheter i koncernen, har några sådana gruppvisa reserveringsbehov inte kunnat identifieras.

Noter till resultaträkning enligt Finansinspektionens anvisningar (forts)

Not 5 Försäkringsrörelsens resultat

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Föränd. %	Kv 1 2004	Kv 4 2003	Föränd. %	Helår 2003
Räntenetto	4	1	300	4	4	0	17
Erhållna utdelningar	3	3	0	3	0		3
Provisionsnetto	95	79	20	95	89	7	336
Nettoresultat av finansiella transaktioner	60	-22		60	102	-41	149
Övriga rörelseintäkter	7	-8		7	-235		-198
Summa intäkter	169	53	219	169	-40		307
Personalkostnader	-35	-41	-15	-35	-34	3	-140
Övriga kostnader	-74	-51	45	-74	-101	-27	-276
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-39	-39	0	-39	-39	0	-155
Summa kostnader	-148	-131	13	-148	-174	-15	-571
Andel i intresseföretags resultat	-	-		-	-1	100	-3
Försäkringsrörelsens resultat	21	-78		21	-215		-267

Försäkringsrörelsens resultat enligt ÅRFL

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Helår 2003
Teknisk redovisning av försäkringsrörelsen			
Premieinkomst	1 598	1 435	4 934
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	0	0	1
Kapitalavkastning, intäkter	483	530	1 468
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	318	169	554
Värdeökning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	746	-	1 801
Övriga tekniska intäkter	0	-	-
Försäkringsersättningar	-855	-840	-3 214
Förändring i försäkringstekniska avsättningar	-1 807	416	-4 461
Driftskostnader	-82	-73	-297
Kapitalavkastning, kostnader	-56	-380	-239
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	0	-56	-340
Värdeminskning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken	0	-913	0
Andel i intresseföretags resultat	0	-	-3
Övriga tekniska kostnader	-47	-50	-203
Kapitalavkastning överförd till finansrörelsen	-2	0	-6
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	296	238	-5
Icke-teknisk redovisning			
Kapitalavkastning, intäkter	21	41	93
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	12	-	11
Kapitalavkastning överförd från livförsäkringsrörelsen	2	0	6
Kapitalavkastning, kostnader	-13	-18	-54
Orealiserade förluster på placeringstillgångar	0	-26	-18
Kapitalavkastning överförd till skadeförsäkringsrörelsen	0	-	-1
Avkastningsskatt	-297	-313	-299
Resultat före bolagsskatt	21	-78	-267
Skatt	9	16	35
Periodens resultat	30	-62	-232

Koncernens balansräkning

		31 mar	31 dec	30 sep	31 mar
mkr		2004	2003	2003	2003
Utlåning till allmänheten	Not 1	840 892	823 142	827 324	816 680
Utlåning till kreditinstitut		115 603	115 273	122 267	102 679
Räntebärande värdepapper					
- Finansiella anläggningstillgångar		7 828	7 675	7 609	7 127
- Finansiella omsättningstillgångar		134 836	119 634	128 697	132 107
Övriga tillgångar		216 737	194 730	230 242	190 950
Summa tillgångar		1 315 896	1 260 454	1 316 139	1 249 543
In- och upplåning från allmänheten		309 516	303 326	276 585	287 972
Skulder till kreditinstitut		244 238	202 689	267 702	225 512
Emitterade värdepapper m m		464 144	458 701	452 912	461 869
Efterställda skulder		27 616	26 732	26 934	28 456
Övriga skulder		210 015	212 171	237 195	191 605
Eget kapital	Not 2	60 367	56 835	54 811	54 129
Summa skulder och eget kapital		1 315 896	1 260 454	1 316 139	1 249 543

Noter till balansräkningen

Not 1 Utlåning till allmänheten

		31 mar	31 dec	30 sep	31 mar
mkr		2004	2003	2003	2003
Utlåning svenska kronor					
- till hushåll		296 541	293 865	289 446	283 615
- till företag m fl *		344 627	336 463	346 253	341 395
		641 168	630 328	635 699	625 010
Utlåning utländsk valuta					
- till hushåll		50 915	47 345	44 391	42 470
- till företag m fl *		151 435	148 118	150 273	152 126
		202 350	195 463	194 664	194 596
Reserv för sannolika kreditförluster		-2 626	-2 649	-3 039	-2 926
Summa utlåning till allmänheten		840 892	823 142	827 324	816 680
* Varav Riksgälden		2 713	70	755	0

Utlåning till allmänheten, sektor- och branschfördelad

	Utlåning före beaktande av reserveringar	Reserveringar för sannolika kreditförluster	Utlåning efter beaktande av reserveringar
mkr			
Svenska motparter			
Privatpersoner	298 783	-254	298 529
- Varav hypotekslån	251 246	-64	251 182
Fastighetsförvaltning	262 233	-399	261 834
- Varav hypotekslån	140 801	-273	140 528
Byggnadsverksamhet	9 198	-43	9 155
Handel, hotell och restaurang	23 614	-341	23 273
Tillverkningsindustri	25 332	-408	24 924
Transport, kommunikation	7 576	-75	7 501
Kommuner	5 605	0	5 605
Övrigt	31 898	-178	31 720
Summa svenska motparter	664 239	-1 698	662 541
Utländska motparter	179 279	-928	178 351
Summa utlåning till allmänheten	843 518	-2 626	840 892

Noter till balansräkningen (forts)

Not 2 Förändring av eget kapital

mkr	Jan-mar 2004	Helår 2003	Jan-sep 2003	Jan-mar 2003
Ingående eget kapital	56 835	52 192	52 192	52 192
Effekt av byte av redovisningsprinciper	1 966			
Utdelning	-	-3 294	-3 294	-
Återköp av egna aktier	-999			
Förändring av omräkningsdifferens	99	-179	-229	-66
Periodens resultat	2 466	8 116	6 142	2 003
Utgående eget kapital	60 367	56 835	54 811	54 129

Övriga upplysningar

Redovisningen följer bestämmelserna i lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (ÅRKL), Redovisningsrådets rekommendationer samt tillämpningsföreskrifter utfärdade av Finansinspektionen (FFFS 2002:22). I balans- och resultaträkningen har vissa smärre omklassificeringar gjorts. Jämförelsesiffror har omräknats. Samma redovisningsprinciper tillämpas i delårsrapporten som tillämpades i den senaste årsredovisningen med undantag av redovisningen av ersättningar till anställda. Införandet av Redovisningsrådets rekommendation RR 29 Ersättningar till anställda (IAS 19 Employee Benefits) har inneburit att pensionskostnader beräknas på annat sätt än tidigare samt att tillgångar och skulder avseende förmånsbaserade pensionslösningar redovisas redovisas direkt i balansräkningen. Den förändrade pensionsredovisningen tillämpas enligt rekommendationen framåt men med omräkning av ingående balans. Den ändrade pensionsredovisningen har påverkat Övriga tillgångar, Avsättning för skatteskulder samt Balanserade vinstmedel. Resultaträkningen påverkas genom att rörelseresultatet påverkas av nettot av förväntad avkastning på placeringstillgångar, ränta på pensionsskulden vid årets ingång samt intjänade pensionrätter under året. Tidigare redovisades en kalkylmässig kostnad och premier till livförsäkringsbolag som en rörelsekostnad. Under dispositioner redovisades tidigare återföring av kalkylmässig kostnad, pensionsutbetalningar samt gottgörelse från pensionsstiftelser. Ränteförmåner till de anställda redovisas nu brutto som ränteintäkter och personalkostnader. Tidigare redovisades dessa som uteblivna ränteintäkter. Jämförelsetalen har omräknats. Ytterligare information lämnas under rubriken Nytt sätt att redovisa ersättningar till anställda.

Kassaflödesanalys

mkr	Jan-mar 2004	Jan-mar 2003	Helår 2003
Kassaflöde av löpande verksamhet	-1 300	-3 931	3 882
Kassaflöde av investeringsverksamhet	-254	-95	-520
Kassaflöde av finansieringsverksamhet	-112	1 668	-3 363
Periodens kassaflöde	-1 666	-2 358	-1
Likvida medel vid periodens början	7 640	8 166	8 166
Periodens kassaflöde	-1 666	-2 358	-1
Kursdifferens i likvida medel	112	-193	-525
Likvida medel vid periodens slut	6 086	5 615	7 640

Kapitalbas och kapitalkrav

mkr	31 mar 2004	31 mar 2003	31 dec 2003
Primärt kapital	47 046	41 176	45 846
Total kapitalbas	65 716	61 312	64 018
Riskvägd volym	648 028	648 254	629 767
Kapitaltäckningsgrad	10,1%	9,5%	10,2%
Primärkapitalrelation	7,3%	6,4%	7,3%
Kapitaltäckningsgrad *	10,3%	9,6%	10,2%
Primärkapitalrelation *	7,5%	6,5%	7,3%

* Inklusive upparbetade vinstmedel

Övriga upplysningar (forts)

Osäkra fordringar

	31 mar 2004	31 dec 2003	30 sep 2003	31 mar 2003
mkr				
Osäkra lånefordringar	5 447	5 191	5 239	5 090
Specifika reserveringar för individuellt värderade lånefordringar	-2 540	-2 561	-2 979	-2 829
Reserveringar för gruppvis värderade homogena grupper av lånefordringar med begränsat värde	-106	-108	-76	-119
Osäkra fordringar, netto	2 801	2 522	2 184	2 142
Reserveringsgrad för osäkra fordringar	48,6%	51,4%	58,3%	57,9%
Andel osäkra fordringar	0,31%	0,28%	0,25%	0,25%
Kreditförlustnivå	0,02%	0,06%	0,04%	0,01%
Oreglerade fordringar för vilka ränta intäktsförts	1 159	1 097	1 521	1 704
Bokfört värde på under perioden omstrukturerade lånefordringar, före omstrukturering	56	406	107	50
Bokfört värde på under perioden omstrukturerade lånefordringar, efter omstrukturering	53	404	104	45
Osäkra fordringar som under perioden omklassificerats till normallån	104	647	448	63

Övertagna panter

	31 mar 2004	31 dec 2003	30 sep 2003	31 mar 2003
mkr				
Byggnader och mark	3	3	7	8
Aktier och andra andelar	180	178	215	212
Övrigt	40	39	46	44
Summa övertagna panter	223	220	268	264

Derivatinstrument

mkr	Ränterelaterade		Valutarelaterade		Aktierelaterade	
	Verkligt värde	Bokfört värde	Verkligt värde	Bokfört värde	Verkligt värde	Bokfört värde
Positiva värden	69 019	62 960	29 786	29 192	5 501	5 498
Negativa värden	76 234	63 077	34 591	34 397	6 606	6 663

Sammanställningen ovan är gjord enligt Finansinspektionens föreskrifter och omfattar samtliga koncernens derivatinstrument. För derivatinstrument ingående i tradingrörelsen överensstämde bokfört värde med verkligt värde. De avvikelser mellan verkligt värde och bokfört värde som redovisas i sammanställningen motsvaras av omvända avvikelser mellan verkligt värde och bokfört värde i de delar av koncernens rörelse som är föremål för säkringsredovisning.

Value-at-Risk

Under perioden 1 januari –31 mars uppgick exponeringen för ränte- och växelkursrisker, mätt som Value-at-Risk (VaR), i Handelsbanken Markets till i genomsnitt 36 mkr. Under perioden varierade denna risk mellan 20 mkr och 48 mkr. Under samma period uppgick exponeringen för aktiekursrisker, mätt som VaR, i Handelsbanken Markets till i genomsnitt 7 mkr. Denna risk varierade mellan 2 mkr och 10 mkr.

Eventualtillgångar och ansvarsförbindelser

Koncernen driver för närvarande ett antal tvister i olika skattedomstolar. De sammanlagda kraven uppgår till cirka 386 mkr, exklusive ränta, vilket vid ett positivt utfall skulle ge koncernen en motsvarande intäkt.

Tillsammans med många andra har Handelsbanken stämt Stockholmsbörsen med krav om återbetalning av mervärdesskatt. Handelsbankens krav uppgår till cirka 20 mkr exklusive ränta.

De sammanlagda ansvarsförbindelserna uppgår till 77 962 mkr, en minskning i jämförelse med föregående år med 3 256 mkr. Koncernen driver ett antal tvistemål i allmänna domstolar där det största enskilda beloppet uppgår till 75 mkr. De sammanlagda kraven uppgår till 211 mkr. Vår bedömning är att tvistemålen i allt väsentligt kommer att utfalla till vår fördel. Inget av tvistebeloppen och inte heller någon eventuell försäkringsersättning har resultatförts. Bedömt väntevärde ingår i summa ansvarsförbindelser.

Nytt sätt att redovisa ersättningar till anställda

År 2004 trädde Redovisningsrådets rekommendation 29 (IAS 19) i kraft, vilken innebär en förändring av hur och när olika typer av ersättningar till anställda ska redovisas. Nettoeffekten av denna förändring var på koncernens kvartalsresultat svagt positivt. Denna beräkning bygger på bland annat följande antaganden:

- Löneökningstakt 3,6%
- Ökning av inkomstbasbeloppet 3%
- Inflation 2%
- Skulden diskonteras med en diskonteringsränta om 5%
- Långsiktigt förväntad avkastning på de tillgångar som hålls avskilda för täckande av pensionsförpliktelse kommer att uppgå till 7%.

Den portfölj som hålls avskild består till ca 20% av räntebärande värdepapper och till ca 80% av aktier eller andra aktierelaterade instrument. Koncernens balansräkning påverkas genom att eventuella övervärden som hänför sig till förmånsbestämda pensionsplaner vid ingången av 2004 adderas till koncernens tillgångar och eget kapital. Netto, efter avdrag för uppskjuten skatteskuld har ingående eget kapital ökat med knappt 2 mdkr.

Övergången till IFRS-standarder

EU kräver från 2005 att börsnoterade företag i Europa ska anpassa sina koncernräkenskaper till IASB's redovisningsstandarder (IFRS eller IAS). En redovisningsstandard som utgivits av IASB blir dock inte giltig förrän EU har godkänt den för tillämpning inom EU. Anpassning ska ske till de rekommendationer som är gällande inom EU den 1 januari 2005. De rekommendationer som hittills har antagits av EU medför inga väsentliga förändringar i nu gällande redovisningsprinciper och beräknas därför inte heller ge någon väsentlig påverkan på eget kapital. IASB har dock fattat beslut om ändringar i koncernredovisningsrekommendationerna under första kvartalet 2004 med ikraftträdande den 1 januari 2005. De föreslagna ändringarna beräknas inte ha någon väsentlig påverkan på koncernens egna kapital. En föreslagen ändring är dock att avskrivning av goodwill samt vissa immateriella tillgångar ska upphöra. Istället ska en fortlöpande prövning göras om nedskrivningsbehov föreligger. Denna nya regel, om den redan hade gällt, skulle ha förbättrat koncernens rörelseresultat under kvartalet med 148 mkr i form av uteblivna avskrivningar på goodwill och andra immateriella tillgångar. Även andra resultatkonsekvenser, liksom effekter på eget kapital, kan komma att uppstå.

EU har ännu inte antagit rekommendationerna IAS 32 och IAS 39 som rör upplysningar och värderingsregler för finansiella tillgångar och skulder. IAS 39 har kommit ut i en förändrad version under första kvartalet 2004. Ändringarna berör i första hand reglerna för säkringsredovisning. Ytterligare ändringar är ute på remiss avseende förändringar i möjligheten att värdera finansiella tillgångar och skulder till verkligt värde. Exakt hur IAS 39 kommer att se ut i det fall EU antar IAS 39 är därför oklart, varför konsekvenserna av en övergång till IAS 39 inte exakt kan bedömas. Någon kvantifiering av effekter på eget kapital och resultat kan sålunda inte göras. Vår bedömning är att med nu kända möjliga ändringar i IAS 39 kommer rekommendationen inte att föranleda någon väsentlig påverkan på redovisat resultat och ställning om och när rekommendationen införs.

Koncernens projekt för anpassning av redovisningen till IFRS-standarder löper enligt plan. Förberedelserna för en anpassning av redovisningsprinciperna till IAS 39 har gjorts så långt det är möjligt. Innan slutliga system- och rutinanpassningar kan göras måste dock en slutlig version av IAS 39 vara beslutad och antagen av EU.

Denna delårsrapport är inte granskad av revisorer.

Handelsbanksaktien

Den svenska aktiemarknaden fortsatte att stiga under årets första kvartal. Per 31 mars stod Affärsvärldens generalindex 8% högre än vid årsskiftet. Affärsvärldens Bank- och försäkringsindex minskade dock med 2%. Kursen på Handelsbankens A-aktie sjönk med 3%. Handelsbankens totala börsvärde, efter återköp, uppgick per 31 mars 2004 till 98 mdkr.

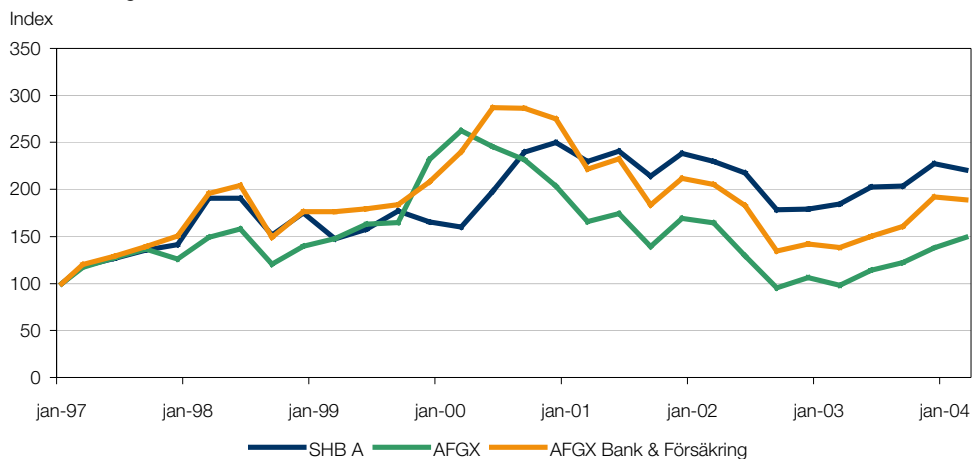
Handelsbanksaktien

	31 mar 2004	31 dec 2003
Börskurs SHB A, kr	142,50	147,00
Antal utestående aktier, miljoner	686,2	693,4
Börsvärde, mdkr	98	102

Handelsbankens rating per den 31 mars 2004

	Långfristig	Kortfristig	Finansiell styrka
Moody's	Aa1	P-1	A-
Standard & Poor's	A+	A-1	
Fitch	AA-	F1+	B

Kursutveckling tom 31 mars 2004

Delårsrapport för januari-juni publiceras den 17 augusti 2004.

Handelsbankens delårsrapporter, övrig finansiell information etc finns på www.handelsbanken.se/ir

